

gemeente
Hardinxveld-Giessendam

Hardinxveld-Giessendam

PROGRAMMABEGROTING 2024-2027

Raadsvergadering 9 november 2023

INHOUDSOPGAVE

1.1	Inleiding	1
1.2	Leeswijzer	4
1.3	Gehanteerde uitgangspunten.....	5
1.4	Financieel meerjarenperspectief	6
1.5	Aanvullende ontwikkelingen	9
DEEL 1 BELEIDSBEGROTING		11
PROGRAMMAPLAN		13
1.6	Beleidsthema's	14
	Een fijne en veilige woonomgeving voor de inwoners	15
	Dienstverlening: een dienstbare organisatie in contact met inwoners	22
	Regionale samenwerking & participatie	23
	De portemonnee van de gemeente.....	24
1.7	Algemene Dekkingsmiddelen.....	25
1.8	Onvoorzien	27
1.9	Wet Open Overheid (WOO)	28
PARAGRAFEN		29
1.9	Paragraaf Bedrijfsvoering.....	30
1.10	Paragraaf Lokale Heffingen	32
1.11	Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	40
1.12	Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen	49
1.13	Paragraaf Financiering en Treasury.....	59
1.14	Paragraaf Verbonden partijen	65
1.15	Paragraaf Grondbeleid	70
DEEL 2 FINANCIËLE BEGROTING		83
OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN EN TOELICHTING		85
2.1	Begroting 2024 per programma	87
2.2	Begroting 2024 totaal	111
2.3	Overzicht taakvelden	112
2.4	Overzicht saldi taakvelden per programma	115
2.5	Incidentele baten en lasten	118
2.6	Overzicht beoogde incidentele en structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves ..	120
2.7	Berekening aandeel gemeente in EMU-saldo	123
UITEENZETTING FINANCIËLE POSITIE EN TOELICHTING		125
2.8	Uiteenzetting financiële positie.....	126
2.9	Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerdeverplichtingen van vergelijkbaar volume ...	127
2.10	Overzichten overhead en treasury	128
2.11	Totaaloverzicht investeringsplan	129
2.12	Verkorte balans/overzicht financiering	132
2.13	Kasstroomoverzicht.....	133
2.14	Overzicht van reserves en voorzieningen	136
2.15	Taakveldmatrix	140

1.1 Inleiding

Geachte leden van de raad,

Voor u ligt de begroting 2024. Hierin leest u de beleidsvoornemens gekoppeld aan de financiën voor het komende begrotingsjaar. In deze begroting is verder vorm en inhoud gegeven aan de opzet die in de begroting 2023 was opgenomen. De opzet zal in de komende periode verder vorm worden gegeven zodat in de perspectiefnota 2025-2028 en de begroting 2025-2028 ambities en geld nog meer aan elkaar gekoppeld kunnen worden.

We houden ruimte voor actuele, en meestal nieuwe, ontwikkelingen. Ook in 2024 komen er nieuwe ontwikkelingen op ons af, al kennen we deze nu nog niet. Overigens herkent u waarschijnlijk veel van onze voornemens in 2024. Een groot deel betreft plannen, projecten of uitvoering van beleid dat doorloopt uit het huidige begrotingsjaar.

Externe ontwikkelingen

In de begroting proberen we zo veel als mogelijk inzicht en overzicht te geven van onze lokale voornemens. Tegelijkertijd zijn er grote externe ontwikkelingen die de uitvoerbaarheid of voorgenomen richting van onze voornemens kunnen beïnvloeden. In 2024 is het ten eerste afwachten welke koerswijzigingen er komen en wat een nieuw kabinet op tafel legt richting de gemeenten. In grote opgaven die door het Rijk worden aangestuurd zoals het stikstofdossier, de asielopvang via de Spreidingswet en de opvang van Oekraïners is vaak minder ruimte voor lokaal maatwerk en moet er gewerkt worden binnen andere kaders. Dit vraagt ook op lokaal niveau afwegingen bijvoorbeeld op de inzet van personeel.

Opzet van de begroting

Ons college hecht aan een herkenbare koers om te werken aan tastbare resultaten in onze samenleving. Tegelijkertijd hechten we aan overzicht en inzicht in onze P&C cyclus, zodat we de ontwikkelingen goed kunnen monitoren en deze overzichtelijk aan u kunnen presenteren ten behoeve van uw controlerende en kaderstellende rol. In de begroting 2023 vormden de strategische/inhoudelijke doelstellingen de kern van onze begroting. Vanuit deze opzet is de begroting 2024 verder doorontwikkeld. Deze leest u terug in het beleidsmatige deel van de begroting. Dit deel van de begroting mag door gemeenten vrij worden ingevuld. De financiële vertaling is zoals u gewend bent, terug te vinden in de verschillende programma's die daarop volgen.

Financiële vertaalslag ambities

In zowel het coalitieakkoord als bij de beleidsprogramma's zitten ambities waar middelen voor nodig zijn. Deels betreft dit ambtelijke inzet, waarbij afweging nodig is wat wanneer gerealiseerd kan en moet worden. Anderzijds gaat het om financiële middelen, waarbij het onder andere gaat om eenmalige procesgeld en investeringsgeld. Aanvullende financiële middelen voor realisatie van ambities uit het coalitieakkoord zijn in deze begroting nog niet voorzien. Zoals hierboven aangegeven gaan we aan de slag om onze ambities scherper in de tijd te plaatsen, wij brengen dan ook in beeld welke financiële middelen benodigd zijn. Steeds meer werken we vanuit opgaven die op ons afkomen, soms ook in het

lopende begrotingsjaar. Vanuit organisatieperspectief streven we ernaar om steeds meer te begroten vanuit de beschikbare capaciteit. Ook de mogelijkheden die wij hebben als werkgever op de arbeidsmarkt speelt daarbij een rol. Bepaalde functies blijken daarbij moeilijk vervulbaar, waardoor inhuur noodzakelijk is. Ook voor inhuur geldt dat beschikbaarheid van het gewenste niveau niet altijd voorhanden is. Daardoor is het soms niet mogelijk om de benodigde inzet te leveren.

Financieel meerjarenperspectief

Nu het financiële perspectief van gemeenten steeds meer onder druk komt te staan, is het ieder jaar een steeds grotere uitdaging om de begroting sluitend te krijgen. Hardinxveld-Giessendam kent, voor een gemeente van onze omvang, een behoorlijk aantal grootschalige (ruimtelijke) investeringen en projecten. Daarnaast vraagt ook het sociaal domein om omvangrijke uitgaven. We zetten blijvend in op een duurzame en evenwichtige begroting, waar bij een integrale afweging bij besluitvorming ons leidend perspectief is. Ook dit uitgangspunt heeft geleid tot de vorm die de begroting nu heeft.

Op de algemene ledenvergadering van de Vereniging Nederlandse Gemeenten in juni 2023 is de resolutie 'Naar een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief' met grote meerderheid aangenomen. Voor 2026 en 2027 wordt aangeraden om voor die jaren de meerjarenramingen in beeld te brengen in de vorm van een realistische begroting, gebaseerd op het huidige takenpakket, de inflatie, de stijgende rente, en de geschatte mee- en tegenvallers. De verwachting is dat de meerjarenramingen 2026 en 2027 van de gemeenten dan duidelijk tekorten aangeven. Het is uitzonderlijk dat de VNG het advies geeft om bewust tekorten te laten zien, maar de ingreep van het kabinet in het gemeentefonds vanaf 2026 levert een uitzonderlijke financiële situatie op. Door de gevolgen van de keuzes van het kabinet te laten zien, geven gemeenten een helder signaal af aan het inmiddels demissionaire kabinet en Tweede Kamer: de gemeentelijke financiën zijn momenteel onvoldoende voor het uitvoeren van het huidige takenpakket.

Het beeld in deze begroting wijkt niet af van het beeld dat hiervoor is beschreven. Voor 2024 en 2025 kunnen wij een (structureel) sluitende begroting presteren. Vanaf 2026 is dit beeld fors negatief.

Van coalitieakkoord naar beleidsprogramma's

Om te komen tot de strategische doelen is het coalitieakkoord 2022-2026 'Samen krachtig voortbouwen' als handvat gebruikt. De 4 hoofdthema's vormen daarbij de 4 hoofdstukken, waarbij de verschillende thema's als beleidsdoel zijn gehanteerd. Dat zijn:

- Een fijne en veilige woonomgeving voor de inwoners
- Dienstverlening: een dienstbare organisatie in contact met inwoners
- Regionale samenwerking & participatie
- De portemonnee van de gemeente

Herkenbare inrichting

Omdat de actualiteit niet stil staat en om ruimte te houden voor nieuwe ontwikkelingen, dekt het coalitieakkoord niet 100% de lading. Daarom zijn aanvullende onderwerpen waar in 2024 aan wordt gewerkt, opgenomen in deze begroting. Per hoofdstuk is gekozen voor een herkenbare standaardinrichting, te weten:

- Onderwerpen
- Doelstellingen
- Projecten, opdrachten en processen

Om te voldoen aan de voorschriften van de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording), die gelden voor gemeenten en provincies, is in de begroting ook een financiële indeling gemaakt naar taakvelden. De taakvelden maken het mogelijk om de cijfers van gemeenten onderling te kunnen vergelijken. De informatie over de taakvelden is terug te vinden in de financiële begroting. Zo blijft achter de schermen de begroting feitelijk gelijk aan voorgaande jaren, omdat de programma-indeling gelijk is aan eerdere begrotingen.

We hopen dat u met ons deze opzet van de begroting kunt waarderen en wensen u een goed Debat en Besluit op 9 november 2023.

Zegen en dank aan God

Wij weten ons bevoorrecht om te mogen leven in een land waar het leven voor velen goed is en hebben daarbij een gevoel van dankbaarheid. Een groot aantal burgers in onze gemeente geeft die dankbaarheid ook een religieuze verdieping en vraagt zegen en brengt dank aan God. Dat gevoel, zo weten wij, wordt door een groot deel van uw raad en ons college gedeeld.

Burgemeester en wethouders van Hardinxveld-Giessendam,
de secretaris, de burgemeester,

S.M. van der Stel

D.A. Heijkoop

1.2 Leeswijzer

De begroting bestaat uit een beleidsmatig en een financieel deel. Waarbij het beleidsdeel is opgebouwd uit een programmaplan en de paragrafen. Op elk van de onderdelen volgt hier een korte leeswijzer. De indeling is conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen.

Programmaplan

Zoals in al in de inleiding aangegeven is de opzet van het programmaplan in deze begroting aanzienlijk gewijzigd. Nadrukkelijk is aansluiting gezocht met de beleidsvoornemens uit het coalitieakkoord. De oorspronkelijke programma-indeling is hiermee losgelaten, deze komt alleen nog terug in de financiële begroting.

In het programmaplan is overeenkomstig het coalitieakkoord ingedeeld in de volgende hoofdstukken:

- Een fijne en veilige woonomgeving voor de inwoners
- Dienstverlening: een dienstbare organisatie in contact met inwoners
- Regionale samenwerking & participatie
- De portemonnee van de gemeente

Per hoofdstuk is gekozen voor een herkenbare standaardinrichting, te weten:

- Onderwerpen
- Doelstellingen
- Projecten, opdrachten en processen

Aan het einde van elk hoofdstuk is de relatie aangegeven tussen de onderwerpen uit het hoofdstuk en de programma's/producten in de financiële begroting.

Paragrafen

Het besluit Begroting en verantwoording stelt dat een aantal verplichte paragrafen moet worden opgenomen. Zij geven op een aantal belangrijke beheeraspecten een dwarsdoorsnede door de programma's weer.

Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit verschillende programma's. Per programma is op productniveau aangegeven wat de baten en lasten en de mutaties in de reserves zijn. De financiële mutaties na vaststelling van de perspectiefnota 2024-2027 en de meicirculaire 2023 zijn afzonderlijk toegelicht.

Tevens is per programma informatie opgenomen over:

- De ontwikkelingen en risico's van de verbonden partijen waarvan de kosten op het desbetreffende programma zijn verantwoord.
- Beleidsindicatoren.

In de financiële begroting is verder financiële informatie op totaalniveau opgenomen, zoals onder andere het totaal van de baten en lasten, de baten en lasten per taakveld, de incidentele baten en lasten, het EMU-saldo, het investeringsplan, een meerjarige balans op begrotingsbasis en een staat van de reserves en voorzieningen.

Met het vaststellen van de financiële begroting wordt het College geautoriseerd voor uitvoering van de jaarschijf 2024.

1.3 Gehanteerde uitgangspunten

Bij de samenstelling van deze begroting zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De begroting 2024-2027 wordt, evenals voorgaande begrotingen, opgesteld op basis van constante prijzen.
- De inflatieontwikkeling is gekoppeld aan de inflatie over het voor-voorgaande jaar (t-2). Dit betekent dat voor 2024 het inflatiepercentage van 2022 van toepassing is. Dit percentage bedraagt 10,0% (consumentprijsindex). In voorliggende programmabegroting is dit niet doorgerekend. In de gemeenteraad van 14 december 2023 worden voorstellen gedaan omtrent de belastingtarieven voor 2024.
- In deze begroting is geen rekening gehouden met de septembercirculaire, omdat die bij het opstellen nog niet beschikbaar was. Het effect op de begroting wordt na het verschijnen van de circulaire doorgerekend en via een aparte memo aan de raad ter beschikking gesteld voorafgaande aan de raadsvergadering. Op die wijze kan het totale financiële plaatje door de raad worden betrokken in haar afweging.
- Voor de begroting 2024-2027 zijn op dit moment de volgende aantallen van toepassing:
 - 18.681 inwoners (per 1 januari 2023);
 - 7.934 objecten met rioolplicht (gebaseerd op opgave SVHW); (peildatum september 2022);
 - 7.404 objecten met afvalstoffenheffingplicht (gebaseerd op opgave SVHW) (peildatum september 2022).
- Voor de formatie wordt uitgegaan van de formele sterkte per 1 januari 2023 (119,21 fte excl. college).
- Er wordt geen algemeen inflatiepercentage toegepast. In de meerjarenraming worden de budgetten individueel tegen het licht gehouden zodat, afhankelijk van trends en ontwikkelingen, bijstellingen plaats kunnen vinden.
- De verwachte loonontwikkeling is gebaseerd op een percentage van 3%.

1.4 Financieel meerjarenperspectief

In deze paragraaf geven we een uiteenzetting van het financieel meerjarenperspectief. Het vertrekpunt voor de begroting 2024-2027 zijn de perspectiefnota 2024-2027 en de meicirculaire 2023 geweest. De aanpassing die daarna hebben plaatsgevonden worden hieronder weergegeven en toegelicht. In meerjarenperspectief kunnen wij een sluitende begroting voor 2024 en 2025 aanbieden. Vanaf 2025 is sprake van een fors nadelig beeld. Dit wordt met name veroorzaakt door voorgestelde maatregelen van het Rijk, waarbij de Algemene Uitkering fors lager wordt. Op landelijk niveau wordt dit aangekaart via de VNG en is de effectuering ook afhankelijk van de landelijke verkiezingen op 22 november 2023 en het te vormen kabinet. Vooralsnog anticiperen wij nog niet op dit negatieve beeld.

	2024	2025	2026	2027
Begrotingsresultaat na perspectiefnota 2024	-150.565	210.452	-1.812.004	-1.557.006
Effecten mei-circulaire 2023	250.000	250.000	250.000	250.000
Financieel meerjarenperspectief na perspectiefnota en meicirculaire	99.435	460.452	-1.562.004	-1.307.006

	2024	2025	2026	2027
Financieel meerjarenperspectief na perspectiefnota en meicirculaire	99.435	460.452	-1.562.004	-1.307.006
OZB inflatie-effect + arealuitbreiding	190.000	190.000	190.000	190.000
Afschrijvingslasten na fasering	29.232	8.729	8.427	8.504
Hogere externe rente financiering 2024-2028	-181.810	-186.012	-190.220	-194.424
Effect toerekening rentelasten aan grondexploitaties	36.535	35.778	18.904	22.316
Financieel meerjarenperspectief begroting 2024	173.392	508.947	-1.534.893	-1.280.610

Na het opstellen van de perspectiefnota 2024-2028 zijn nog een aantal onderwerpen nader tegen het licht gehouden. Deze worden hieronder nader toegelicht.

OZB inflatie-effect en arealuitbreiding

In de begroting 2023 is nog geen rekening gehouden met het inflatie-effect op de onroerendezaakbelastingen. Het meenemen van deze inflatie, waarbij ook de ontwikkelingen van de daadwerkelijke opbrengsten tot en met het 2^e kwartaal van 2023 is meegenomen alsmede de effecten van arealuitbreiding leiden in totaliteit tot een positief effect van € 190.000.

Afschrijvingslasten na fasering

In deze begroting is rekening gehouden met een nadere fasering van investeringen. Dit leidt in beperkte mate tot een effect op de exploitatie, mede doordat aan een groot aantal investeringen reserves zijn gekoppeld ter dekking van de afschrijvingslasten. In meerjarig perspectief leidt deze fasering tot een positief effect op het begrotingssaldo.

Rentelasten

In de begroting 2023 is uitgegaan van een rentepercentage zoals deze bekend was medio 2022. Sindsdien is de rente gestegen tot ca. 3,5%. Dit leidde reeds in 2022 tot een hoger rentepercentage op een aangetrokken lening en ook voor toekomstige financiering moet hiermee rekening worden gehouden. Daarbij geldt ook dat de korte termijnfinanciering, zogenaamd kasgeld, aanzienlijk duurder is geworden. Was in voorgaande jaren zelfs sprake van negatieve rente, op dit moment is deze ook ca 3,5%. In totaliteit heeft dat een fors negatief effect op de rentelasten en daarmee op het begrotingssaldo.

Toerekening rente grondexploitaties

Een deel van de hogere rentelasten kan worden toegerekend aan de grondexploitaties en leidt op de exploitatie tot een positief effect.

Totaal overzicht van de lasten en baten in 2024

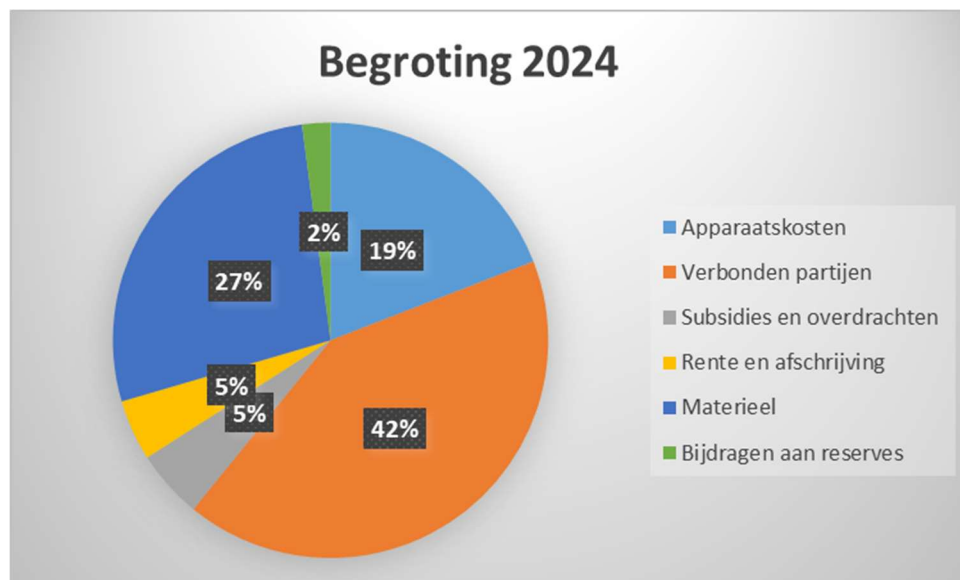
De verwachte totale lasten en baten bedragen in 2024 € 53.479.000 respectievelijk € 53.652.000. Hieronder is in zowel tabel- als grafiekvorm een specificatie van de lasten en baten gemaakt ingedeeld naar kosten- en batensoorten.

Lasten

Bedragen x € 1.000

Programma	Totaal baten	Apparaatskosten	Verbonden partijen	Subsidies en overdrachten	Rente en afschrijving	Materieel	Bijdragen aan reserves	Totaal lasten
1 Bestuur	0	510	871	5	0	1.673	0	3.060
2 Leven, reizen en documenten	270	551	0	109	0	73	0	733
3 Openbare orde en veiligheid	26	656	1.397	0	16	190	0	2.259
4 Verkeer en vervoer	891	754	199	89	687	1.338	631	3.699
5 Ondernemen en bedrijvigheid	108	135	45	393	7	41	0	621
6 Scholing	169	187	87	112	431	538	70	1.425
7 Samenleven	848	213	0	112	322	1.733	58	2.439
8 Werk en inkomen	2.964	70	4.160	32	0	27	0	4.289
9 Zorg en welzijn	270	544	12.130	1.832	7	1.575	0	16.088
10 Gezondheid en milieu	4.656	1.121	504	0	706	2.327	18	4.676
11 Bouwen, wonen en gebruiken	5.138	1.232	0	5	106	4.922	0	6.265
12 Woonomgeving	1	830	0	0	49	226	0	1.105
13 Financiering / Alg. dekkingsmiddelen	38.223	279	196	30	111		254	870
14 Bedrijfsvoering (kostenplaatsen)	89	3.136	2.741	0	-23		96	5.951
Begroot	53.652	10.218	22.330	2.717	2.421	14.665	1.127	53.479

Specificatie lasten (x 1.000)

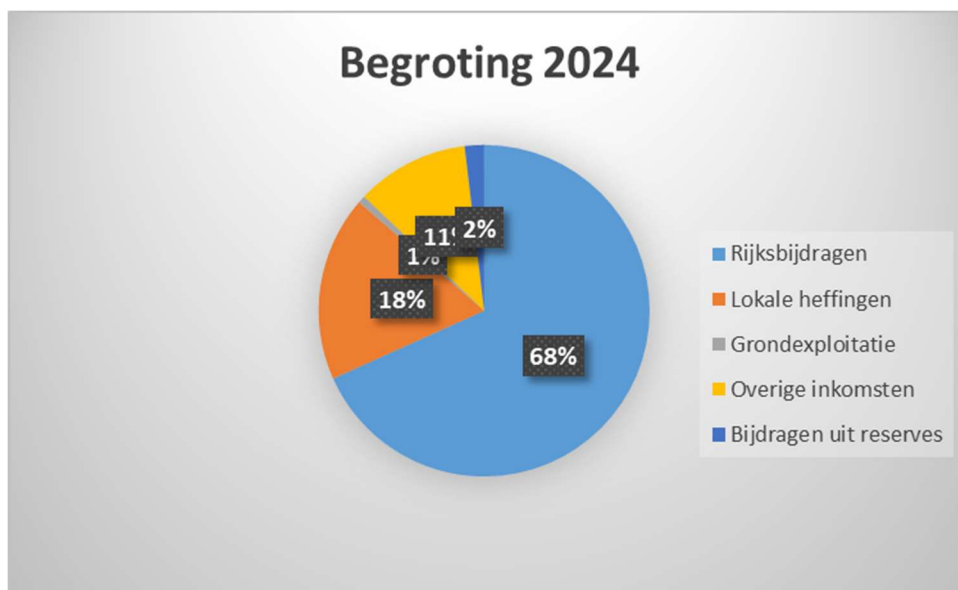

Baten

Bedragen x € 1.000

Programma	Rijksbijdragen	Lokale heffingen	Grondexploitatie	Overige inkomsten	Bijdragen uit reserves	Totaal baten
1 Bestuur	0	0	0	0	0	0
2 Leven, reizen en documenten	0	139	0	131	0	270
3 Openbare orde en veiligheid	0	6	0	4	16	26
4 Verkeer en vervoer	0	32	0	70	789	891
5 Ondernemen en bedrijvigheid	0	101	0	7	0	108
6 Scholing	88	0	0	38	43	169
7 Samenleven	0	34	0	713	101	848
8 Werk en inkomen	2.964	0	0	0	0	2.964
9 Zorg en welzijn	193	1	0	76	0	270
10 Gezondheid en milieu	0	4.478	0	174	4	4.656
11 Bouwen, wonen en gebruiken	0	380	390	4.368	0	5.138
12 Woonomgeving	0	0	0	1	0	1
13 Financiering / Alg. dekkingsmiddelen	33.396	4.524	0	304	0	38.223
14 Bedrijfsvoering (kostenplaatsen)	0	0	0	27	61	89
Begroot	36.640	9.694	390	5.912	1.015	53.652

Specificatie baten (x 1.000)

1.5 Aanvullende ontwikkelingen

Door de wereldwijde ontwikkelingen zien we dat de prijzen en de lonen in het afgelopen jaar sterk zijn gestegen. In deze begroting is daar al rekening mee gehouden, maar blijft het effect in meerdere opzichten moeilijk in te schatten. In de voorgaande begroting hielden we op basis van de toen bekende inzichten rekening met aanzienlijk hogere energietarieven. Door overstap naar een andere leverancier in 2023 en ook dalende prijzen kunnen wij de eerdere raming bijstellen.

Er zijn echter aanvullende ontwikkelingen die mogelijk leiden tot extra uitgaven. Hieronder volgt een nadere toelichting.

CAO ambtenaren

De huidige CAO heeft een looptijd tot en met 31 december 2023. In de begroting 2024 hebben wij rekening gehouden met een stijging van 3%. De onderhandelingen zullen in de komende periode over een nieuwe CAO starten. Een hogere stijging is van directe invloed op onze begroting. Ter indicatie: een verhoging van 1% leidt tot een stijging van de salariskosten met circa € 100.000.

Loon- en prijsontwikkelingen bij Gemeenschappelijke Regelingen

In de begroting 2024 hebben wij rekening gehouden met de vastgestelde bijdragen volgens de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen waarin wij deelnemen. Evenals voor onze eigen gemeente geldt voor de GR-en dat er sprake is van loon- en prijsontwikkelingen die van invloed zijn op de bijdragen van de deelnemers. De begrotingen 2024 van de GR-en zijn in het voorjaar van 2023 opgesteld en aangeboden. Ontwikkelingen na die tijd die van invloed zijn op onze begroting is geen rekening gehouden en zal e.e.a. moeten blijken uit de tussentijdse rapportages van de GR-en. Op dat moment kan ook de financiële vertaling naar onze begroting plaats vinden.

DEEL 1

BELEIDSBEGROTING

PROGRAMMAPLAN

1.6 Beleidsthema's

Een fijne en veilige woonomgeving voor de inwoners

Onderwerpen

De belangrijkste onderwerpen in het Coalitieakkoord 2022-2026 zijn:

- Welzijn en zorg – lokaal dichtbij en landelijk lef
- Vluchtelingen en statushouders
- Bouwen, wonen en projecten
- Leefbaarheid – fijn & veilig wonen
- Centrumvisie, horeca en evenementen – levendig & passend
- Sport en verenigingsleven
- Cultuur & cultuurhistorie
- Groen en gezond
- Begraafplaatsen
- Riolering en watergangen
- Een duurzame gemeente
- Economie en onderwijs
- Bereikbaarheid

Doelstellingen

Onze gemeente moet een fijne en veilige woonomgeving voor de inwoners zijn. Als gemeentebestuur vertegenwoordigen we alle inwoners van Hardinxveld-Giessendam. Tegelijkertijd zien we zowel landelijk als lokaal dat lang niet iedereen zich betrokken of vertegenwoordigd voelt. Wij zetten ons in voor onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Al realiseren we ons dat we niet altijd pasklare antwoorden of oplossingen voorhanden hebben en dat er verschillen (mogen) zijn in de samenleving. Wij werken vanuit vertrouwen en gaan uit van gelijke behandeling voor iedereen.

- Inzetten op preventie
- Lokaal wat nodig is en uitgaan van eigen kracht van inwoners
- Faciliteren van woningbouwopgaven en bouwen naar behoeften en inwoners
- Veilige en prettige woonomgeving
- Stimulering van economische ontwikkelingen en initiatieven
- Actieve rol van verenigingen in (samen) sporten en/of muziek
- Inzet op (kleinschalige) recreatie

Projecten, opdrachten en processen

Welzijn & zorg – lokaal dichtbij en landelijk lef

We houden de zorg beschikbaar voor inwoners die dit echt nodig hebben. We voorkomen dat (zwaardere) hulp aan inwoners noodzakelijk wordt.

Opgaven voor 2024

- We organiseren zorg en ondersteuning dicht bij de inwoners en starten we met WMO begeleiding vanuit het sociaal team.
- We zorgen voor een basisteam dat bestaat uit medewerkers in dienst van de gemeente.
- We werken gezamenlijk met maatschappelijke partners aan een toekomstbestendig plan rondom het thema vergrijzing.
- Om de schaarste in de zorg (zorgprofessionals) op te vangen starten we in 2024 een pilot om inwoners op een digitale manier te ondersteuning/thuishulp te bieden. We werken daarin samen met onze lokale zorgpartijen.
- Vanuit het Integraal Zorgakkoord (IZA) is iedere gemeente verplicht een mentaal gezondheidscentrum in te richten. We starten in 2024 met een eerste pilot. We geven hier uitvoering aan samen met de huisartsen en GGZ-instellingen. De gelden worden gedekt binnen het IZA.

In Hardinxveld-Giessendam is het prettig leven voor alle inwoners, van jong tot oud en van kwetsbaar tot gezond. Iedereen doet naar zijn of haar eigen kunnen mee.

- Vanaf 1 januari geven we uitvoering aan de MAG 2.0 onder penvoerderschap van de gemeente.
- Er wordt gewerkt met de vernieuwde MAG doelen: Verbinden, Omzien naar elkaar, Levendigheid en Vitaliteit.
- We geven in de MAG ook uitvoering aan de thema's vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord en gebruiken hiervoor de SPUK gelden.

Vluchtelingen & statushouders

We voldoen aan de taakstelling, zoals deze door de landelijke overheid bij onze gemeente wordt neergelegd. De opvang die we bieden, past bij de schaal van Hardinxveld-Giessendam. We hebben en houden oog voor de draagkracht van de samenleving.

Opgaven voor 2024

Opvang vluchtelingen Oekraïne in 2 tijdelijke locaties

We streven naar de instandhouding van 2 opvanglocaties voor Oekraïense vluchtelingen, zolang de noodzaak hiervoor aanwezig is.

Huisvesting statushouders conform taakstelling

We huisvesten de statushouders conform de taakstelling van het Rijk.

Project participatie statushouders: opbouw naar werk

- Met het participatieproject willen we in 2024 vijf inwoners die nog onder de "oude" wet inburgering 2013 vallen begeleiden naar werk.
- We vragen nadrukkelijk aandacht voor de vrouwelijke statushouder, die achterblijft in de participatie. We creëren sterkere basis voor vrouwelijke statushouders door in te zetten op meer participatie en weerbaarheid door middel van een coaching traject.

Taalklas onderwijs

Door de opvang van Oekraïense gezinnen is de taalklas weer noodzakelijk om onderwijs te bieden. De gelden die hiervoor nodig zijn worden gedekt uit het budget Oekraïne.

Bouwen, wonen & projecten

We blijven bouwen op een organische manier, naar behoefte en vooral voor onze inwoners. Dit conform de Lokale Paragraaf Bouwen.

Opgaven voor 2024

Organisch bouwen

We programmeren en prioriteren woningbouw op basis van een gemiddelde oplevering van 80 woningen per jaar.

Omgevingswet/Omgevingsvisie

- We starten met het opstellen van een Omgevingsvisie die uiterlijk medio 2025 vastgesteld wordt.
- We starten met de eerste stappen om vanuit het tijdelijke Omgevingsplan (van rechtswege) te komen tot een definitief Omgevingsplan.
- We continueren de inzet op het spoor 'Anders werken': specialistische opleidingen en trainingen in het kader van cultuurverandering worden voortgezet.
- We zetten in op de doorontwikkeling van het spoor 'Digitaal stelsel'.

Ontwikkeling buitendijkse jachthaven

- Volgen van ontwikkelingen om vanuit lokaal ondernemersinitiatief een jachthaven mogelijk te maken.

Ontwikkeling Huis van de gemeente

In 2024 zullen varianten aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Aansluitend zal de gekozen variant verder worden uitgewerkt en ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd. Daarna zullen de voorbereidende werkzaamheden worden opgestart.

Doorontwikkeling sporthal de Wielewaal

In 2024 zullen varianten aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Aansluitend zal de gekozen variant verder worden uitgewerkt en ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd. Daarna zullen de voorbereidende werkzaamheden worden opgestart.

Riolering

Via het GRP/Watertakenplan zorgen we in de (afval)waterketen voor de bescherming van de volksgezondheid, het behouden van droge voeten, het tegengaan van verdroging en het bevorderen van een goede leefomgeving. Vanuit dit plan volgt een uitvoeringsplanning die verwerkt wordt in de investeringsplanning. De uitvoering combineren we waar mogelijk met andere werkzaamheden (werk-met-werk).

Meerjarenprogramma Grondzaken (MPG)

We geven uitvoering aan de projecten die onderdeel zijn van het Meerjarenprogramma Grondzaken. Hieronder vallen ruim 20 projecten met een doorlooptijd van meerdere jaren (woningbouwprojecten, gebiedsontwikkelingen, buitenbad zwembad en de nieuwe boezem). Jaarlijks wordt het MPG door de raad vastgesteld en na een half jaar wordt een tussenrapportage aangeboden.

Ontwikkelingen watergebonden bedrijven

- Volgen van ontwikkelingen vanuit ondernemers om meer afmeerplaatsen langs de rivier mogelijk te maken.

Leefbaarheid – fijn & veilig wonen

In Hardinxveld-Giessendam is het veilig wonen en opgroeien. Met elkaar zijn we ervoor verantwoordelijk om dat zo te houden. We hebben respect voor elkaar en geven elkaar de ruimte. Tegelijkertijd kijken we naar elkaar om en bezorgen we elkaar geen overlast.

Opgaven voor 2024

Inwoners ervaren een verbetering van het gevoel van veiligheid en leefbaarheid in de wijken

- Er wordt een jongerenwerker aangenomen voor twee jaar binnen het sociaal team om een pilot te draaien. We voorkomen zorg door vroegtijdig op situaties in te spelen en doen interventies om onze lokale bevolking weerbaarder te maken.
- In 2024 geven we uitvoering aan het vastgestelde Integraal Veiligheidsplan (IVP) 2023 – 2026.

In de gemeente Hardinxveld-Giessendam kan iedereen zichzelf zijn en is er respect voor elkaar

Samen met maatschappelijk partners geven we actief uitvoering aan de week van respect. Leefbaarheid staat hierin centraal.

We bieden ouders een plek om hun overleden kindje te herdenken

We creëren een gedenkplaats op de begraafplaats in beneden- en boven- Hardinxveld voor ouders die hun kindje zijn verloren in de zwangerschap. We dragen hierdoor bij in de rouwverwerking. We werken hierin samen met een kunstenaar.

Centrumvisie, horeca en evenementen – levendig & passend

We zetten in op een levendig centrum, dat passend is bij de gemeente Hardinxveld-Giessendam.

Opgaven voor 2024

Vaststellen en uitvoering ruimtelijk-economische centrumvisie

We stellen de ruimtelijk-economische centrumvisie, waarvan de basis in 2023 is gelegd, vast en geven hier opvolging aan.

Actualiseren Evenementenbeleid

We werken aan het actualiseren van het bestaande evenementenbeleid ten behoeve van vergunningverlening.

Sport en verenigingsleven

We zetten in op gezonde inspanning en ontspanning. Verenigingen spelen hier een actieve rol in. Samen sporten of muziek maken is belangrijk voor verbindingen in onze gemeenschap.

Opgaven voor 2024

Er wordt uitvoering gegeven aan het sportakkoord

In 2023 hebben we een nieuw sportakkoord vastgesteld. In 2024 geven we hier uitvoering aan door een nieuwe partij 'Team Sportservice' in te zetten als kartrekker van het akkoord en de verenigingsondersteuning.

Platform voor verenigingen voor ontmoeten en samenwerken

De gemeente heeft Team Sportservice opdracht gegeven om het sportplatform op te zetten en hier uitvoering aan te geven.

Cultuur & cultuurhistorie

Cultuur levert een bijdrage aan leefbaarheid. Door krachten te bundelen, cultuurparticipatie te versterken, cultuur, samenleving en onderwijs te verbinden en het erfgoed beter zichtbaar te maken.

Opgaven voor 2024

- We stellen een cultuurcoach aan die in 2024 de verbinding tussen onderwijs en cultuur zal verstevigen.
- We werken aan het vaststellen en implementeren van de cultuurvisie.
- We inventariseren de kunstwerken in het gemeentehuis en stellen een beheerplan vast.
- We stellen het beheerplan kunst in openbare ruimte vast en zullen het beheer ervan uitvoeren.
- We faciliteren de culturele partners als het gaat om de toekomstbestendigheid van de organisaties.

Groen & gezond

We zetten in op een groene en levendige omgeving, waarin het prettig verblijven en recreëren is.

Opgaven voor 2024

Merwedeboulevard (podium eerste aanzet)

We ontwerpen het podium voor de IJzergieterij en de omgeving/dijkclint voorlangs de IJzergieterij

Kleinschalige recreatie

- We creëren duidelijkheid over meekoppelkansen voor kleinschalige recreatie rondom de nieuwe boezem.
- We plaatsen bankjes in het buitengebied als uitvoering van de aangenomen motie.

Groenbeleidsplan (uitvoeren en implementeren in woningbouw)

We stellen het jaarlijkse uitvoeringsplan op en voeren dit uit.

Groene verbindingen in de Alblasserwaard

We verkennen met buurgemeentes of het polderlandschap beter ontsloten kan worden, waarbij de focus ligt op natuurversterking en kansen voor recreatie

Inpassing nieuwe systematiek onder de Omgevingswet

- We werken aan de inpassing van de nieuwe geluidssystematiek onder de Omgevingswet in beleid en het Omgevingsplan.
- We werken aan de inpassing van de nieuwe systematiek voor Omgevingsveiligheid onder de Omgevingswet in beleid en het Omgevingsplan.
- We stellen in regionaal verband nieuw bodembeleid vast zodat het voldoet aan de Omgevingswet.

Werken aan biodiversiteit (inrichtingsplannen + groenbeleidsplan)

We stellen instrumenten vast ten behoeve van de wettelijke opgaven voor biodiversiteit en beschermde soorten. Denk hierbij aan een soortenmanagementplan of natuurkansenkaarten.

Update speelruimteplan

We actualiseren het speelruimteplan.

In- en uitbreiden begraafplaats Spindermolen

De begraafplaats wordt uitgebreid. Daarvoor moet ook de parkeerplaats langs de Spindermolen worden heringericht. Dit doen we gelijktijdig met het duurzaam veilig inrichten van het gedeelte Spindermolen ten noorden van de wetering.

Een duurzame gemeente

We zetten haalbaar en betaalbaar in op een duurzame gemeente. Uitgangspunt is dat inwoners, ondernemers en de gemeente zoveel mogelijk in hun eigen energiegebruik kunnen voorzien.

Opgaven voor 2024

Energie besparen: haalbaar en betaalbaar (woningen, ondernemers en gemeente)

We implementeren de eerste uitvoering van het meerjarenprogramma 'energie besparen' zoals opgesteld in 2023, inclusief uitvoering van het Nationaal Isolatie Programma (NIP) en de SPUK Energie Armoede.

Energie opwekken via zon op dak en grootschalig zon

We organiseren tenminste 1 collectieve inkoopactie voor zonnepanelen. We creëren duidelijkheid over de realisatiekansen van de huidige uitwerkingsgebieden (RES 1.0). We geven uitvoering aan de strategie zon op dak grootschalig (in relatie tot vastgoedbeheer en de Greendeal Nieuweweg)

Werken aan klimaatadaptatie (o.a. watertakenplan + groenbeheersplan)

- We stellen uitvoeringscriteria (of ambities) van duurzaamheidsopgaven in ruimtelijke projecten vast en implementeren deze.
- We actualiseren de Lokale Adaptatiestrategie (LAS)
- We nemen deel aan de uitvoeringsagenda Regionale Adaptatie Strategie (RAS).

Verduurzamen gemeentelijk vastgoed

We realiseren duurzame maatregelen (zoals zonnepanelen) op of in tenminste één gemeentelijk pand.

Green Deal Nieuweweg

We geven uitvoering aan het eerste deel van de uitvoeringsagenda van de in 2023 opgestelde Green Deal Nieuweweg.

Handhaving label-C Kantoren

We handhaven de Label-C verplichting voor kantoren op basis van de inventarisatie van 2023.

Transitie Visie Warmte: toewerken naar een aardgasvrije gemeente in 2050

We stellen uitvoeringsplannen op voor de gemeente waarin wordt vastgelegd welk alternatief voor aardgas het beste past in het betreffende cluster en welke inzet wordt gedaan om die oplossing te realiseren, inclusief planning.

Samenhang energiesysteem (lokaal en regionaal)

We stellen een strategie op om te komen tot een lokaal Energiesysteem in regionale samenhang

Economie en onderwijs

We verbinden het bedrijfsleven met het onderwijs. De triple helix van onderwijs, ondernemingen en overheid geven we ook lokaal verder vorm. Als gemeente vervullen we een faciliterende rol in de vormgeving van (voor- en vroegschoolse) educatie en talentontwikkeling.

Opgaven voor 2024

Bouw Ichtus/Driemaster

Samen met de scholen werken we een programma van eisen voor de nieuwbouw uit. We stellen een stedenbouwkundig plan op, starten de ruimtelijke procedure en treffen voorbereidingen voor de bouw van de scholen.

Herijking onderwijsachterstanden beleid (OAB)

In 2024 zullen we het onderwijsachterstandenbeleid (OAB) herijken. Dit doen we samen met de kinderopvang-, peuterspeelzaal-, onderwijspartners en het consultatiebureau. Beoogd wordt dit in het 1e halfjaar van 2024 aan de raad aan te bieden.

Vormgeven strategisch accountmanagement

We bouwen het lokaal strategisch accountmanagement verder uit op de onderwerpen verduurzaming, groei-behoefte en verbinding onderwijs en arbeidsmarkt.

Actualiseren economische visie

We stellen in afstemming met ondernemers een geactualiseerde economische visie vast.

Bereikbaarheid

We zetten in op een goed bereikbare en verkeersveilige leefomgeving.

Opgaven voor 2024

Een goede ontsluiting van 't Oog

- We realiseren de herinrichting van de kruising Stationsstraat-Parallelweg. De voorrang wordt gewijzigd in een afbuigende voorrang waarbij de route Parallelweg-Spoorweg voorrang heeft.
- Op basis van het ambitiesdocument 't Oog onderzoeken we hoe een tunnel onder het spoor ten behoeve van de ontsluiting van 't Oog gerealiseerd kan worden.

A15, sluipverkeer, bereikbaarheid zonder files/mobiliteitsplan en wegenbeheerplan

- We zetten de lobby voor verbreding van de A15 voort.
- We stellen een regionaal plan voor de aanpak van sluipverkeer op.

Waterbus/vervoer over water

De vervoerwaardestudie is gestart en in een afrondende fase. De lobby naar het doortrekken van de Waterbus richting Hardinxveld-Giessendam zetten we voort.

Op orde brengen beleidsinstrumenten

Dit doen we door onder meer herijking van het laadbeleid en de Wegsleepverordening

Uitvoering geven aan het Mobiliteitsplan

We werken aan projecten die zijn opgenomen in het Mobiliteitsplan, waaronder deelmobiliteit, herijken parkeernormen en we onderzoeken hoe we de positie van de fietsers kunnen verbeteren.

Brug Marsstraat

Conform de wens van de raad maken we een plan om de brug rolstoelvriendelijk/toegankelijk te maken.

Wegreconstructies

We voeren diverse wegreconstructies uit op grond van het wegenbeheerplan, als gevolg van gebiedsontwikkelingen en ter verbetering van de verkeersveiligheid:

- [Herinrichting Hakgriend](#). In overleg met de bedrijven gaan we de Hakgriend voorzien van een nieuwe verharding. Daarbij optimaliseren we de inrichting van de weg en van de waterhuishouding.
- [Spoorwegovergang Binnendams](#). De beveiliging van de spoorwegovergang Binnendams bestaat voor een deel uit ontruimingslichten. Die worden vaak niet opgevolgd of niet begrepen. Daarom gaan we de huidige T-kruising te veranderen in een afbuigende voorrangsweg waarbij de Parallelweg-Spoorweg voorrangsweg wordt. De Stationsstraat moet dan voorrang gaan verlenen. Daardoor worden de ontruimingslichten overbodig.
- [Kruising Rivierdijk-Nieuweweg](#). We gaan het kruispunt Nieuweweg-Rivierdijk herinrichten, zodanig dat in de bocht ruimte wordt gemaakt voor een middeneiland. Zowel fietsers als auto's kunnen na de werkzaamheden in twee fasen oversteken. Daardoor verbeteren we de verkeersveiligheid.
- [Herinrichting Buitendams](#). In overleg met de bewoners gaan we de weginrichting van Buitendams aanpassen, zodat die voldoet aan de uitgangspunten van Duurzaam Veilig.
- [Verbreding en herinrichting spoorweg fase I](#). We gaan de Spoorweg ter hoogte van het bedrijventerrein 't Oog verbreden. Ook komt er een vrijliggend fietspad naast de weg, waardoor we de verkeersveiligheid voor fietsers verbeteren.

Bedragen x € 1.000

Beleidsprogramma 1 Een fijne en veilige woonomgeving voor de inwoners	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
020 Integrale veiligheid	-4.746	3.264	-1.482	-2.098	10	-2.088	-2.259	10	-2.249	-2.242	-2.242	-2.241
025 Waterkering en afwatering	-340	0	-340	-482	0	-482	-346	0	-346	-123	-124	-111
030 Wegen, straten en pleinen	-2.876	144	-2.732	-2.332	70	-2.262	-2.518	70	-2.449	-2.627	-2.647	-2.671
035 Haven	-42	36	-6	-49	32	-17	-50	32	-18	-18	-18	-18
040 Veerdienst	-163	0	-163	-145	0	-145	-152	0	-152	-152	-152	-152
045 Economie	-531	39	-492	-559	70	-489	-581	70	-511	-511	-511	-511
050 Weekmarkt	-25	34	9	-50	38	-12	-38	38	-1	-1	-1	0
060 Onderwijs	-70	0	-70	-64	0	-64	-64	0	-64	-64	-64	-64
065 Onderwijs algemeen	-551	49	-503	-867	368	-499	-703	88	-615	-615	-599	-599
070 Huisvesting onderwijs	-630	159	-471	-556	38	-518	-587	38	-549	-527	-535	-545
075 Bibliotheek	-34	85	50	-66	103	37	-23	85	62	62	62	62
080 Kunst en cultuur	-26	3	-23	-96	0	-96	-109	0	-109	-109	-109	-109
085 Sport	-2.164	836	-1.328	-2.183	653	-1.531	-2.060	653	-1.407	-1.426	-1.428	-1.429
095 Openbaar groen	-154	12	-142	-159	10	-150	-189	10	-179	-186	-192	-198
100 Sociaal Domein	-3.778	2.320	-1.458	-4.398	3.325	-1.074	-4.289	2.964	-1.325	-1.411	-1.461	-1.472
105 Sociaal Domein	-15.291	762	-14.529	-16.386	293	-16.092	-15.854	275	-15.579	-15.689	-15.753	-15.390
110 Volksgezondheid	-121	0	-121	-96	0	-96	-5	0	-5	-5	-5	-5
115 Peuterspeelzalen/Kinderopvang	-120	5	-115	-106	1	-105	-144	1	-143	-143	-143	-143
125 Huisvesting maatschappelijk	-28	16	-13	-36	-6	-42	-85	-6	-91	-91	-91	-91
135 Milieu	-617	0	-617	-706	0	-706	-595	0	-595	-575	-575	-575
136 Duurzaamheid	-283	106	-178	-505	106	-399	-2.144	2.629	485	497	496	495
140 Reiniging	-2.271	2.465	194	-2.141	2.629	488	-1.076	1.632	556	556	551	575
145 Riolering	-1.271	1.730	459	-1.081	1.632	552	-458	391	-67	-114	-116	-116
150 Begraven en lijkbezorging	-461	298	-163	-416	391	-26	-4.670	4.670	0	0	0	0
155 Grondexploitatie	-4.564	3.953	-611	-3.351	3.351	0	-943	355	-588	-528	-566	-438
160 Omgevingszaken	-733	708	-24	-710	754	45	-445	113	-332	-331	-331	-331
165 Ruimtelijke ontwikkeling	-1.372	285	-1.087	-1.096	113	-983	-207	0	-207	-207	-207	-206
170 Volkshuisvesting	-88	1	-88	-94	0	-94	-1.105	1	-1.104	-1.088	-1.099	-1.096
180 Openbaar groen	-1.062	2	-1.060	-1.208	1	-1.207	-205	0	-205	-209	-211	-204
220 Bedrijfsvoering	-120	7	-113	-293	-62	-355	-385	0	-385	-405	-405	-405
Saldo van baten en lasten	-44.534	17.316	-27.218	-42.329	13.919	-28.410	-42.291	14.116	-28.174	-28.280	-28.475	-27.987
Mutaties reserves	-1.326	3.303	1.977	-1.778	3.652	1.874	-777	954	176	0	12	34
Resultaat	-45.859	20.619	-25.240	-44.107	17.572	-26.536	-43.068	15.070	-27.998	-28.279	-28.463	-27.953

- = Nadelig / + = Voordelig

Dienstverlening: een dienstbare organisatie in contact met inwoners

Onderwerpen

De belangrijkste onderwerpen in Coalitieakkoord 2022-2026 zijn:

- Mensen boven regels
- Samenwerking bestuur en organisatie
- Organisatieontwikkeling

Doelstellingen

Onze gemeente wil een dienstbare organisatie zijn en in contact met haar inwoners. We zijn in verbinding met onze inwoners. Als dienstbare overheid maken we immers onderdeel uit van een netwerk-samenleving. Wij willen een kwaliteitsslag maken door onze dienstverlening centraal te stellen in het contact met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners. We werken vanuit gastvrijheid. Zo weten onze inwoners waar zij aan toe zijn.

- De inwoner staat centraal
- Koersbepaling voorafgaand aan besluitvorming
- Organisatieontwikkeling: een dienstbare netwerkorganisatie

Projecten, opdrachten en processen

Contact met de inwoners

Contact is het uitgangspunt, zowel direct als digitaal. We werken van buiten naar binnen en benutten de kracht van de samenleving.

Opgaven voor 2024

Digitale toegankelijkheid

We werken aan de verbetering van de opzet en toegankelijkheid van onze websites en apps voor alle burgers. Toegankelijk betekent hier bruikbaar voor iedereen: jong, oud, met of zonder beperking.

Piek reisdocumenten

We verwachten een piek in het vernieuwen van reisdocumenten. We zorgen waar nodig voor extra bezetting om de dienstverlening op peil te houden.

Veiligheid medewerkers dienstverlening

Om de veiligheid van medewerkers te waarborgen scherpener we protocollen aan en organiseren we indien nodig extra beveiligingsmaatregelen op kwetsbare momenten zoals de donderdagavond.

Bedragen x € 1.000

Beleidsprogramma 2 Dienstverlening: een dienstbare organisatie in contact met inwoners	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
000 College en bestuurlijke ondersteuning	-1.374	0	-1.373	-1.425	0	-1.425	-1.480	0	-1.480	-1.455	-1.360	-1.360
010 Burgerzaken	-631	229	-402	-710	270	-440	-733	270	-463	-463	-463	-462
Saldo van baten en lasten	-2.005	229	-1.775	-2.135	270	-1.865	-2.213	270	-1.943	-1.918	-1.823	-1.822
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-2.005	229	-1.775	-2.135	270	-1.865	-2.213	270	-1.943	-1.918	-1.823	-1.822

- = Nadelig / + = Voordelig

Regionale samenwerking & participatie

Onderwerpen

De belangrijkste onderwerpen in Coalitieakkoord 2022-2026 zijn:

- Regionale samenwerking
- Bestuursstijl
- Participatie

Doelstellingen

Onze gemeente werkt regionaal samen om onze lokale gemeenschap te versterken en te verbeteren. Ons uitgangspunt is en blijft dat regionale samenwerking waarde toevoegt aan Hardinxveld-Giessendam: we doen lokaal wat kan en regionaal wat moet. Daarnaast zetten we ons in om vorm te geven aan participatie, waarbij we blijven leren en benutten de kennis van buiten.

Projecten, opdrachten en processen

Regionale samenwerking en participatie

Wij werken regionaal samen om onze lokale gemeenschap te versterken en te verbeteren. Ons uitgangspunt is en blijft dat regionale samenwerking waarde toevoegt aan Hardinxveld-Giessendam: we doen lokaal wat kan en regionaal wat moet.

Opgaven voor 2024

Thematische vertegenwoordiging in verschillende regio's

We stellen een visie met betrekking tot regionale samenwerking op. Hierin beschrijven we onze rollen in relatie tot de samenwerkingsstructuren in de Drechtsteden en de Alblasserwaard. Daarnaast leggen we verbinding met de sturing op onze verbonden partijen.

ICT Beweegt

De werkplekken van medewerkers en de techniek erachter worden, vooral vanuit het oogpunt van beveiliging van informatie, anders ingericht en beheerd in 2024. Dit gebeurt onder de noemer van het regionale programma ICT Beweegt dat wordt aangestuurd en uitgevoerd door de Service-gemeente Dordrecht. Alle applicaties worden gemigreerd naar een centraal en extern rekencentrum. Alle dagelijkse werkbestanden worden gemigreerd naar een nieuw samenwerkingsplatform. Een andere verandering is dat de computers op de werkplekken worden vervangen. Dat past bij het tijd- en plaatsafhankelijk werken.

Participatie

Participatie zit steeds meer verweven in allerlei onderwerpen. Of het nu gaat om de inzet van het burgerpanel, bewonersavonden of de uitvoering van de motie over burgerinitiatieven. In 2024 en verder is participatie een belangrijke voorwaarde in de dan geldende Omgevingswet. Vanuit het kernteam participatie jagen we ontwikkelingen aan, zorgen voor onderlinge kennisdeling en monitoren participatieprocessen.

Bedragen x € 1.000

Beleidsprogramma 3 Regionale samenwerking & participatie	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
000 College en bestuurlijke ondersteuning	-813	0	-813	-841	0	-841	-871	0	-871	-871	-871	-871
005 Raad en Raadsondersteuning	-670	1	-669	-702	0	-702	-709	0	-709	-709	-709	-709
Saldo van baten en lasten	-1.483	1	-1.482	-1.543	0	-1.543	-1.580	0	-1.580	-1.580	-1.580	-1.580
Mutaties reserves	0	23	23	0	14	14	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-1.483	24	-1.459	-1.543	14	-1.529	-1.580	0	-1.580	-1.580	-1.580	-1.580

-- = Nadelig / += Voordelig

De portemonnee van de gemeente

Onderwerpen

De belangrijkste onderwerpen in Coalitieakkoord 2022-2026 zijn:

- Financieel evenwicht
- Verbonden partijen
- Belastingdruk overstijgt landelijke trend niet

Doelstellingen

We spannen ons in om de kosten beheersbaar te houden, zonder dat de zorgverlening aan inwoners onder druk komt te staan.

- Integrale afweging bij besluitvorming
- Beheerste ontwikkelingen lokale lasten

Projecten, opdrachten en processen

Financieel evenwicht

We zetten ons in om de begroting ieder jaar sluitend te krijgen, waarbij de kosten beheersbaar blijven zonder dat de dienstverlening aan de inwoners onder druk komt te staan.

Opgaven voor 2024

Doorontwikkeling P&C-producten

- We werken aan de doorontwikkeling van het begrotingsproces waarbij de inrichting van de financiële programma's (systeemwereld) beter wordt aangesloten op de beleidsprogramma's (leefwereld).
- Op basis van de begroting 2024 zullen de tussentijdse rapportages opnieuw worden ingericht. Daarvoor zullen modellen worden ontwikkeld en zal ook de frequentie van rapportages worden meegenomen.

Doorontwikkeling VIC: rechtmatigheid/processen

- In 2024 geeft het college voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording (over 2023) af.
- We houden interne processen tegen het licht en passen deze waar nodig aan.
- De interne borging voor de verbijzonderde interne controle c.q. rechtmatigheid pakken we in 2024 verder op.

Bedragen x € 1.000

Beleidsprogramma 4 De portemonnee van de gemeente	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
055 Beleggingen	-1	2	1	-2	56	54	-2	0	-2	-2	-2	-2
185 Belastingen	-506	4.334	3.828	-429	4.340	3.911	-404	4.530	4.126	4.126	4.126	4.126
190 Beleggingen	0	71	71	0	72	71	0	72	71	71	71	71
205 Algemene baten en lasten	81	18	99	-490	217	-273	-148	217	70	-35	-39	-39
210 Uitkering gemeentefonds	0	30.273	30.273	0	30.864	30.864	0	33.396	33.396	33.881	31.792	31.514
215 Kapitaallasten	-1	19	18	-30	12	-18	-65	9	-55	-5	-3	5
220 Bedrijfsvoering	-5.787	186	-5.601	-5.695	89	-5.606	-5.649	27	-5.622	-5.559	-5.581	-5.569
Saldo van baten en lasten	-6.214	34.904	28.690	-6.646	35.649	29.003	-6.268	38.250	31.983	32.477	30.364	30.106
Mutaties reserves	-185	1.202	1.017	-96	477	381	-350	61	-289	-191	-33	-31
Resultaat	-6.399	36.105	29.706	-6.742	36.126	29.384	-6.618	38.312	31.694	32.286	30.331	30.074

- = Nadelig / + = Voordelig

1.7 Algemene Dekkingsmiddelen

Kosten en opbrengsten die niet direct tot één van de voorgaande programma's behoren vallen onder de noemer 'algemene dekkingsmiddelen'. De algemene dekkingsmiddelen zijn:

1. Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is

De lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is zijn heffingen waarvan er geen duidelijke relatie is tussen de gemeentelijke dienstverlening en de belasting. Voorbeelden zijn de onroerend zaakbelastingen (OZB) en de hondenbelasting. Overigens zijn de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voorbeelden van lokale heffingen waarvan de besteding wel is gebonden. Dergelijke heffingen worden op de desbetreffende programma's verantwoord. Voor verdere informatie wordt u verwezen naar de paragraaf 'Lokale heffingen'.

2. Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De algemene uitkering uit het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron voor onze gemeente. Twee factoren bepalen de uitkering aan een gemeente:

1. De omvang hangt af van de algemene groei en van taak- en andere veranderingen. Het gemeentefonds is gekoppeld aan de rijksuitgaven. Als het Rijk meer uitgeeft, gaat het gemeentefonds ook omhoog en omgekeerd. Een voorbeeld van taak- en andere veranderingen: Toen de gemeenten de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) gingen uitvoeren, kregen ze daarvoor geld in het gemeentefonds. Het fonds groeide, maar het takenpakket ook.
2. Het aandeel van een gemeente in de totale omvang van het gemeentefonds hangt af van zogenaamde "verdeelmaatstaven". Het aantal inwoners is zo een verdeelmaatstaf. Hoe meer inwoners een gemeente heeft, des te groter het aandeel in het totaal. Er zijn circa vijftig verdeelmaatstaven.

3. Dividend

Hier toe behoren de aandelen en daaraan verbonden dividenden die niet tot één van de voorgaande programma's behoren. Voor onze gemeente zijn dat de aandelen en de daaraan verbonden dividenduitkering van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG).

4. Saldo van de financieringsfunctie

Het saldo van de financieringsfunctie wordt veroorzaakt door het verschil in de verwachte rentekosten en het percentage dat is gebruikt om de rentekosten aan de programma's door te berekenen. Volgens de notitie rente 2017 van de commissie BBV mag dit verschil maximaal 0,5% bedragen.

5. Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige dekkingsmiddelen bestaan normaliter hoofdzakelijk uit de baten en lasten die betrekking hebben op de waardering van onroerende zaken in het kader van de Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ). Hieronder vallen overigens niet de opbrengsten van de onroerend zaakbelastingen (OZB) en ook niet de lasten die zijn gemoeid met de heffing en invordering daarvan. Deze worden verantwoord bij de lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is.

Om in te spelen op de stijging van de prijzen en lonen zijn bij de algemene dekkingsmiddelen in deze begroting hiervoor middelen gereserveerd (zie hiervoor ook de toelichting bij het onderdeel "Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen" van de financiële begroting paragraaf 2.1). Bij de perspectiefnota (voorjaarsnota) en de najaarsnota wordt bekeken in hoeverre aanspraak op deze bedragen nodig is.

Onderstaande tabel bevat het overzicht van algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000):

Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	4.285	4.285	4.285	4.285
Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds	33.396	33.881	31.792	31.514
Dividend	72	72	72	72
Saldo van de financieringsfunctie	23	63	88	98
Overige dekkingsmiddelen	-696	-701	-546	-545
Totaal	37.079	37.599	35.691	35.424

Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is

Dit betreffen de onroerende zaakbelastingen en de hondenbelasting, welke op het programma Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen worden verantwoord.

Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds

De uitkomsten van de doorrekening van de meicirculaire 2023 zijn in de budgetten verwerkt.

Dividend

Het hierboven genoemde dividend betreft de dividenden van de Bank Nederlandse Gemeenten.

1.8 Onvoorzien

In de primitieve begroting is onder financiering en algemene dekkingsmiddelen een post voor onvoorziene uitgaven opgenomen € 25.000.

bedragen x € 1.000

Nr. Begrotingswijziging / onderwerp	Datum	2024	2025	2026	2027
0 Primitieve begroting Begrotingswijziging(en)		25	25	25	25
Saldo post onvoorzien		25	25	25	25

1.9 Wet Open Overheid (WOO)

Algemeen

Op 26 januari 2021 heeft de Tweede Kamer de (Wijzigingswet) Wet open overheid (WOO) aangenomen. Het betreft een initiatiefwet uit de Tweede Kamer die beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken.

Kaders

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid in werking getreden. De Wet openbaarheid van bestuur (WOB) is hierbij ingetrokken. Het grote verschil tussen de WOO en de WOB betreft de actieve openbaarmaking van overheidsinformatie. De WOO kent voor overheden de verplichting om bepaalde categorieën informatie uit eigen beweging openbaar te maken. Voor passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek) volgt de WOO vrijwel geheel de WOB.

Middelen

Voor de implementatie en de uitvoering van de WOO heeft het rijk zowel incidentele als structurele middelen beschikbaar gesteld. Op dit moment ontbreekt nog informatie van het ministerie en leveranciers over alle kosten die samenhangen met (de implementatie van) de WOO. In ieder geval zullen er kosten gemaakt worden voor het inventariseren, aanpassen en inrichten van processen voor onder andere actieve openbaarmaking. Daarnaast zijn er kosten voor automatisering, waaronder bedrijfsapplicaties, metadata, documentsjablonen aanpassen en anonimiseringssoftware. Verder worden er ook kosten gemaakt voor opleiding, communicatie en het inhuren van expertise en menskracht. Door de bedragen die door het Rijk beschikbaar worden gesteld ook in 2024 te bestemmen voor de WOO wordt zoveel mogelijk geborgd dat er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn.

PARAGRAFEN

1.9 Paragraaf Bedrijfsvoering

Voor de beleidsinhoudelijke aspecten voor wat betreft de bedrijfsvoering wordt verwezen naar het onderdeel "Dienstverlening: een dienstbare organisatie in contact met inwoners" van de beleidsbegroting.

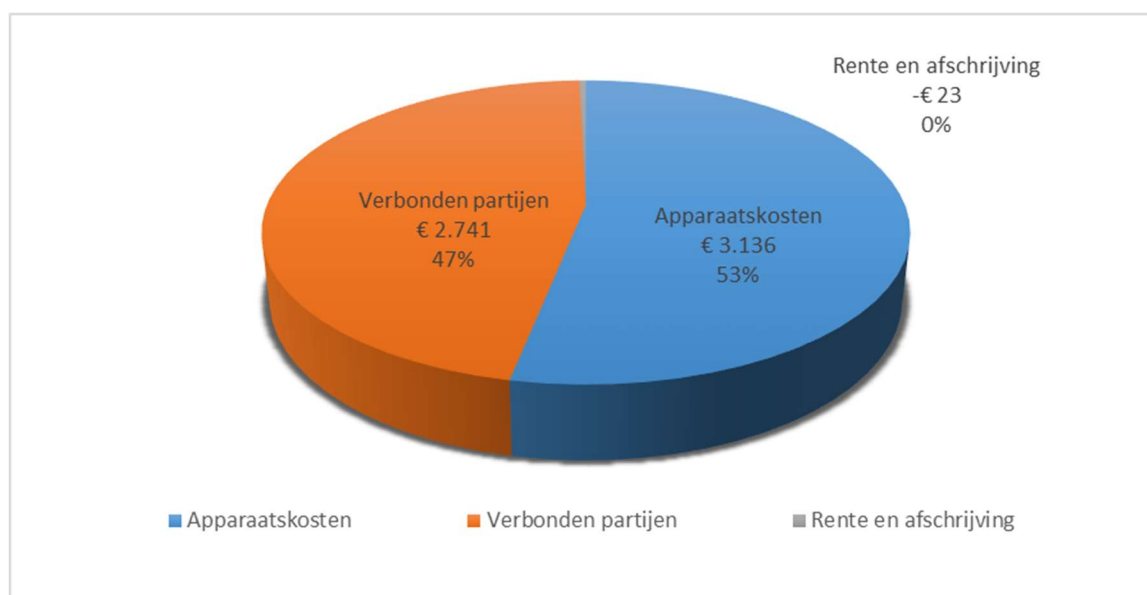
1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 14 Bedrijfsvoering (kostenplaatsen)	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
220 Bedrijfsvoering	-5.907	193	-5.714	-5.988	27	-5.961	-5.855	27	-5.827	-5.767	-5.792	-5.773
Saldo van baten en lasten	-5.907	193	-5.714	-5.988	27	-5.961	-5.855	27	-5.827	-5.767	-5.792	-5.773
Mutaties reserves	-185	1.202	1.017	-96	477	381	-96	61	-35	-34	-33	-31
Resultaat	-6.092	1.395	-4.697	-6.084	504	-5.580	-5.951	89	-5.862	-5.801	-5.825	-5.805

- = Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

Zoals in de Perspectiefnota al is aangekondigd, wordt er vanaf 2024 structureel budget gevraagd voor de inrichting van een tweehoofdige directie. De werving voor de directeur bedrijfsvoering/middelen is na afstemming met presidium reeds in gang gezet, zodat deze positie zo snel mogelijk kan worden ingevuld.

2. Beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Einheid	Per	Waarden	Bron	Beschrijving
				Hardinxveld-Giessendam Gemeenten < 25.000 inwoners Alle gemeenten		
30	Formatie	FTE	2023	6,22	Eigen begroting	Fte per 1.000 inwoners
31	Bezetting	FTE	2023	4,95	Eigen begroting	Fte per 1.000 inwoners
32	Apparaatuurkosten	euro	2023	625	Eigen begroting	Kosten per inwoner
33	Externe inhuur	%	2023	3	Eigen begroting	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen
34	Overhead	%	2023	14	Eigen begroting	% van totale lasten

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

Service Gemeente Dordrecht

Risico's

Sinds 1 januari 2022 zijn door de gemeenten in de Drechtsteden samenwerkingsovereenkomst gesloten met de gemeente Dordrecht voor de uitvoering van de bedrijfsvoeringstaken. Dit geldt ook voor onze gemeente. De diensten die wij afnemen waren daarvoor ondergebracht bij de GR Drechtsteden (GRD). De GRD was een verbonden partij, waarbij de kosten in de financiële administratie ook onder die noemer werden verantwoord. Alhoewel de Service Gemeente Dordrecht (SGD) formeel geen verbonden partij is, betalen wij (net zoals eerder het geval was) een bijdrage aan de uitvoering van de bedrijfsvoeringstaken.

Ontwikkelingen

Eind 2023 wordt gestart met een tussenevaluatie naar de afnemersrelatie met Dordrecht, als onderdeel van de vierjarige afspraken bij de start van de Servicegemeente. Onderdeel van de evaluatie is om inzicht te krijgen in de samenwerking met en ervaren taakuitvoering door de Servicegemeente om tot handvatten te komen voor concrete bijsturing.

1.10 Paragraaf Lokale Heffingen

Algemeen

De paragraaf lokale heffingen heeft betrekking op de heffingen waarvan de besteding zowel gebonden als ongebonden is. Voorbeelden van heffingen waarvan de besteding gebonden is, zijn o.a. de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Heffingen waarvan de besteding ongebonden is zijn o.a. de onroerend zaakbelasting en de hondenbelasting. Deze paragraaf bevat een uiteenzetting van de beleidsvoornemens voor de lokale heffingen, de gemeentelijke inkomsten voor zover deze uit de in Hardinxveld-Giessendam ingevoerde belastingen en retributies voortkomen, een overzicht op hoofdlijnen van de diverse belastingen en heffingen, een aanduiding van de lokale lastendruk, een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid en een overzicht van de kostendekkendheid van de verschillende tarieven.

Beleidsvoornemens lokale heffingen

De heffing en invordering van belastingen en retributies wordt door de GR SVHW (Gemeenschappelijke Regeling Samenwerkingsverband Vastgoed-informatie Heffing en Waardebepaling) verzorgd. Deze gemeenschappelijke regeling wikkelt ook aanvragen om kwijtschelding af. De heffing en invordering van de leges zoals o.a. de bouwleges wordt door de gemeente zelf verzorgd.

In onze gemeente zijn buiten de algemene uitkering uit het gemeentefonds de onroerendzaakbelasting en de rioolheffing en afvalstoffenheffing de belangrijkste inkomsten. De belastingtarieven zijn voor 2023 geïndexeerd. Met het vaststellen van de verordeningen in de raad van december 2023 zal ook de indexatie voor 2024 worden bepaald.

Overzicht gemeentelijke belastingopbrengsten

Op grond van artikel 219 van de gemeentewet worden in 2022 in Hardinxveld-Giessendam de volgende belastingen geheven:

<i>bedragen x € 1.000</i>			
Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Zuivere belastingen			
Onroerend zaakbelastingen eigenaren	3.469	3.422	3.609
Onroerend zaakbelastingen gebruikers	729	747	779
Hondenbelastingen	85	82	87
Precariobelasting	11	8	24
Bedrijfsinvesteringszone	-1	70	70
<i>Subtotaal zuivere belastingen</i>	4.293	4.329	4.569
Heffingen			
Afvalstoffenheffing	2.292	2.300	2.459
Rioolheffing	1.722	1.725	1.629
Containerrechten	0	0	0
<i>Subtotaal heffingen</i>	4.014	4.025	4.088
Retributies			
Leges bouwvergunningen	713	760	361
Leges burgerlijke stand	135	139	139
Begrafenisrechten	298	391	391
Havengelden	36	64	32
Marktgeden	26	31	31
Reclameopbrengsten	33	25	25
Brandweerrechten	0	0	0
<i>Subtotaal retributies</i>	1.240	1.410	978
Overige pachten	50	58	59
Overige leges en andere rechten	52	1	1
<i>Subtotaal incl overige retributies</i>	1.342	1.469	1.039
TOTAAL lokale heffingen	9.649	9.824	9.694

Onroerende zaakbelastingen

De (on)roerende zaakbelastingen zijn ondergebracht bij de GR SVHW. Het SVHW verzorgt niet alleen de oplegging en inning van de aanslagen maar houdt tevens de bestanden in verband met de wet WOZ up-to-date. Regelmatig vindt de afdracht van de ontvangen belastingbedragen aan de gemeente plaats. Bij het bepalen van het percentage wordt rekening gehouden met de waardeontwikkeling van de onroerende zaken, zodat per saldo de onroerende zaakbelastingen voor woningen niet meer stijgen dan de inflatie.

Hondenbelasting

Basis voor deze heffing vormt het bezit van een hond, waarbij voor het bezit van meerdere honden een progressief tarief van toepassing is. Evenals de onroerende zaakbelastingen verzorgt het SVHW de heffing, invordering en actualisering van de bestanden van de hondenbelasting voor ons. De controle is nog wel in handen van de gemeente en geschiedt door een jaarlijkse huis-aan-huis controle met daarnaast een hondenpenningcontrole op straat.

Precariobelasting

Voor het hebben van materialen op (boven en onder) voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond wordt een bedrag geheven van de gebruikers van die grond.

Met ingang van 1 januari 2022 mag geen precario meer worden geheven over kabels en leidingen. Daartoe is in voorgaande begrotingen reeds rekening gehouden met een ingroeiscenario, zodat het ramingsbedrag aan precario over kabels en leidingen vanaf 2022 kan worden opgevangen.

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing wordt geheven ter dekking van de kosten voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval, waarbij uitgangspunt is dat dit kostendekkend gebeurt. Het SVHW verzorgt de heffing, invordering en actualisering van de bestanden voor ons.

Het inzamelen en verwerken van het huisvuil wordt gedaan door de gemeenschappelijke reinigingsdienst Waardlanden.

Rioolheffing

De rioolheffing is gerelateerd aan de hoeveelheid afgevoerd afvalwater en geldt uitsluitend ter dekking van de kosten voor de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan.

De oplegging, invordering en het bijhouden van het bestand wordt verzorgd door het SVHW.

Leges

In onze gemeente worden leges geheven op grond van de vigerende legesverordening. De tarieven-tabel wordt jaarlijks aangepast. De leges hebben onder andere betrekking op de Algemeen Plaatselijke Verordening, rij- en reisdocumenten, burgerlijke stand, wet Ruimtelijke Ordening en Milieuwetgeving.

Begraafenisrechten

Voor het begraven van stoffelijke overschotten op de begraafplaatsen in de gemeente heft de gemeente leges. Ook voor de aankoop van graven en het afkopen van het onderhoudsrecht wordt een tarief in rekening gebracht.

Havengelden

De havengelden bestaan uit liggelden, kadegelden en trechtergelden.

Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de lokale lasten. De regels voor het toekennen worden bepaald door de rijksoverheid en staan in de Invorderingswet. Deze regels komen erop neer dat kwijtschelding mag worden verleend aan belastingplichtigen, die een inkomen hebben dat niet hoger ligt dan de bijstandsnorm. Gemeenten mogen hier in die zin van afwijken dat een lager inkomen wordt gehanteerd. De gemeente Hardinxveld-Giesendam hanteert de zogenaamde 100%-norm, hetgeen betekent dat inwoners van Hardinxveld-Giesendam met een inkomen op bijstandsniveau in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komen. Gemeenten mogen zelf bepalen voor welke belastingen kwijtschelding wordt verleend.

In de gemeente Hardinxveld-Giessendam kan kwijtschelding worden aangevraagd voor:

- Afvalstoffenheffing
- Rioolheffing
- Hondenbelasting (alleen voor de eerste hond)

De ontwikkeling van de kwijtscheldingen over de afgelopen jaren is als volgt:

		2020	2021	2022	2023	2024
		W	W	W	B	B
Kwijtscheldingsbedragen in €		100.381	100.415	133.107	80.000	80.000
Aantallen kwijtscheldingen	Toegekend	210	193	205	p.m.	p.m.
	Afgewezen	56	44	68	p.m.	p.m.
	Totaal	266	237	273	p.m.	p.m.

De laatste jaren was een stijgende trend waarneembaar in het aantal kwijtscheldingsverzoeken. De oorzaak hiervan is deels gelegen in de gevolgen van de financieel economische crisis waarbij onder andere het aantal uitkeringsgerechtigden is toegenomen. Ook speelde Covid-19 hierbij een rol. In de begroting is hier verder (vooralsnog) niet op geanticipeerd.

Heffingen woonlasten (lokale belastingdruk)

Algemeen

Tot de woonlasten worden gerekend de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Deze belastingen vormen het grootste deel van de opbrengst van de gemeentelijke heffingen.

Overzicht tarieven

Soort heffing	2020	2021	2022	2023
Onroerende zaakbelasting				
Woningen – eigenarenheffing	0,1199%	0,1172%	0,1101%	0,1048%
Niet- woningen				
- Eigenarenheffing	0,2168%	0,2213%	0,2677%	0,2663%
- Gebruikerstarief	0,1601%	0,1634%	0,2010%	0,1999%
Totaal niet-woningen	0,3769%	0,3847%	0,4687%	0,4662%
Afvalstoffenheffing	292,00	309,00	319,00	332,00
Rioolheffing	231,00	237,00	217,00	204,00

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de woonlasten (voor meerpersoonshuishoudens) over de laatste vier jaren weergegeven:

	2020	2021	2022	2023
OZB-eigenaar*	306,00	314,00	365,00	407,00
Rioolheffing	231,00	237,00	217,00	204,00
Afvalstoffenheffing	292,00	309,00	319,00	332,00
Totaal	829,00	860,00	901,00	943,00
% stijging/afname t.o.v. vorig jaar	2,1%	3,7%	4,8%	4,7%

* Betreft gemiddeld betaalde OZB volgens het Coelo

Uit bovenstaande tabel volgt dat de woonlasten in Hardinxveld-Giessendam in 2023 met 4,7% zijn gestegen ten opzichte van het jaar daarvoor.

Vergelijking met andere gemeenten

Jaarlijks wordt door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) een onderzoek uitgevoerd naar de gemeentelijke woonlasten, teneinde een vergelijk tussen de gemeenten mogelijk te maken. Om inzicht te krijgen in het algemene verloop van de hoogte van de woonlasten van onze gemeente is een vergelijk met omliggende gemeenten gemaakt.

	Hardinxveld-Giessendam	Molenlanden	Gorinchem	Vijfheerenlanden
Gemiddelde woningwaarde	388.400	453.600	397.200	401.200
OZB-eigenaar	0,1048%	0,0809%	0,1060%	0,1002%
OZB-eigenaar	407,00	367,00	421,00	402,00
Rioolheffing (vastrecht)	204,00	179,00	162,00	194,00
Afvalstoffenheffing	332,00	296,00	297,00	328,00
Heffingskorting	-15,00			
Totaal	928,00	842,00	880,00	924,00
Rangorde landelijk (o.b.v. w oonlasten meerpersoonshuishouden volgens Coelo)	174	181	239	257
Rangorde Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (o.b.v. berek. w oonlasten)	4	1	2	3

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de gemeente Hardinxveld-Giessendam in 2023 landelijk gezien in het midden behoort (plaats 174 van de in totaal 342 gemeenten). Regionaal gezien staat de gemeente Hardinxveld-Giessendam op de tweede plaats (2022: 2).

Naast een vergelijk met de omringende gemeenten is ook een vergelijk met de Drechtstedengemeenten gemaakt.

	Hardinxveld-Giessendam	Alblasserdam	Dordrecht	Hendrik-Ido-Ambacht	Papendrecht	Sliedrecht	Zwijndrecht
Gemiddelde woningwaarde	388.400	387.500	355.100	442.300	385.100	363.800	374.700
OZB-eigenaar	0,1048%	0,1004%	0,0890%	0,0918%	0,1158%	0,0712%	0,0862%
OZB-eigenaar	407,00	389,00	316,00	406,00	446,00	259,00	323,00
Rioolheffing (gebaseerd op 2 bew.)							
Rioolheffing (vastrecht)	204,00	159,00	217,00	170,00	165,00	277,00	322,00
Afvalstoffenheffing	332,00	358,00	316,00	289,00	309,00	250,00	322,00
Heffingskorting	-15,00						
Totaal	928,00	906,00	849,00	865,00	920,00	786,00	967,00
Rangorde landelijk (o.b.v. w oonlasten meerpersoonshuishouden volgens Coelo)	174	283	35	180	281	112	191
Rangorde Drechtsteden (o.b.v. w oonlasten)	6	4	2	3	5	1	7

In vergelijking met de overige Drechtstedengemeenten eindigt Hardinxveld-Giessendam op plaats 4 (2022: 4).

Kostendekkendheid

Het (vernieuwde) BBV dat van kracht is met ingang van begrotingsjaar 2017 schrijft voor dat in de paragraaf lokale heffingen inzicht wordt gegeven in de mate van kostendekkendheid van de verschillende tarieven. Hiermee wordt beoogd transparantie te bieden in de tarieven waarbij sprake is van kostenverhaal. De toerekening van overhead vindt extracomptabel plaats. Dat betekent dat het overhead-deel op de afzonderlijke programma's niet aan deze programma's zijn toegerekend.

De volgende overzichten laten zien van welk percentage kostendekkendheid sprake is. Voor het bepalen van onderstaande kostendekkendheidspercentages is uitgegaan van de 'Handreiking Kostenonderbouwing paragraaf lokale heffingen' van het VNG.

De kostendekkendheid is bepaald door de totale baten te delen door de lasten die volgens de handreiking mogen worden toegerekend. Hierin is een opslag voor de overheadkosten opgenomen. Voor het bepalen van het percentage overhead is uitgegaan van de totale lasten aan overhead (taakveld 0.4), welke zijn gedeeld door de totale loonkosten inclusief de kosten van inhuur.

Voor de riolering en reiniging is een afwijkend overheadopslagpercentage gehanteerd, namelijk gebaseerd op een percentage van de totale kosten (salarissen en directe lasten).

Overheadopslag voor loonkosten	73%	Overheadopslag voor loonkosten	14%
---------------------------------------	------------	---------------------------------------	------------

Legesverordening

Titel 1: Algemene dienstverlening:

Titelblad 1		Titelblad 1	
Hoofdstuk 1	Burgelijke stand	Hoofdstuk 2	Reisdocumenten
Directe lasten	-77.749	Directe lasten	-
loonkosten	92.449	loonkosten	162.306
Saldo	14.700	Saldo	162.306
Overheadopslag voor loonkosten	68.317	Overheadopslag voor loonkosten	119.939
Totale lasten	83.017	Totale lasten	282.245
Totale baten	16.000	Totale baten	56.000
Kostendekkendheid	19%	Kostendekkendheid	20%

Titelblad 1		Titelblad 1	
Hoofdstuk 3	Rijbewijzen	Hoofdstuk 4	Verstrekingen uit basisregistratie
Directe lasten	9.000	Directe lasten	-149.646
loonkosten	80.507	loonkosten	155.646
Saldo	9.000	Saldo	6.000
Overheadopslag voor loonkosten	59.492	Overheadopslag voor loonkosten	115.017
Totale lasten	68.492	Totale lasten	121.017
Totale baten	55.000	Totale baten	2.500
Kostendekkendheid	80%	Kostendekkendheid	2%

Titelblad 1		Titelblad 1	
Hoofdstuk 9	Overige publiekszaken	Hoofdstuk11	Huisvestingswet
Directe lasten naturalisatie	1.000	Directe lasten	21.731
loonkosten	13.418	loonkosten	185.181
Saldo	1.000	Saldo	21.731
Overheadopslag voor loonkosten	9.915	Overheadopslag voor loonkosten	136.843
Totale lasten	10.915	Totale lasten	158.574
Totale baten naturalisatie	9.000	Totale baten	250
Totale baten Verklaring omtrent gedrag	2.500		
Kostendekkendheid	105%	Kostendekkendheid	0%

Titel 2: Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

Titelblad 1		Titelblad 1	
Hoofdstuk 14	Markten	Hoofdstuk 3	Omgevingsvergunningen
Directe lasten	27.312	Directe lasten	52.750
loonkosten	<u>10.938</u>	loonkosten	<u>889.882</u>
Saldo	38.250	Saldo	52.750
Overheadopslag voor loonkosten	<u>8.083</u>	Overheadopslag voor loonkosten	<u>657.593</u>
Totale lasten	46.333	Totale lasten	710.343
Totale baten	37.700	Totale baten	354.600
Kostendekkendheid	81%	Kostendekkendheid	50%

Titel 3: Dienstverlening vallend onder Europese Richtlijn

Titelblad 1 en 3	
TB 1: hoofdstuk 16	kansspelen
TB 3: hoofdstuk 1	horeca
TB 3: hoofdstuk 2	organiseren evenementen of markten
TB 3: hoofdstuk 7	niet benoemde vergunningen
Directe lasten	400
loonkosten	<u>82.793</u>
Saldo	83.193
Overheadopslag voor loonkosten	<u>61.181</u>
Totale lasten	144.374
Totale baten	6.000
Kostendekkendheid	4%

Havengelden, begraafplaatsen, riolering en afval

Havengelden		Begraafplaatsen	
Directe lasten	22.598	Directe lasten	101.798
loonkosten	<u>27.770</u>	loonkosten	<u>343.308</u>
Saldo	50.368	Saldo	101.798
Overheadopslag voor loonkosten	<u>20.521</u>	Overheadopslag voor loonkosten	<u>253.693</u>
Totale lasten	70.889	Totale lasten	355.491
Totale baten	29.224	Totale baten	390.800
Kostendekkendheid	41%	Kostendekkendheid	110%

Afval		Riool	
Directe lasten	1.941.495	Directe lasten	785.968
Loonkosten	<u>107.817</u>	Loonkosten	<u>287.487</u>
Saldo	2.049.312	Saldo	1.073.455
Overheadopslag	279.321	Overheadopslag	146.312
Gecompenseerde BTW	<u>416.703</u>	Gecompenseerde BTW	<u>117.585</u>
Totale lasten	2.745.335	Totale lasten	1.337.352
Totale baten	2.458.792	Totale baten	1.629.336
Kostendeckendheid	90%	Kostendeckendheid	122%

1.11 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Deze paragraaf geeft inzicht in (mogelijke) risico's voor de gemeente en de mate waarin deze risico's kunnen worden opgevangen (weerstandscapaciteit). De relatie tussen de risico's en de weerstandscapaciteit zegt iets over de financiële robuustheid van de gemeente Hardinxveld-Giessendam: het weerstandsvermogen.

Beleid

Bij raadsbesluit van 16 december 2021 is de Financieringsvisie vastgesteld. De nota reserves en voorzieningen is vastgesteld door de gemeenteraad op 16 december 2021. Deze nota geeft een overzicht van de reserves en voorzieningen, evenals richtlijnen hoe hiermee wordt omgegaan.

Er is voor gekozen om geen afzonderlijke nota samen te stellen inzake het weerstandsvermogen en de risico's. In deze paragraaf wordt hiervan een uiteenzetting gegeven.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om tegenvallers op te vangen. Het gaat hierbij om de 'vrij besteedbare' middelen, zoals de algemene reserve, de onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves.

Per 1 januari 2023 wordt de weerstandscapaciteit begroot op:

Weerstandscapaciteit	Bedragen x € 1.000	
<i>Weerstandscapaciteit exploitatie</i>		
Onbenutte belastingcapaciteit		
- OZB	p.m.	
Totaal onbenutte belastingcapaciteit	-	
Onvoorzien	25	
Weerstandscapaciteit exploitatie		25
<i>Weerstandscapaciteit vermogen</i>		
Vrij aanwendbaar deel algemene reserve	3.587	
Vrij aanwendbaar deel reserve sociaal domein	1.449	
Stille reserves	p.m.	
Weerstandscapaciteit vermogen		5.036
Totale weerstandscapaciteit		5.061

Algemene reserve

Dit betreft het vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve.

Reserve Sociaal Domein

Deze reserve wordt gezien als onderdeel van de weerstandscapaciteit. De achterliggende reden is dat in de bepaling van de risico's het sociaal domein is betrokken.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de extra structurele middelen die gegenereerd kunnen worden door de tarieven van de gemeentelijke belastingen te verhogen tot het wettelijk toegestane maximum. De onbenutte belastingcapaciteit ten aanzien van de onroerende zaakbelastingen is bepaald op basis van het verschil tussen onze OZB-percentages en het normpercentage-OZB voor toelating tot artikel 12 van de financiële verhoudingswet (Fvw).

Het Rijk heeft met de VNG afgesproken dat vanaf 2020 een benchmark woonlasten wordt ingevoerd om jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijker te maken. Daarmee komt een einde aan het monitoren met de macronorm OZB.

De onbenutte belastingcapaciteit voor de overige onderdelen (riool- en afvalstoffenheffing, leges en overige heffingen) is op nul gezet. Dit omdat bij de gemeentelijke belastingen en retributies zoveel mogelijk wordt gestreefd naar 100%-kostendekkendheid.

Onvoorzien

Ter dekking van onvoorziene begrotingsuitgaven in de loop van het jaar is in de begroting 2024 een bedrag opgenomen van € 25.000.

Algemene reserve

Van de algemene reserve is de verwachting dat € 3.586.695 vrij aanwendbaar is.

Stille reserves

Om een reëel inzicht te hebben in de omvang van het eigen vermogen dienen ook stille reserves in beeld te worden gebracht. Deze reserves vormen immers één van de elementen waarmee tegenvallers bekostigd zouden kunnen worden. De gemeente heeft stille reserves wegens aandelenbezit Stedin en BNG welke zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs. Ook de gemeentelijke eigendommen bevatten stille reserves die bij verkoop te gelde kunnen worden gemaakt. De stille reserves zijn PM geraamd omdat deze niet direct inzetbaar zijn voor weerstandscapaciteit.

Risico-analyse

De risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn ondervangen, dus waarvoor geen voorziening is gevormd of waarvoor geen verzekering is afgesloten. Organisatiebreed heeft een risico-inventarisatie plaatsgevonden. Deze is als volgt opgebouwd:

- Korte beschrijving van het risico
- Het financiële effect / kans / risicobedrag

Om tot een kwantificering van de risico's te komen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

Kans

De kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet is afhankelijk van meerdere factoren waaronder de frequentie. De frequentie alleen is op zich al moeilijk te bepalen. Om toch te komen tot een schaalverdeling is bij de risicoanalyse binnen de gemeente Hardinxveld-Giessendam gekozen voor drie categorieën, te weten:

- Groot (80%);
- Gemiddeld (50%);
- Klein (20%).

Impact

De impact geeft de financiële invloed aan die een risico kan hebben op de gemeentelijke exploitatie. De percentages (standaardklassen) die worden gehanteerd zijn 1%, 5%, 10%, 25% en 50%. Daarbij heeft het kleinste percentage financieel gezien de minste impact, terwijl het grootste percentage juist een grote impact heeft.

In onderstaande tabel geven we een overzicht van de risico's, gevolgd door een korte beschrijving van elk risico.

Risicomatrix

Programma	Risico's	Impact	Bedrag	Kans			Totaal
				Groot 80%	Gemiddeld 50%	Klein 20%	
4	PFOA	20%	250.000		25.000		25.000
6	Leerlingenvervoer	50%	233.000		116.500		116.500
8	Participatiewet (incl. inkomensvoorz.)	10%	3.613.000		181.000		181.000
9	WMO	10%	4.174.000		209.000		209.000
9	Jeugdwet	10%	5.455.000		273.000		273.000
11	Omgevingswet		PM				
Bedrijfsv	Eenmansposten	10%	9.238.880		462.000		462.000
Fin en dek	Algemene uitkering	5%	30.192.000		755.000		755.000
Fin en dek	Rentelasten	10%	425.000		21.000		21.000
Overigen	Overig (niet kwantificeerbaar)						1.000.000
				0	2.042.500	0	3.042.500

PFOA

De aanwezigheid van de PFOA in (water)bodem leidt tot meerkosten op projecten. In alle gevallen is bodemonderzoek nodig waarbij ook onderzocht wordt op PFOA. De afzetmogelijkheden van de grond bepalen hierna de omvang van de meerkosten. Problemen zijn er vooral als gesaneerd moet worden, waarbij er ook PFOA als bijvangst aangetroffen wordt. Daarnaast kan PFOA ook stagnatie(kosten) tot gevolg hebben. In de ramingen van de projecten wordt geanticipeerd op dit risico en daarom wordt het risico op budgetoverschrijding hoog geacht (80%) en impact op de ramingen in de begroting op beperkt (20%).

Leerlingenvervoer

Het leerlingenvervoer is een open einde regeling. Eigenlijk lopen we vaak in de pas met de begroting. Helaas hebben we gezien dat in 2022 een forse overschrijding was en naar aanleiding daarvan is het budget aangepast. Het risico is een blijvend risico. En bestaat uit twee delen. Het aantal leerlingen en de prijs. Het aantal leerlingen dat gebruik maakt van het leerlingenvervoer is redelijk stabiel. Wel is er een verschuiving in leeftijd. Dat maakt ook vaak dat de dichtstbijzijnde toegankelijke school voor kinderen die het VSO bezoeken gemiddeld verder weg is dan leerlingen in het primair onderwijs en het SO. En een aanwas of krimp van enkele leerlingen kan een groot effect hebben op het budget.

Daarnaast is er een effect waar we geen invloed op hebben; prijsstijgingen. Aan de ene kant de stijgende kosten van het OV en daarnaast de NEA-indexering voor de taxibranche. We hebben gezien dat de NEA-index voor 2023 hoog was. De NEA-index is de index die voor de taxibranche van toepassing is. We kunnen nog niet inschatten hoe de NEA-index voor 2024 er uit gaat zien.

Gelet op bovenstaande uiteenzetting wordt het risico op budgetoverschrijding gemiddeld geacht (50%). De impact op de ramingen in de begroting wordt op 50% ingeschat.

Participatiewet

De Participatiewet kenmerkt zich door een vast rijksbudget binnen de algemene uitkering. Dit is het participatiebudget dat onderdeel is van het sociaal domein. Naast het participatiebudget is er een specifieke uitkering die als inkomensdeel door het Rijk separaat wordt uitbetaald. Beide budgetten worden neutraal in de begroting opgenomen. Het toereikend zijn van het budget hebben wij niet geheel in eigen hand. Gemeenten hebben te maken met verlaagde inkomsten. Bovendien hebben we op het vlak van bestaanszekerheid te maken met onzekere tijden. Onzekere invloeden zijn de inflatie en energieprijzen. De kans dat mensen met een laag inkomen in de financiële problemen komen wordt hiermee vergroot. We houden deze ontwikkelingen en inschattingen van het CPB en het Rijk nauwlettend in de gaten.

De SDD voert voor onze gemeente de Participatiewet uit. We zetten in op het versterken van de bestaanszekerheid van inwoners, o.a. door middel van inkomensondersteuning, minimaregelingen en schuldhulpverlening. Daarnaast zetten we instrumenten in om inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt zo veel mogelijk te laten participeren naar vermogen.

Per 1 januari 2022 is de Wet inburgering 2021 van kracht. Daarmee is de verantwoordelijkheid voor de inburgering van asielstatushouders en gezinsmigranten bij gemeenten komen te liggen. Het budget, een specifieke uitkering (SPUK) voor inburgeringsvoorzieningen, de maatschappelijke begeleiding en de participatieverklaringstrajecten (PVT's) worden door de gemeenten uitgevoerd en ingekocht. De overige taken wordt door de SDD uitgevoerd. Bij de bepaling van het budget is in gezamenlijkheid gekeken naar de rijksmiddelen en de verdeling daarvan. De voorlopige taakstelling is de basis voor de berekening van de hoogte van het budget. Er zit wel enige risico op het maken van een inschatting van de taakstelling, zeker gezien de huidige beweging van het aantal asielzoekers, dat zich momenteel meldt. Via monitoring en evaluatie wordt de uitvoering van de Wet inburgering 2021 steeds beter in beeld worden gebracht.

Binnen de opgave Ontwikkelen naar werk wordt in 2024 de Participatiewet herijkt. De herijking is vooral bedoeld om de klant (inwoner) meer centraal te stellen, meer ruimte te bieden voor individueel maatwerk en meer uit te gaan van vertrouwen in de klant. We weten nog niet in hoeverre de draaiknoppen een financieel effect gaan hebben.

De budgetten van de participatiewet worden nauwlettend gevolgd. Gelet op bovenstaande uiteenzetting wordt het risico op budgetoverschrijding gemiddeld geacht (50%). De impact op de ramingen in de begroting is beperkt (10%).

WMO

De Wmo is een 'open eindregeling': de kosten in enig jaar zijn sterk afhankelijk van het beroep dat op de regeling wordt gedaan. Alleen al daarom brengt het de nodige risico's met zich mee. Daarnaast hebben demografische ontwikkelingen, arbeidsmarktontwikkelingen en de ontwikkeling van kostprijzen van producten en diensten grote impact op de uitgaven van de Wmo.

De Sociale Dienst Drechtsteden (SDD) voert voor onze gemeenten het grootste deel van de Wmo-taken uit. De SDD benut hiervoor een groot deel van de Wmo-budgetten van de gemeente. Zowel de uitvoeringskosten als de apparaatskosten worden verrekend op basis van werkelijk gebruik.

De realisatiecijfers van de afgelopen jaren vormen de basis voor de komende jaren waarmee de budgetten herijkt kunnen worden. Hierbij is ook een marge ingebouwd. De realisatiecijfers van de volgende jaren bieden een verdere basis voor betrouwbaardere prognoses.

De uitgaven op de individuele begeleiding en dagbesteding stijgen al geruime tijd. Naar verwachting zal de stijging in kosten de komende jaren op alle maatwerkvoorzieningen doorzetten. Dit komt door de combinatie van twee factoren:

- 1) de stijgende vraag naar ondersteuning. Dit komt onder andere door de vergrijzing en doordat mensen steeds langer en met zwaardere problematiek thuis blijven wonen (ambulantisering en extramuralisering);
- 2) de kostprijs van maatwerkvoorzieningen neemt toe. Indexpercentages voor 2023 waren uitzonderlijk hoog en hebben een vervolgeffect in 2024 en verder. Voor de dienstverlenende ondersteuning (huishoudelijke hulp, begeleiding en dagbesteding) hebben de cao-ontwikkelingen het sterkste effect.

De SDD stuurt op het beperken van de kosten via, onder andere, scherpe sturing op de contracten en afschaling naar lichtere vormen van ondersteuning als dat mogelijk is. Door meer in te zetten op het normaliseren van ondersteuning ('goed is goed genoeg') en meer focus te leggen op zelfredzaamheid (wat kan de inwoner nog of weer zelf) proberen we de toename in indicaties af te remmen, zodat we in de toekomst de ondersteuning kunnen blijven leveren aan mensen die het echt nodig hebben (ouderen en chronisch zieken en gehandicapten).

Het budget voor het organiseren van algemene voorzieningen blijft lokaal en zit voor een groot deel in de Maatschappelijke Agenda (MAG).

Een onzekere factor is de doordecentralisatie van beschermd wonen en opvang. Naar verwachting wordt, per 2025 het nieuwe objectieve verdeelmodel en het woonplaatsbeginsel stapsgewijs ingevoerd. Onze gemeente gaat vanaf dan eigen budget ontvangen voor de uitvoering van Beschermd wonen. De afgelopen jaren had onze regio een overschot op het budget Beschermd wonen, hetgeen ieder jaar volgens een vaste verdeelsleutel werd verdeeld over de gemeenten. Vanuit deze middelen bekostigde onze gemeente lokale (preventieve) initiatieven. Met de komst van het nieuwe verdeelmodel zal dit

overschot naar verwachting geleidelijk verdwijnen. Tot in ieder geval 2025 blijft het principe van financiële solidariteit in de regio gehanteerd op basis van de samenwerkingsovereenkomst beschermd wonen en opvang. Gemeenten blijven verplicht om in enige vorm te blijven samenwerken. De maatschappelijke opvang blijft vooralsnog een taak van centrumgemeenten.

De budgetten voor de WMO worden nauwlettend gevolgd. Hierdoor wordt het risico op forse budgetoverschrijding gemiddeld geacht

Jeugdwet

De uitvoering van de Jeugdwet is een taakveld binnen het sociaal domein. De bekostiging maakt met ingang van 1 januari 2019 geen deel meer uit van de integratie uitkering sociaal domein van de algemene uitkering van het Rijk. Deze gelden zijn als zodanig algemeen dekkingsmiddel geworden.

De taken vanuit de Jeugdwet zijn gedelegeerd en gemandateerd aan de Gemeenschappelijke Regeling Dienst Gezondheid & Jeugd. De serviceorganisatie Jeugd (SOJ) Zuid-Holland Zuid is de uitvoeringsorganisatie.

Vanwege de sterk gestegen en aanhoudend hoge kosten is het gehele budget naar de regionale zorgmarkt gegaan. Te zien is dat de kosten van Jeugdwet tot vorig jaar een constante stijging vertoonden. Bij de jaarrekening 2022 zien we een stabilisatie van deze kostenontwikkeling. Voorzichtig kunnen we stellen dat we de effecten van een aantal van onze besparingsmaatregelen terugzien in de jaarcijfers. Daarnaast speelt ook het woonplaatsbeginsel een rol in de daling. Zoals bleek uit onze eerdere analyse kent Hardinxveld-Giessendam een hogere financiële uitstroom van jeugdige met verblijf dan instroom. De budgetten voor de Jeugdwet worden nauwlettend gevolgd. Met het afschaffen van de solidariteit (2022: 20% en 2023: 0%) is Hardinxveld-Giessendam zelf verantwoordelijk voor de gemaakte kosten. Pieken en dalen worden niet meer afgezwakt door de regio. Het biedt kansen om meer lokaal te sturen.

De werkzaamheden die horen bij de uitvoering van de wet zijn voor een groot deel ondergebracht bij de Service Organisatie Jeugd (SOJ). SOJ stelt jaarlijks een begroting op, waarin zij de te verwachte kosten presenteren. In de begroting voor 2024 is ervoor gekozen, vanwege evenwichtig begrotingsbeleid, geen besparingen alsook geen groei te verwerken. Voor 2024 zijn wij akkoord gegaan met het voorgestelde bedrag door de SOJ, omdat dit in lijn is met onze eigen meerjarenbegroting.

Landelijk gezien volgen we de ontwikkelingen rond de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028. Deze bevat een groot pakket afspraken om de jeugdzorg te verbeteren en financieel houdbaar te krijgen. Met de maatregelen wordt toegewerkt naar besparingen.

Voor 2024 en 2025 is een verzachting van het ingroeipad ingebouwd wat inhoudt dat de ingeboekte besparingen voor deze jaren bevroren worden. Voor de jaren 2026 komt er een nadere concretisering hoe de gemeenten de financiële afspraken vanaf 2026 in de meerjarenbegroting kunnen verwerken.

Op basis van bovenstaande wordt het risico op budgetoverschrijding gemiddeld geacht (50%). De impact is daarom beperkt (10%).

Waardlanden

In december 2022 heeft de gemeenteraad het tarief voor de afvalstoffenheffing voor 2023 vastgesteld. Dit tarief was mede gebaseerd op basis van de begroting 2023 van Waardlanden. In deze begroting was nog geen rekening gehouden met de stijging van de salariskosten (nieuwe CAO) en met het uitstellen van de invoering van Diftar naar 1.1.2024, beiden zorgen ervoor dat de lasten van Waardlanden in 2023 hoger gaan liggen dan verwacht.

Daarnaast is op dit moment de algemene reserve van Waardlanden negatief. Vanuit Waardlanden wordt een voorstel voorbereid om deze reserve naar € 0 aan te vullen. Tot slot heeft Waardlanden een notitie in voorbereiding voor de verbetering van het eigen vermogen c.q. weerstandsvermogen.

Bovenstaande vraagt om een hogere gemeentelijke bijdrage. Gedeeltelijk kunnen we dit opvangen door onze voorziening afval in te zetten. Er resteert dan waarschijnlijk een tekort wat ten laste komt van ons jaarrekeningresultaat 2023.

Bij de slotwijziging 2023 wordt de gemeenteraad nader geïnformeerd, op dat moment zijn ook de halfjaarcijfers van Waardlanden en het voorstel tot aanvulling van de algemene reserve naar € 0 door het bestuur vastgesteld.

Omgevingswet

De Omgevingswet treedt per 1-1-2024 in werking. De wet is een stelselwijziging die tot doel heeft te zorgen voor een goede balans tussen het benutten en het beschermen van de fysieke leefomgeving. Gelijktijdig met de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt de Wet kwaliteitsborging (Wkb) ingevoerd. Deze wet heeft tot doel om de kwaliteit en het toezicht bij de (ver)bouw te verbeteren.

Vanaf medio 2021 is de voorbereiding erop gericht om de minimale acties zoals die zijn voorgesteld door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) te realiseren voor 1-1-2024. Dit hebben we ook het afgelopen jaar zo goed als mogelijk nagestreefd met een daarop afgestemde projectorganisatie, aangevuld met inhuurkrachten en extern advies. We ondervonden desondanks kwetsbaarheid, waarbij we eventuele toekomstige ontwikkelingen aan de organisatorische kant mogelijk moeilijk kunnen opvangen door de krappe arbeidsmarkt. Daarnaast is het nieuwe en complexe materie, waarvan we na de inwerkingtreding van deze wetten pas daadwerkelijk ervaren hoe de implementatie uitpakt. Wij hebben in 2022 verder gewerkt aan de implementatie van de Omgevingswet, in de wetenschap dat de periode naar de inwerkingtreding toe er één is van trial en error. We gaan daarna zien hoe de ondernomen acties uitwerken, onder meer als het gaat om de in 2022 genomen raadsbesluiten ten aanzien van delegatie, bindend adviesrecht en participatieplicht (17 februari 2022), de legesverordening (15 december 2022) en de Verordening nadeelcompensatie Hardinxveld-Giessendam 2022 (15 december 2022). We hebben ons zo goed als mogelijk binnen de gegeven omstandigheden voorbereid. Daarmee is een basis gelegd voor het verder gaan uitvoeren, ervaren, monitoren en waar nodig aanpassen van de acties.

Het afgelopen jaar hebben we aan het invoeringstraject gewerkt "met de winkel open". Dit heeft tot gevolg gehad dat de dienstverlening voor een bepaalde periode onder druk kwam te staan en een aantal voorgenomen Omgevingswetacties niet of slechts ten dele konden worden opgepakt. Teneinde de organisatie meer focus te kunnen bieden op het invoeringstraject van de Omgevingswet, hebben wij op 6 december 2022 een collegebesluit genomen tot aanhouding van principeaanvragen, aflopende op 1 juli 2023, voor bouwinitiatieven die afwijken van het bestemmingsplan. Het effect daarvan zal pas in de loop van 2023 kunnen worden geanalyseerd.

Bedrijfsvoering

Eenmansposten

De organisatie van de gemeente Hardinxveld-Giessendam is relatief beperkt van omvang. Doordat er op meerdere plekken sprake van eenmansposten. Het werk kan daardoor bij (langdurige) afwezigheid vaak niet door collega's worden opgevangen. Daardoor volgt meestal een beroep op derden om de voortgang van zaken niet in het gedrang te laten komen. De kans dat zich dit voordoet is gelet op het relatief grote aantal eenmansposten gemiddeld (50%).

De kosten welke gemoeid zijn met externe inhuur betreffen vaak openstaande vacatureplaatsen. Daardoor kunnen als eerste de bijbehorende vacaturegelden worden ingezet in combinatie met/of het concernbudget voor externe inhuur voordat aanvullende middelen nodig zijn. Door de toenemende krapte op de arbeidsmarkt bestaat het risico dat voor langere termijn beroep op externe inhuur moet worden gedaan, waardoor mogelijk extra aanvullende middelen nodig zijn. De impact is daarom ten opzichte van de begroting 2023 verhoogd van 5% naar 10%

Financiering & Dekking

Algemene uitkering

De belangrijkste inkomstenbron van iedere gemeente is het gemeentefonds. Omdat dit algemene middelen zijn, kan de gemeente zelf beslissen over de besteding ervan. Het gemeentefonds is gekoppeld aan de rijksuitgaven. Dit houdt in dat wanneer het Rijk meer uitgeeft, het gemeentefonds omhoog gaat. Andersom geldt dit ook. Dit principe wordt ook wel "Samen de trap op, samen de trap af" genoemd. De jaarlijkse toename of afname van het gemeentefonds, voorvloeiend uit de trap op trap af methode wordt het accres genoemd. Belangrijke factoren bij de berekening van de hoogte van de uitkering zijn een vijftigtal maatstaven zoals het aantal inwoners, bevolkingsopbouw, woningen en uitkeringsgerechtigden, de gevolgen van overheveling van specifieke uitkeringen en de netto rijksuitgaven. Bij negatieve budgettaire effecten, die op voorhand niet zijn in te schatten, komt dat onmiddellijk ten laste van de exploitatie.

De minister van Binnenlandse Zaken heeft in de meicirculaire 2023 informatie gegeven over de fors toegenomen accessen; hoofdzakelijk als gevolg van de bijgewerkte Loon- en prijsontwikkelingen.

Verder is een beschrijving op hoofdlijn van de nieuwe financieringsystematiek met ingang van 2027 opgenomen en zijn de ontwikkelingen in de Jeugdzorg; hervormingsagenda aan bod gekomen. Met de informatienota meicirculaire 2023 is de raad hierover geïnformeerd.

In 2023 zijn enkele decentralisatie-uitkeringen komen te vervallen. Sommige van deze uitkeringen komen terug als een specifieke uitkering (Brede SPUK') waarover verantwoording wordt afgelegd.

De verwachting is dat de uitkeringen voor het sociaal domein de komende jaren onder druk blijven staan. De stijgende inflatie, een lagere economische groei en daarbij behorende verminderende uitgaven van het Rijk zijn risico's die op voorhand moeilijk zijn in te schatten.

De kans wordt op gemiddeld (50%) ingeschat, de impact op 5%. De uitkering uit het Gemeentefonds bedraagt voor 2023 € 30.847.000 (meicirculaire 2023).

Rentelasten

De gemeente kent een financieringsbehoefte. In de financieringsbehoefte wordt voorzien door het aantrekken van lang- en kortlopende leningen. Nieuwe investeringen konden tot voor kort gelden voor een betrekkelijk lage rentelast worden gepland. Vanaf 2022 is sprake van stijgende rentes, waardoor ook de rentelasten op nieuwe leningen (langlopend en kasgeld) stijgen. De hoogte van de rente op het moment van investering is bepalend voor de toekomstige rentelast. Het risico bestaat dat bij het herfinancieren van leningen dan wel aantrekken van nieuwe leningen een hoger rentepercentage geldt ten opzichte van de huidige verwachtingen. Door actief te sturen op de liquiditeitsbehoefte wordt getracht om het risico op rentestijgingen te beperken. In 2022 is daarom een lening afgesloten, waarmee op verdere rentestijging is geanticipeerd.

Gelet op de toekomstige investeringen is de verwachting dat wij in 2024 een nieuwe lening aan moeten gaan trekken. In de begroting hebben we rekening gehouden met een stijging van de rentelasten. Gelet op de recente stijgingen van de rentepercentages is de vraag of de stijging waar wij rekening mee hebben gehouden afdoende is. Ten opzichte van voorgaande jaren hebben we daarom dit risico hoger ingeschat. We zijn uitgegaan van de kans op hogere rentepercentages gemiddeld 50% in plaats van 20%. Tevens hebben wij de impact verhoogd van 5% naar 10%. In de begroting 2024 is al rekening gehouden met de aangepaste percentages.

Vennootschapsbelasting

Uit de uitgevoerde inventarisatie van potentieel belastingplichtige activiteiten is geconcludeerd dat we geen risico's lopen op het gebied van de vennootschapsbelastingplicht. Tot en met het jaar 2022 hebben we dan ook nul-aangiftes gedaan. Desondanks heeft de Belastingdienst in 2022 aanslagen opgelegd over de jaren 2018 t/m 2020. Daar tegen is bezwaar aangetekend, waarbij de verwachting is dat dit alsnog zal resulteren in nihilaanslagen. Het is wel van belang om de kritische onderdelen goed in beeld te blijven houden en ook alert te blijven bij toekomstige wijzigingen in beleid en/of tariefstellingen. We schatten het risico in op € 0.

Overig (niet kwantificeerbaar)

Naast voornoemde risico's (kwantificeerbaar) is sprake van zogenaamde niet kwantificeerbare risico's. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan een grote calamiteit. Inschatting van de directe en de vervolgschade is niet of nauwelijks te bepalen, omdat in het geval van een grote calamiteit dit o.a. afhankelijk is van het gebied waar het zich voordoet en anderzijds van de mogelijke bijdragen in de kosten door derden (Rijk, Provincie, Waterschap etc.). Ook kan hier gedacht worden aan het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Voor de overige risico's is daarom een totaalbedrag gerekend van € 1 miljoen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is opgebouwd uit de relatie tussen de risicoscore en de weerstandscapaciteit. Deze relatie drukken we uit in een verhoudingsgetal:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Weerstandscapaciteit}}{\text{Risicoscore}}$$

De weerstandscapaciteit bedraagt € 5.086.000. Het totaal aan risico's wordt ingeschat op € 3.042.500. Hiermee komt de ratio weerstandsvermogen uit op 1,7 voor 2023. De ratio is ruim voldoende, maar door de stijging van de risico's wel lager dan in andere jaren.

Grondexploitaties

Voor het afdekken van de risico's bij de grondexploitaties hebben we een afzonderlijke reserve. De reserve afgezet tegen de verwachte risico's laat het volgende beeld zien.

De reserve grondexploitaties bedraagt per 1 januari 2024	€ 1.258.745
Het risicobedrag voor exploitaties in uitvoering bedraagt	€ 250.000
Het saldo bedraagt	€ 1.208.745

In paragraaf 1.15 wordt een nadere toelichting op de grondexploitaties gegeven.

Kengetallen

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Meerjaren raming 2025	Meerjaren raming 2026	Meerjaren raming 2027
Netto schuldquote	22%	69%	39%	40%	42%	41%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle vertrekte leningen	20%	69%	39%	40%	42%	41%
Solvabiliteitsratio	43%	41%	39%	40%	42%	43%
Grondexploitatie	21%	18%	2%	0%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	0%	-1%	1%	1,4%	-3%	-3%
Gemeentelijke belastingcapaciteit	97%	106%	106%	106%	106%	106%

Totaalbeoordeling

De gemeente Hardinxveld-Giessendam is voldoende weerbaar. Er zijn voldoende buffers om de risico's en/of onvoorziene tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen en de weerstandsratio zijn ruim boven de norm. De ratio weerstandsvermogen is met 1,7 ruim voldoende. De structurele exploitatieruimte laat met uitzondering van 2026 en 2027 een positief beeld zien. In deze jaren hebben te maken met het zogenaamde ravijnjaar bij de algemene uitkering, mede hierdoor sluit de begroting dan met een nadelig saldo van circa € 1,5 miljoen.

Hieronder wordt op de afzonderlijke kengetallen een toelichting gegeven.

1. Netto schuldquote & de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast.

In zijn algemeenheid kan worden gezegd dat de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90% zou moeten liggen. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog, hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarenzone.

De schuldquote van de gemeente Hardinxveld-Giessendam (40%) valt binnen de reguliere marges.

2. De solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balans-totaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 van het BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. Als signaalwaarde voor de solvabiliteitsratio geldt een percentage van 20%. Bij een solvabiliteitsratio lager dan 20% bevindt de gemeente zich op glad ijs.

Met 38% ligt het de ratio van de gemeente Hardinxveld- Giessendam boven de signaalwaarde.

3. *Grondexploitatie*

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de bouwgronden in exploitatie (inclusief faciliterend deel – onder overlopende activa) gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (ingevolge artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. Het kengetal laat nagenoeg dezelfde zien als bij het opstellen van de jaarrekening 2022.

4. *Structurele exploitatieruimte*

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage. Dit percentage is vooral van belang bij de begroting. Een niet structureel sluitende begroting kan gevolgen hebben voor het provinciaal toezicht.

De structurele exploitatieruimte laat met uitzondering van 2026 en 2027 een positief beeld zien. In deze jaren hebben te maken met het zogenaamde ravijnjaar bij de algemene uitkering, mede hierdoor sluit de begroting dan met een nadelig saldo van circa € 1,5 miljoen.

5. *Belastingcapaciteit*

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Gemeente Hardinxveld-Giessendam zit boven het landelijk gemiddelde. Een hoog gemiddeld OZB-tarief ten opzichte van het landelijk gemiddelde geeft aan dat de gemeente beperkt is in het verkrijgen van extra inkomsten.

1.12 Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

Algemeen

Kapitaalgoederen zijn eigendommen van de gemeente, zoals wegen, rioleringen, bruggen en gebouwen die door de gemeente duurzaam in stand gehouden moeten worden. Zij worden beheerd op basis van beheerplannen. In deze beheerplannen staat op welke wijze het reguliere en het periodieke onderhoud plaatsvindt. De beheerplannen worden periodiek geactualiseerd.

Kaderstelling

Met deze paragraaf heeft de raad bij de vaststelling van de begroting de mogelijkheid kaders te stellen voor het onderhoud van de materiële vaste activa (bijvoorbeeld gebouwen, wegen, riolering, etc.). Dit is van belang omdat in veel programma's kosten zijn opgenomen voor het onderhoud van kapitaalgoederen, waarvoor op basis van meerjarenonderhoudsplannen reserves en voorzieningen zijn gevormd.

De materiële vaste activa bedragen op 31 december 2024 € 52.804 miljoen. De specificatie hiervan luidt als volgt (x € 1.000):

Materiële Vaste Activa	Perspectiefnota		Begroting 2024	
<i>Economisch nut</i>				
Gronden en terreinen	12.087		12.353	
Bedrijfsgebouwen	11.916		11.527	
GWW-Werken; Economisch nut zonder heffing			6	
Vervoermiddelen	268		255	
Machines, apparaten en installaties	101		194	
GWW-Werken; Economisch nut met heffing	0		0	
Overige materiële activa	893		843	
		25.265		25.177
<i>Investerings met een economisch nut, waarvoor heffingen geheven</i>				
Machines, apparaten en installaties	12.953		12.595	
		12.953		12.595
<i>Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut</i>				
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	13.578		14.450	
Machines, apparaten en installaties	592		542	
Overige materiële activa	39		39	
		14.210		15.031
Totaal		52.427		52.804

Periodiek onderhoud

Het periodiek onderhoud is het jaarlijkse programma voor groot onderhoud en voor renovaties, waarmee we zorgen dat onze kapitaalgoederen hun beoogde levensduur kunnen bereiken of waarmee de levensduur wordt verlengd. In de beheerplannen is aangegeven wat de levensduur is en hoe we omgaan met het periodieke onderhoud. Ook staat aangegeven op welk moment vervanging nodig is. Voor vervangingen worden in de begroting specifieke investeringen benoemd. De diverse reserves en voorzieningen worden gevoed door een jaarlijkse dotatie ten laste van de exploitatie.

Hieronder worden de verschillende beheerplannen kort toegelicht en is tevens aangegeven welk beslag op de middelen er uit voortvloeit. Met ingang van het begrotingsjaar 2017 dienen in het kader van de wijziging van het BBV de kapitaallasten (rente en afschrijving) aan de programma's te worden toegerekend. Bij meerdere kapitaalgoederen is sprake van bestemde reserves ter dekking van de afschrijvingslasten. Ten behoeve van de aansluiting zijn aan de lastenzijde alleen de afschrijvingslasten (dus exclusief rente) verantwoord. De bedragen zijn opgenomen in eenheden van € 1.000.

BEHEERPLAN WEGEN

Vastgesteld door raad	20 juni 2014 Evaluatie opgesteld in 2017 Aanvulling in 2018 – voetpaden wel/niet B-niveau
Looptijd	2014-2020
Doel	Onderhouden van het wegareaal op het door de gemeenteraad gekozen onderhoudsniveau beeldkwaliteit C.
Investerings- en ambitieniveau	In het beheerplan wegen 2014-2020 zijn de lopende en geplande investeringen opgenomen. De investeringsplanning is zodanig opgesteld dat het onderhoud op het beoogde kwaliteitsniveau C kan plaatsvinden. Op basis van de opgestelde evaluatie in 2017 is besloten het kwaliteitsniveau van de fietspaden te verhogen naar niveau B. Om meerjarig de onderhouds- en afschrijvingslasten te kunnen egaliseren is een reserve wegenbeheer gevormd. In april 2018 is besloten dat het beheer van de voetpaden voorlopig op C-niveau blijft, met een extra inspanning op risicolocaties.
Planning actualisatie	Actualisatie beheerplan in 2023 Na implementatie van een nieuw beheersysteem wordt de huidige kwaliteit opnieuw bepaald en kunnen op basis van actuele gegevens verschillende (kwaliteits-)scenario's worden uitgewerkt en kan het beheerplan wegen worden gemaakt. De implementatie van het nieuwe beheersysteem, één systeem voor geheel Drechtsteden, heeft meer tijd in beslag genomen dan gepland. Voor de gegevens die nodig zijn voor de actualisatie van het beheerplan zijn we afhankelijk van het nieuwe beheersysteem. Door de genoemde vertraging zal de actualisatie twee jaar later plaats vinden dan eerder gepland. De beheergegevens (data) zijn verwerkt in het beheerpakket. De vertaalslag naar beleids- en beheerplan wordt gemaakt worden in 2023. Daarbij worden ook de projecten uit het mobiliteitsplan betrokken. Het doel daarvan is om groot onderhoud en gewenste aanpassingen vanuit het mobiliteitsplan op elkaar af te stemmen. Kanttekening hierbij is dat door personele omstandigheden de vaststelling van het wegenbeheerplan in Q1 2024 gepland staat.

(bedragen x € 1.000)

Beheerplan Wegen	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<u>Product wegen, straten en pleinen</u>				
Programmakosten en -baten	843	843	843	843
Kapitaallasten (afschrijvingen en rente)	516	690	705	735
Mutatie voorzieningen	0	0	0	0
Toerekeningen programma Bedrijfsvoering	723	724	730	729
Saldo programmalasten	2.082	2.257	2.277	2.306
<u>Bestemmingsreserve Wegen</u>				
Dotaties	452	-295	-295	-295
Onttrekkingen afschrijvingslasten, rentecompensati	-435	-486	-506	-541
Mutatie reserve	17	-781	-801	-836
Totaal lasten wegenbeheerprogramma	2.099	1.475	1.476	1.470

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de onderhouds- en afschrijvingslasten worden geëgaliseerd via de reserve Wegen.

De afschrijvingstermijnen voor reconstructies/herinrichting zijn 40 jaar, voor asfaltering 20 jaar, voor een geluiddempende toplaag 6 jaar en voor herstraten 10 jaar.

BRUGGEN

Vastgesteld door raad	Geen raadsbesluit; B&W 11 oktober 2001; Commissie OWB november 2001.
Looptijd	5 jaar (versie 2001 is in 2004 geactualiseerd)
Doel	De bruggen zijn geïnventariseerd, op basis hiervan is het planmatig onderhoud begroot. De te nemen maatregelen zijn in een meerjarenbegroting opgenomen.
Investerings- en ambitieniveau	In het nog op te stellen beheerplan kunstwerken worden de ambities en bijbehorende middelen opgenomen.
Planning actualisatie	Er is een start gemaakt door een quickscan uit te voeren van alle civiele kunstwerken. De verdere uitwerking en besluitvorming staat gepland voor 2024.

(bedragen x € 1.000)

Bruggen	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
kapitaallasten				
Lasten programma 4	54	52	45	42

Voor bruggen geldt een afschrijvingstermijn van 10 jaar.

OPENBARE VERLICHTING

Vastgesteld door raad	September 2017
Looptijd	2017-2026
Doel	Het beheerplan is een uitwerking van de in het beleidsplan openbare verlichting (2017-2026) vastgelegde beleidsuitgangspunten. In het beheerplan wordt beschreven welk beheer en onderhoud uitgevoerd moet worden om de installatie en de verlichting op een gewenst kwaliteitsniveau te brengen of te houden en welke financiële middelen daarvoor nodig zijn.
Investerings- en ambitieniveau	De jaarlijkse kapitaallasten worden gedekt uit de reserve.
Planning actualisatie	Gepland 2026

(bedragen x € 1.000)

Beheerplan Openbare verlichting	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<u>Product Openbare Verlichting</u>				
Programmamakosten en -baten	224	224	224	224
Kapitaallasten (afschrijvingen en rente)	71	74	74	68
Mutatie voorzieningen	0	0	0	0
Toerekeningen programma Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Saldo programmalasten	294	297	297	292
<u>Bestemmingsreserve Openbare Verlichting</u>				
Dotaties	64	64	64	64
Onttrekkingen afschrijvingslasten, onderhoud	-74	-78	-78	-73
Mutatie reserve	-10	-13	-13	-8
Totaal lasten beheerprogramma OV	284	284	284	284

Investerings in straatverlichting worden in 15 jaar afgeschreven. De afschrijvingslasten worden geëgaliseerd via de reserve Openbare Verlichting.

STEDELIJK WATERPLAN

Vastgesteld door raad	2003
Looptijd	2003-2011
Doel	Verbetering kwaliteit en belevingswaarde van het oppervlaktewater. Uitvoering convenant met het Waterschap Rivierenland.
Investerings- en ambitieniveau	Gebaseerd op het plan 2003-2011 en uitgevoerd. De afschrijvingslasten worden gedekt via de gemeentelijke exploitatie.
Planning actualisatie	Het plan is uitgevoerd. Het plan is samen met het Waterschap geëvalueerd. De uitkomsten van de monitoring van de waterkwaliteit door het Waterschap geven geen aanleiding tot extra maatregelen. De maatregelen uit het waterplan hebben voor een kwaliteitsverbetering gezorgd van het oppervlaktewater. Actualisatie of een nieuw plan is niet aan de orde.

(bedragen x
€ 1.000)

Stedelijk waterplan	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
-				
Kapitaallasten investering wateroverlast 2015	35	36	37	38
Lasten programma 4	35	36	37	38

BAGGERPLAN

Vastgesteld door raad	2019 / 2020
Looptijd	2019 - 2029
Doel	Uitvoeren reguliere baggeronde inclusief de acceptatiekosten voor baggerwerkzaamheden van het waterschap. Zorgdragen voor een goede afstroming van het regenwater.
Investeringen en ambitieniveau	In 2019 is het baggerplan gereedgekomen. Deze is in 2020 vastgesteld door het college en betreft de baggercyclus van 2021-2024. In het plan zijn het ambitie niveau en de benodigde middelen opgenomen. Ter dekking van onderhouds- en afschrijvingslasten is een bestemmingsreserve Baggerplan in het leven geroepen.
Planning actualisatie	2029

(bedragen x € 1.000)

Baggeren	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<u>Product Waterlossingen en sloten</u>				
Programmakosten en -baten	276	52	52	37
Kapitaallasten (afschrijvingen en rente)	39	40	41	43
Mutatie voorzieningen	0	0	0	0
Toerekeningen programma Bedrijfsvoering	31	31	31	31
Saldo programmalasten	346	123	124	111
<u>Bestemmingsreserve Waterbeheerplan</u>				
Dotaties	90	90	90	90
Onttrekkingen afschrijvingslasten, onderhoud	-265	-49	-51	-37
Mutatie reserve	-175	41	39	53
Totaal lasten Baggeren	171	164	164	163

Voor egalisatie van de kosten over de jaren heen is een reserve 'waterbeheerplan' (voorheen reserve 'baggeren') gecreëerd.

Watertakenplan

Vastgesteld door raad	2023
Looptijd	2023-2028
Doel	De exploitatielasten en investeringen zijn gebaseerd op het Watertakenplan. De voorziening riolering is bedoeld voor tariefegalisatie.
Investeringen en ambitieniveau	Deze worden in het Watertakenplan aangegeven en zijn gericht op de inzameling en transport van afvalwater, de inzameling, berging en afvoer van hemelwater, het doelmatig omgaan met grondwater en oppervlaktewater. Om de doelen te concretiseren zijn hieraan functionele eisen en maatstaven gekoppeld. De huidige toestand van de riolering en gemeentelijke watergangen wordt aan deze doelen getoetst, maatregelen worden opgesteld en er is een strategie uitgewerkt hoe de maatregelen - technisch en financieel - in de tijd gerealiseerd kunnen worden.
Planning actualisatie	Het watertakenplan is breder dan het voormalige vGRP. In het watertakenplan heeft de riolering een plaats, maar ook het watersysteem daar omheen. Riolering, opvang en afvoer van hemelwater, oppervlaktewater en grondwater hangen immers nauw met elkaar samen. In 2022 is het BRP geactualiseerd, waarin het gehele rioolstelsel op zijn functioneren wordt berekend en wat mede als basis dient voor de actualisatie van het watertakenplan. Klimaatadaptatie, duurzaamheid en participatie zijn onderwerpen die meegenomen zijn in het opgestelde plan. In 2024 zal een start gemaakt worden met de uitvoering van de genoemde projecten en maatregelen in het Watertakenplan.

(bedragen x € 1.000)

Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<u>Product Pompen en riolen</u>				
Programmakosten en -baten	157	157	157	157
Kapitaallasten (afschrijvingen en rente)	573	598	617	611
Toerekeningen programma Bedrijfsvoering	287	288	289	289
Saldo programmalasten	1.017	1.043	1.062	1.057
<u>Voorziening Riolering</u>				
Lasten GRP (incl btw en overig toe te rekenen)	1.573	1.599	1.613	1.632
Baten (legesopbrengsten)	-1.629	-1.629	-1.629	-1.629
Mutatie voorziening Riolering	56	30	16	-3

De investeringen in de programmabegroting zijn gebaseerd op het vGRP dat in 2011 is vastgesteld. Ten aanzien van de rioolheffing is sprake van 100% kostendeckendheid. Bij de uit het rioolheffing te dekken kosten wordt ook rekening gehouden met de toerekenbare btw en een deel van de kosten van straatreiniging. Het verschil tussen de totale kosten en de opbrengst uit de rioolheffing wordt verrekend met de voorziening Riolering.

GROENBELEIDSPLAN

Vastgesteld door raad	21 april 2022
Looptijd	10 jaar
Doel	Strategisch plan op gemeentelijk- en wijkniveau voor het beleidsmatig sturen en planmatig beheren van groen. Geeft met zijn uitgangspunten en richtlijnen richting aan de ontwikkeling van het openbare groen. Geeft inzicht in de groenstructuren, zonering en groentypen, beheer-, onderhoud- en inrichtingsmaatregelen en financiële en organisatorische consequenties.
Investeringen en ambitieniveau	Investeringen zijn gebaseerd op groenbeleidsplan en worden vastgelegd in een uitwerkingsplan. Onderhoud wordt uit exploitatie bekostigd. Voor uitgaven op grond van het nieuwe groenbeleidsplan is jaarlijks € 61.000 opgenomen.
Planning actualisatie	In april 2022 is het geactualiseerde groenbeleidsplan door de raad vastgesteld. Looptijd van het plan is tot 2032.

(bedragen x € 1.000)

Groenbeleidsplan	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<u>Product Openbaar groen</u>				
Programmakosten en -baten	263	246	246	246
Kapitaallasten (afschrijvingen en rente)	11	9	9	9
Mutatie voorzieningen	0	0	0	0
Toerekeningen programma Bedrijfsvoering	830	833	844	841
Saldo programmalasten	1.104	1.088	1.099	1.096
Totaal lasten Groenbeleidsplan	1.104	1.088	1.099	1.096

GEBOUWENBEHEER

Vastgesteld door raad	Het Meerjaren onderhoudsplan gebouwen (MJOP Gebouwen) is op 25 maart 2021 vastgesteld door de raad.
Looptijd	5 jaar
Doel	Het in stand houden van het gemeentelijk vastgoed.
Investeringen en ambitieniveau	De financiering voor de instandhouding van het vastgoed is gebaseerd op het meerjaren onderhoudsplan. Voor financiering van het planmatig onderhoud is een voorziening Onderhoud Gebouwen gevormd.
Planning actualisatie	De voorziening (planmatig onderhoud) en exploitatie (klein onderhoud en contracten) zijn herberekend om te voldoen aan de eisen die zijn beschreven in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Door de nieuwe ontwikkeling van diverse vastgoedobjecten en vanwege de herberekening van de voorziening en exploitatie wordt er in 2023 een nieuwe inspectie en MJOP opgesteld. De geactualiseerde inspectie en MJOP worden onderbouwd in de op te stellen nota/beheerplan gemeentelijk vastgoed en de vaststelling hiervan wordt in Q1-2024 verwacht De nieuwe nota/beheerplan gemeentelijk vastgoed 2024-2027 heeft een looptijd van 4 jaar.

Vastgoedbeheer	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<u>Voorziening MJOP Gebouwen</u>				
Saldo 1/1	166	319	523	381
070-50 KDV Bellefleur 6-8 (vastgoed)	-1	-1	-1	-1
075-00 Bibliotheek (vastgoed)	13	13	13	13
085-20 Zwembad De Duikelaar (vastgoed)	113	113	113	113
085-30 Sporthal De Wielewaal (vastgoed)	24	24	24	24
085-30 Sporthal De Appelgaard (vastgoed)	9	9	9	9
125-00 De Keet, Boorstraat (vastgoed)	4	4	4	4
125-00 Ducdalf, Scheldestraat 1 (vastgoed)	9	9	9	9
140-10 Afvalbrengstation (vastgoed)	15	15	15	15
150-00 Aula's begraafplaatsen (vastgoed)	8	8	8	8
205-00 Stelposten begroting	15	15	15	15
220-10 Gemeentehuis (vastgoed)	61	61	61	61
220-50 Werkplaats (vastgoed)	0	0	0	0
Dotaties aan voorziening tlv exploitatie	270	270	270	270
<u>Onttrekkingen aan voorziening</u>				
Totaal bestedingen	-117	-66	-412	-118
Saldo 31/12	319	523	381	533

SPEELRUIMTEN

Vastgesteld door raad	De gemeenteraad heeft in zijn vergadering van 26 januari 2012 het Speelruimteplan 2012-2021 vastgesteld.
Looptijd	10 jaar
Doel	Komen tot een weloverwogen, praktisch en breed gedragen speelruimtebeleid voor de komende 10 jaar
Investerings en ambitieniveau	In het door het college van burgemeester en wethouders vastgestelde uitvoeringsplan voor 2012 en volgende jaren is invulling gegeven aan de opdracht uit bovengenoemd raadsbesluit om de uitvoering en de kosten te spreiden over de onderdelen reguliere vervanging en onderhoud, achterstand en aanpassing/vernieuwing. Jaarlijks wordt een uitvoeringsplan opgesteld waarin de planning wordt gevolgd en eventuele afwijkingen hierop worden gemotiveerd. Het accent ligt de komende jaren op de eerste twee onderdelen. Jaarlijks wordt gemonitord of de planningen worden gehaald.
Planning actualisatie	2024

(bedragen x € 1.000)

Beheerplan Speelplaatsen	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<u>Product Speelplaatsen</u>				
Programmakosten en -baten	28	28	28	28
Kapitaallasten (afschrijvingen en rente)	71	78	84	90
Mutatie voorzieningen	0	0	0	0
Toerekeningen programma Bedrijfsvoering	78	78	78	78
Saldo programmalasten	177	183	189	196
<u>Bestemmingsreserve speelplaatsen</u>				
Toevoegingen	58	58	58	58
Onttrekking afschrijvingslasten	-60	-66	-72	-78
Mutatie reserve Speelplaatsen	-2	-8	-14	-20
Totaal lasten beheerprogramma Speelplaatsen	175	176	176	176

Investerings in speelruimten worden in 15 jaar afgeschreven.

BEGRAAFPLAATSEN

Voor de begraafplaatsen is er op dit moment nog geen beheerplan. Het beleidsplan begraafplaatsen is op 23 april 2015 door de raad vastgesteld. Er wordt gewerkt aan de hervorming van het product begraafplaatsen middels een vastgestelde actiepuntenlijst. Volgens deze lijst zou er in 2016 een beheerplan begraafplaatsen worden opgesteld. Door aanpassingen van de plannen bij begraafplaats Spindermolen waarbij in- en uitbreidingen zijn vastgesteld is de vaststelling van dit beheerplan voorzien voor 2024.

(bedragen x € 1.000)

Begraafplaatsen	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<u>Product Begraafplaatsen</u>				
Programmakosten en -baten	47	47	47	47
Kapitaallasten (afschrijvingen en rente)	59	105	107	106
Mutatie voorzieningen	8	8	8	8
Toerekeningen programma Bedrijfsvoering	343	344	345	345
Saldo programmalasten	457	504	506	506
<u>Bestemmingsreserve Begraafplaatsen</u>				
Toevoegingen	18	18	18	18
Onttrekkingen afschrijvingslasten, onderhoud	-4	-7	-7	-7
Mutatie reserve Begraafplaatsen	14	11	11	11
Totaal lasten beheerprogramma Begraafplaats	471	515	517	517

SAMENVATTING

Samenvattend kan het volgende overzicht van het onderhoud kapitaalgoederen voor 2023 worden gegeven:

(bedragen x € 1.000)

Beheersonderdeel	Programma kosten en baten	Kapitaal lasten	Dotatie voorziening	Aandeel bedrijfs voering	Dotatie reserve	Onttrekking reserve	Totaal
Wegen, straten en pleinen	843	472	0	723	452	-435	2.055
Bruggen		44					44
Openbare Verlichting	224	71	0	0	64	-74	284
Stedelijk waterplan			35				35
Waterlossingen en sloten	276	39	0	31	90	-265	171
Gemeentelijk Rioleringsplan	157	573	56	287			1.073
Openbaar groen	263	11	0	830	0	0	1.104
Speelterrinen en - tuinen	28	71	0	78	58	-60	175
Begraafplaatsen	47	59	8	343	18	-4	471
Vastgoedbeheer			270				270
Totaal	1.837	1.341	369	2.293	682	-838	5.684

1.13 Paragraaf Financiering en Treasury

Algemeen

In deze paragraaf komen de onderwerpen aan de orde die behoren tot de gemeentelijke financieringsfunctie. De gemeentelijke financieringsfunctie wordt ook wel met de term 'treasury' aangeduid. Het begrip treasury kan worden gedefinieerd als het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, het te allen tijde zorgen voor voldoende liquide middelen en het daarbij afdekken van met name rente- en kredietrisico's.

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie dient plaats te vinden binnen de kaders zoals gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en het lokaal vastgestelde Financieringsstatuut. In de Wet fido staan vooral transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt daarbij tot uitdrukking in voorschriften voor een verplicht financieringsstatuut alsmede een financieringsparagraaf in begroting en jaarstukken. De risicobeheersing binnen de Wet fido richt zich op renterisico's, kredietrisico's, en liquiditeitsrisico's. Benadrukt wordt dat de financieringsfunctie van de gemeente Hardinxveld-Giessendam uitsluitend de publieke taak dient en dat een prudent beleid voeren binnen de kaders die de Wet fido zijn gesteld. Het Financieringsstatuut is in december 2013 door de gemeenteraad vastgesteld.

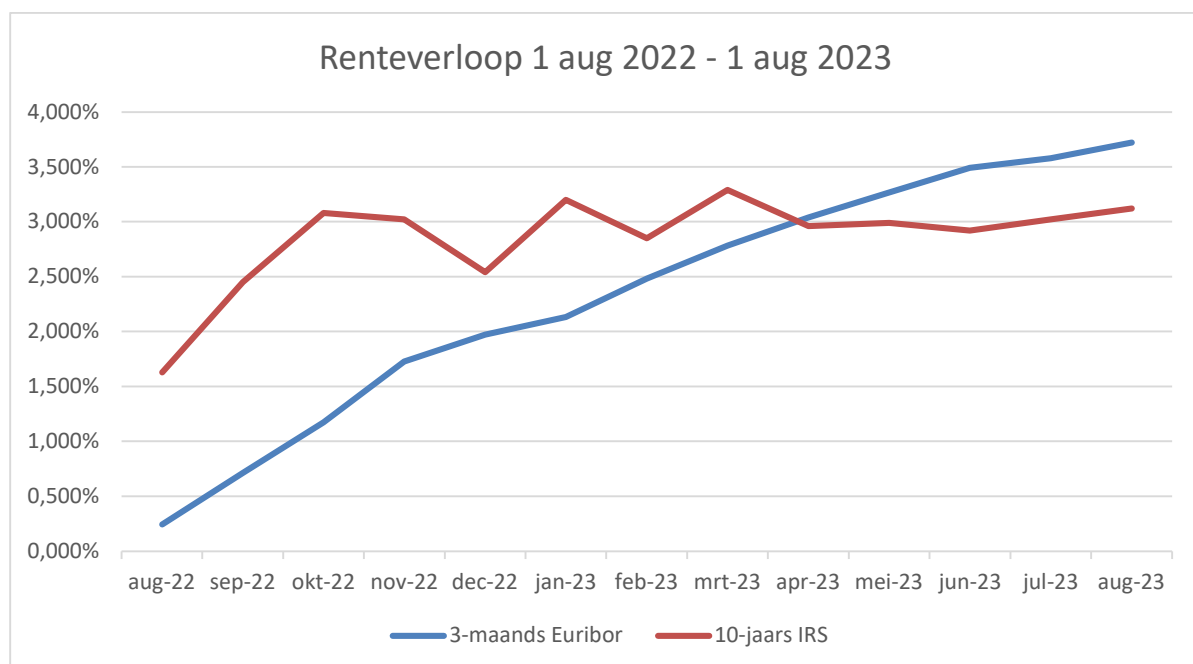
Aan het einde van deze paragraaf is een renteoverzicht opgenomen. In dit renteoverzicht wordt inzicht gegeven in de rentelasten en rentebaten zoals deze zijn opgenomen in de begroting.

Renteontwikkelingen

De tarieven op de geldmarkt (kortlopende leningen) laten de afgelopen maanden een sterk oplopende trend zien. Dit houdt nauw verband met de beleidsrente van de ECB, omdat die meerdere keren is verhoogd. Dit doet de ECB om de inflatie te beteugelen en terug te brengen naar 2%. De verwachting is dat de stijging van de kortlopende rente zal afvlakken en dat de ECB de beleidsrente nog maar beperkt gaat verhogen.

De 10-jaarsrente is begin augustus 3,12%. Eind vorig jaar is dit tarief sterk opgelopen, maar gedurende 2023 zien we voorlopig een stabiel beeld. Banken berekenen bij het verstrekken van langjarige financiering liquiditeitsopslagen boven op de IRS-niveaus. Voor bijvoorbeeld een 10-jaars lening bedraagt deze opslag medio augustus 2023 circa 0,20% (20 basispunten).

Het afgelopen jaar heeft de rente zicht als volgt ontwikkeld:

Risicobeheer

Risicobeheersing vormt één van de pijlers van de Wet fido. In de volgende onderdelen wordt ingegaan op de risicoaspecten die verbonden zijn aan de uitvoering van de treasuryfunctie binnen Hardinxveld-Giessendam. Deze kunnen worden onderscheiden in renterisico's, kredietrisico's, koersrisico's en valutarisico's. Voor de gemeente is het laatstgenoemd risico niet van toepassing.

Renterisico vlottende schuld (kasgeldlimiet)

Met de kasgeldlimiet is in de Wet fido een norm gesteld voor het maximumbedrag waarop de gemeente haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mag financieren. Deze norm bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal. Voor 2024 kan de kasgeldlimiet voor de gemeente als volgt worden bepaald:

		<i>Bedragen x € 1.000</i>			
Berekening kasgeldlimiet					
Begrotingstotaal 2023		52.351			
Relevante percentage		8,50%			
Kasgeldlimiet		4.450			
		1ste kwartaal	2de kwartaal	3de kwartaal	4de kwartaal
Gemiddelde netto vlottende schuld (+) of gemiddelde netto vlottend overschot (-)		5.000	4.000	0	5.000
Kasgeldlimiet		4.450	4.450	4.450	4.450
Overschrijding kasgeldlimiet		550	-	-	550
Ruimte onder kasgeldlimiet		-	450	4.450	-

De kasgeldlimiet mag maximaal drie kwartalen worden overschreden. De gemeente Hardinxveld-Giessendam verwacht in 2023 binnen de normen van de kasgeldlimietruimte te opereren. Oogmerk van het door de servicegemeente uit te voeren gemeentelijke saldobehaar is om de limietruimte optimaal te benutten.

Renterisico vaste schuld (renterisiconorm)

De Wet fido definieert vaste schuld als opgenomen geldleningen met een rentetypische looptijd groter of gelijk aan 1 jaar. Met de renterisiconorm biedt de Wet fido een richtsnoer om renteaanpassingen van financieringen en beleggingen goed in de tijd te spreiden. Het doel van deze norm is het voorkomen van een overmatige afhankelijkheid van het renteniveau in één bepaald jaar. De norm bedraagt 20% van het begrotingstotaal.

Conform voorschrift van de geactualiseerde Wet fido wordt het renterisico in onderstaande tabel voor de komende vier jaren bepaald, terwijl de renterisiconorm alleen betrekking heeft op het totaal van de begroting voor het komende jaar.

Bedragen x € 1.000

	2024	2025	2026	2027
Berekening renterisico				
Bedrag renteherzieningen	0	0	0	0
Bedrag aflossingen	1.710	1.710	1.610	1.610
Totaal renterisico	1.710	1.710	1.610	1.610
Renterisiconorm:				
Begrotingstotaal 2023	52.351	52.351	52.351	52.351
Percentage conform ministeriële regeling	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm 2023	10.470	10.470	10.470	10.470
Toets renterisico aan norm:				
Renterisico	1.710			
Renterisiconorm	10.470			
Onderschrijding	8.760			

Uit deze tabel blijkt dat de gemeente in 2024 de renterisiconorm niet zal overschrijden.

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de opgenomen geldleningen en het laatste jaar van aflossing.

Nr.	Leningverstrekker	Nominale hoofdsom	Restant geldlening 31-12-2023	Restant geldlening 31-12-2024	Rente-percentage	Looptijd in jaren	Jaar van laatste aflossing
1	Nederlandse Waterschapsbank	1.500.000	240.000	180.000	5,18%	25	2027
2	Bank Nederlandse Gemeenten	2.000.000	200.000	100.000	3,37%	20	2025
3	Bank Nederlandse Gemeenten	7.000.000	5.075.000	4.900.000	0,53%	40	2052
4	Bank Nederlandse Gemeenten	4.500.000	1.800.000	1.500.000	1,45%	15	2029
5	Bank Nederlandse Gemeenten	3.500.000	2.275.000	2.100.000	1,13%	20	2036
6	Bank Nederlandse Gemeenten	3.000.000	2.550.000	2.400.000	0,12%	20	2040
7	Bank Nederlandse Gemeenten	7.500.000	7.250.000	7.000.000	3,05%	30	2052
8	NNB	5.000.000	5.000.000	4.500.000	3,50%	10	2033
		34.000.000	24.390.000	22.680.000			

We hebben in de begroting 2024 rekening gehouden met een nog aan te trekken lening van € 5 miljoen in 2023. Dit is onder andere gebaseerd het investeringsplan vanuit de perspectiefnota 2024-2027. De uitvoering van het investeringsplan en de grondexploitaties zullen bepalend zijn wanneer er exact een nieuwe langlopende lening moet worden aangetrokken.

Kredietrisico's

Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren. Ten eerste is er het risico dat direct wordt gelopen uit hoofde van door de gemeente verstrekte leningen en uitgezette beleggingen. Ten tweede is een kredietrisico aan de orde ten aanzien van verstrekte gemeentegaranties (ook wel borgstellingen genoemd). Dit laatste kan worden omschreven als een indirect kredietrisico.

Kredietrisico op leningen en beleggingen

De gemeente Hardinxveld-Giessendam heeft uit hoofde van haar publieke taak leningen (door)verstrekkt en beleggingen gerealiseerd. In het hierna volgende overzicht zijn de uitgezette gelden vermeld.

Bedragen x € 1.000

Uitzettingen	2023		2024		2025		2026		2027	
	Saldo	%	Saldo 31/12	%	Saldo 31/12	%	Saldo 31/12	%	Saldo 31/12	%
Deelnemingen/belegging	822	100,0	822	100,0	822	100,0	822	100,0	822	100,0
Totaal	822	100,0	822	100,0	822	100,0	822	100,0	822	100,0

De deelnemingen en beleggingen bestaan per 31 december 2022 uit:

Bedragen x € 1.000

Stedin Holding B.V.	454
Bank Nederlandse Gemeenten	78
OASEN N.V.	8
ROM-S Beheer B.V.	4
Gem HG deelneming B.V. - ROM-S C.V.	198
Gem HG deelneming B.V. - De Blauwe Zoom C.	29
Gem De Blauwe Zoom B.V.	1
MerwedeLingelijn B.V.	50
Totaal	822

Genoemde deelnemingen en beleggingen worden uit hoofde van de uitvoering van de publieke taak aangehouden. Over het aandelenbezit wordt koersrisico gelopen, waarbij wordt opgemerkt dat betreffende aandelen niet op de beurs worden verhandeld waardoor optredende waardefluctuaties niet zo grillig verlopen. De waarde wordt dan meer bepaald door de intrinsieke waarde van het bedrijf en niet door “vraag en aanbod” op de beurs.

Kredietrisico ten aanzien van gemeentegaranties (borgstellingen)

De gemeente Hardinxveld-Giessendam staat jegens geldgevers borg voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen die door organisaties, instellingen of verenigingen zijn aangehouden en die activiteiten verzorgen die in het verlengde liggen van de gemeentelijke publieke taak. Deze borgstellingen beperken zich hoofdzakelijk tot woningstichting Fien Wonen, Afvalverwerking HVC Alkmaar en in een enkel geval organisaties in de verenigingssfeer (bijv. sportverenigingen). De gemeente Hardinxveld-Giessendam staat per ultimo 2024 garant voor een totaalbedrag aan leningen van € 54,6 miljoen.

Het WSW staat borg voor de betalingsverplichtingen van Fien Wonen. Onze gemeente staat vervolgens weer borg voor de betalingsverplichtingen van het WSW. Op deze wijze heeft de bank die de lening heeft verstrekt voldoende zekerheid dat de betalingsverplichtingen worden nagekomen. Ultimo 2024 is de verwachte verleende achtervang een totaalbedrag van € 45,8 miljoen.

Financieringspositie

Een oordeel over een vermogenspositie kan worden gevormd door bepaling van de solvabiliteitsratio. Solvabiliteit geeft de mate aan waarin een instelling in staat is aan haar korte- en langetermijnverplichtingen te voldoen. Deze maatstaf kan worden bepaald door de verhouding te bepalen tussen het eigen vermogen (reserves) en het vreemd vermogen (opgenomen financiering). Het spreekt voor zich dat de ratio wordt bepaald aan de hand van het eigen vermogen omdat dat immers als buffer dient voor het opvangen van eventuele stroppen.

In de voorliggende begroting wordt uitgegaan van de volgende verhoudingen tussen eigen en vreemd vermogen per begin en eind 2024:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	31-dec-23	1-jan-23
Eigen vermogen	30.080 39%	32.338 43%
Vreemd vermogen	47.198 61%	42.615 57%

Financiering activa

Op grond van de Staat van Activa bezit de gemeente Hardinxveld-Giessendam per 31 december 2023 voor een bedrag van € 53,7 miljoen aan vaste activa en € 11,3 miljoen aan bouwgrondexploitaties. Van de vaste activa bedragen de investeringen in riolering en reiniging € 12,1 miljoen. Zoals in de nota

Financierings- en rentevisie is aangegeven worden de investeringen in riool en de bouwgrondexploitatie 100% extern gefinancierd. De overige activa worden deels extern gefinancierd en deels via het eigen vermogen. Samenvattend kan dat als volgt worden gepresenteerd:

	<i>Bedragen x € 1.000</i>		
	Boekwaarde per 31-12-2023	Externe financiering	Reserves en voorzieningen
- overige activa	41.591	11.511	30.080
- investeringen met een economisch nut, waarvoor heffing kan worden geheven	12.091	6.431	5.660
- bouwgrondexploitaties (inclusief faciliterend deel)	11.299	11.299	0
	64.981	29.241	35.740

Leningenportefeuille (opgenomen)

Op basis van de meest actuele liquiditeitenplanning is er in 2024 geen financieringsbehoefte. E.e.a. is o.a. gebaseerd het investeringsplan vanuit de perspectiefnota 2024-2027. De uitvoering van het investeringsplan en de grondexploitaties zullen bepalend zijn wanneer er een nieuwe langlopende lening moet worden aangetrokken. Doordat de rente recent aan het stijgen is, zullen we ook kijken of we eventuele financiering eerder aan moeten trekken.

	<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Omschrijving	Bedrag	Rentepercentage
Stand per 1 januari 2024	24.390	2,04%
Nieuwe leningen	-	
Reguliere aflossingen	-1.710	2,28%
Vervroegde aflossingen	-	
Rente-aanpassing (oud percentage)	-	
Rente-aanpassing (nieuw percentage)	-	
Stand per 31 december 2024	22.680	2,02%

Uitzettingen (verstreckte langlopende geldleningen, beleggingen)

Het totaalbedrag aan uitzettingen van de gemeente Hardinxveld-Giessendam bedraagt per eind 2023 € 0,04 miljoen en betreft overige verbonden partijen. Daarnaast heeft de gemeenten een belegd vermogen van € 0,8 miljoen. Op korte termijn bestaan geen plannen om langlopende leningen te verstreken.

Kas- en saldobeleer

De inrichting van het betalingsverkeer (het beheer van het gemeentelijke rekeningstelsel, het coördineren van bevoegdheden en het verrichten van feitelijke betalingen) alsmede de saldogeregulatie wordt verzorgd vanuit servicegemeente Dordrecht. De gemeente Hardinxveld-Giessendam onderhoudt bankrelaties met de Bank Nederlandse Gemeenten en de Rabobank.

Een hulpmiddel bij de saldogeregulatie en voor het eventueel opnemen van langjarige financiering is de meerjarige liquiditeitenplanning dat door de SGD in nauw overleg met de gemeente is opgezet. Deze planning wordt periodiek geactualiseerd op grond van nieuwe informatie of inzichten.

Schatkistbankieren

Bij het verplicht schatkistbankieren mag de gemeente een bedrag van 2,0 procent van het begrotings-totaal buiten de Schatkist houden, het zogenoemde drempelbedrag. Het drempelbedrag mag als gemiddeld creditbedrag per kwartaal niet overschreden worden. Wanneer de gemeente het drempelbedrag overschrijdt dient het meerdere afgestort te worden in de Schatkist. Over dit saldo wordt rente vergoed die bijna even hoog is als de ECB-beleidsrente.

Het drempelbedrag voor de gemeente Hardinxveld-Giessendam voor 2024 kan als volgt worden berekend:

Bedragen x € 1.000

Benutting drempelbedrag schatkistbankieren 2024	
Begrotingstotaal	52.351
Wettelijk percentage	2%
Drempelbedrag (afgerond)	1.047

Informatievoorziening

Met de servicegemeente vindt regelmatig overleg plaats over de voortgang en uitvoering van de treasuryzaken, met name over de liquiditeitenplanning en eventuele financieringsmogelijkheden.

Rente overzicht

De commissie BBV heeft een rente notitie opgesteld. Deze notitie is vanaf 1.1.2018 van kracht. Het doel van de notitie is het bevorderen van een eenduidige handelwijze met betrekking tot rente door de gemeenten (harmonisering), stimuleren dat gemeenten de (verwachte) werkelijke rentelasten opnemen in de begroting en jaarstukken en het eenduidig inzichtelijk maken van de wijze waarop de gemeenten met rente omgaan. In de rente notitie wordt geadviseerd om onderstaand rente overzicht in de begroting op te nemen.

Bedragen x € 1.000

Renteoverzicht			
a1.	De externe rentelasten over de lange financiering		472
a2.	De externe rentelasten over de korte financiering		100
b.	De externe rentebaten		0
	<i>Saldo rentelasten en rentebaten</i>		572
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	142
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	170
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+/+	0
		-/-	312
	<i>Aan taakvelden toe te rekenen externe rente</i>		260
d1.	Rente over eigen vermogen		0
d2.	Rente over voorzieningen		0
	<i>Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente</i>		260
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		260
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury	-/-	0

De rentelasten zijn doorberekend tegen een percentage van 0,514%. Voor de rioleringsinvesteringen van voor 2013 is gerekend met 3%. Dit percentage is gebaseerd op het gemiddelde rentepercentage van de langlopende leningen tot en met 2012. Dit omdat de rioleringsinvesteringen in het verleden hebben plaatsgevonden tegen een hoger rentepercentage. Bij rioleringsinvesteringen van na 2012 wordt uitgegaan van het jaarlijkse berekende omslagpercentage, voor 2023 0,514%

1.14 Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Op 14 april 2019 heeft de gemeenteraad de Nota verbonden partijen Hardinxveld-Giessendam 2019 – 2022 vastgesteld. De nota geeft een beschrijving van het begrip verbonden partij en een afwegingskader voor het aangaan van een Verbonden partij. Daarnaast zijn een kader en instrumenten opgenomen voor sturing en toezicht. Dit laatste is het onderwerp van deze paragraaf. Voor de beleidsinhoud van de verbonden partijen wordt verwezen naar de programma's in de begroting. Op basis van een risicoprofiel en -classificatie is aan iedere verbonden partij een sturingspakket gekoppeld. Bij een hoger risicoprofiel worden zowel door het college als door de raad meer instrumenten ingezet.

Overzicht verbonden partijen

Hardinxveld-Giessendam neemt deel in de volgende verbonden partijen waarbij het openbaar belang per partij is weergegeven.

Verbonden partij	Vestigingsplaats	Openbaar belang
Opgenomen in risicoclassificatie		
1. GR Sociaal	Dordrecht	Per 1 januari 2022 is GR Sociaal de opvolger van de GR Drechtsteden, waarbij het sociale deel is overgegaan. De overige onderdelen van de GR Drechtsteden zijn ondergebracht bij Servicegemeente Dordrecht. Ook de governance is vanaf 2022 veranderd, waarbij GR Sociaal een volwaardige GR is met een Algemeen en een Dagelijks Bestuur.
2. GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid	Dordrecht	Het in algemene zin behartigen van belangen op het terrein van: volksgezondheid, jeugd, maatschappelijke zorg en onderwijs.
3. GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid	Dordrecht	Het in algemene zin behartigen van belangen op het terrein van: regionale brandweer, centrale post ambulancevervoer, geneeskundige hulpverlening, openbare orde en veiligheid.
4. GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	Dordrecht	De Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid is opgericht ter ondersteuning van de deelnemende regiogemeenten en de Provincie Zuid-Holland bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder, alsmede de taken op het terrein van vergunningverlening, toezicht en handhaving en op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten.
5. GR GEVUDO/HVC	HVC: Alkmaar Gevudo: Dordrecht	Gevudo: In de praktijk: Het houden van 14,5% aandeelhouderschap van de HVC. De eigen stortplaats is in 2007 verkocht aan HVC. In beginsel had zij hetzelfde doel als HVC afvalcentrale. HVC afvalcentrale: Zorg dragen voor het op milieu hygiënisch verantwoorde wijze bewaren, bewerken en (doen) verwerken van huishoudelijk en andere categorieën van afvalstoffen met bijkomende werkzaamheden.

6. GR Reinigingsdienst Waardlanden	Gorinchem	Reinigingsdienst voor de gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden.
7. GR Bureau Openbare Verlichting	Hardinxveld-Giessendam	Bureau OVL is de beheerunit die voor 7 gemeenten toeziet op het onderhoud en het laten verhelpen van storingen aan de Openbare Verlichting.
8. GR Samenwerkingsverband Vastgoedinfo, Heffing en Waardebepaling (SVHW)	Klaaswaal	Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van werkzaamheden met betrekking tot: de heffing en invordering van belastingen; de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken; de administratie van vastgoedgegevens; het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden.
9. Stedin Holding N.V.	Rotterdam	Netwerkbeheerder voor transport en levering van energie.
10. N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag	Uitoefening van het bedrijf van bankier ten dienste van overheden. De Bank Nederlandse Gemeenten biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering, elektronisch bankieren en beleggen.
11. N.V. Oasen	Gouda	Het (doen) exploiteren van een of meer waterleidingbedrijven en laboratoria.
12. MerwedelingeLijn (M.L.L.) Beheer B.V.	Gorinchem	Deelname in vennootschap met als doel de realisatie van een tweetal haltes en aanpassen bestaande halte in Hardinxveld-Giessendam.

<i>Verbonden partij</i>	<i>Vestigingsplaats</i>	<i>Openbaar belang</i>
Overige deelnemingen		
1. Gemeente Hardinxveld-Giesendam Deelneming B.V.	Hardinxveld-Giessendam	Deelname in het aandelenkapitaal van ROM-S C.V en de Gezamenlijke Exploitatiemaatschappij De Blauwe Zoom C.V.
2. ROM-S Beheer B.V.	Schelluinen	Aandeelhouder in beheervenootschap
3. ROM-S C.V.	Schelluinen	Ontwikkelen van een bedrijventerrein inclusief de herontwikkeling van vertreklocaties en het ontwikkelen en exploiteren van een aantal regionale vrachtwagen-parkeerplaatsen.
4. Gemeenschappelijke exploitatie maatschappij De Blauwe Zoom beheer B.V.	Hardinxveld-Giessendam	De besloten vennootschap is beherend vennoot van de commanditaire vennootschap GEM De Blauwe Zoom C.V. en heeft als doel het ontwikkelen, realiseren en exploiteren van vastgoedprojecten in De Blauwe Zoom.
5. GEM De Blauwe Zoom C.V.	Hardinxveld-Giessendam	De besloten vennootschap heeft ten doel locatieontwikkeling, zoals is gedefinieerd in de samenwerkingsovereenkomst De Blauwe Zoom.

Risicoprofiel

Op basis van de begrotingen en jaarrekeningen van de verbonden partijen is een nieuwe analyse uitgevoerd. Bij Bureau Openbare Verlichting gaat de classificatie op financieel vlak van gemiddeld naar laag, doordat de interne organisatorische problemen zijn opgelost. Het totaaloverzicht is te vinden in onderstaand schema:

Bovenstaand overzicht is ontleend aan de laatst vastgestelde nota. Serviceorganisatie Jeugd is geïntegreerd in de Dienst Gezondheid en Jeugd ZHZ en de GR Drechtsteden betreft met ingang van 2022 GR Sociaal.

Voor meer informatie in deze begroting wordt u verwezen naar de toelichting per programma bij de financiële begroting onderdeel risico's en ontwikkelingen.

Risicoclassificatie

Uit de gemaakte analyse blijkt de volgende risicoclassificatie:

Risicoclassificatie	Verbonden partijen	Sturings- en toezichtsarrangementen
1. Laag	Stedin, Oasen, SVHW, Bureau Openbare Verlichting, BNG, Gevudo, OZHZ, Merwedelingelijn	Basispakket
2. Laag / gemiddeld	Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid, Waardlanden, Dienst Gezondheid & Jeugd	
3. Gemiddeld	-	Pluspakket
4. Gemiddeld/hoog	GR Drechtsteden (GR Sociaal), Serviceorganisatie Jeugd ZHZ	
5. Hoog	-	Compleetpakket

Inhoud van de sturingsarrangementen

Hieronder staat de feitelijke invulling van de sturingsarrangementen beschreven, gekoppeld aan de sturende en beheersende rollen van de raad en het college.

	Kaderstellende rol (=sturen)	Controlerende rol (=beheersen)
Basis Pakket	<ul style="list-style-type: none"> Begroting verbonden partij met ambtelijk advies bespreken in college In de begroting wordt een actuele risicoanalyse, de bepaling van het sturingsarrangement en eventueel maatwerk opgenomen De begroting van de verbonden partij wordt ter zienswijze aan de raad voorgelegd Jaarlijkse bijeenkomst waarin risicoanalyses verbonden partijen worden besproken tussen college en raad 	<ul style="list-style-type: none"> Jaarrekening verbonden partij met ambtelijk advies bespreken in college In de jaarrekening wordt door het college verantwoording afgelegd aan de raad over de verbonden partijen Actieve informatieplicht: bij belangrijke tussentijdse ontwikkelingen informeert het college de raad via burap's of RIB
Plus Pakket	<ul style="list-style-type: none"> Hogere frequentie bestuurlijke en ambtelijke overleggen 	<ul style="list-style-type: none"> Alle P&C documenten verbonden partijen (ook burap's) worden met ambtelijk advies besproken in college In gemeentelijke burap wordt door het college verantwoording afgelegd aan de raad over de verbonden partijen met risicoclassificatie 'gemiddeld' of 'hoger'
Compleet Pakket	<ul style="list-style-type: none"> Nog hogere frequentie bestuurlijke en ambtelijke overleggen Er wordt een actieve dialoog tussen de raad en de verbonden partij georganiseerd door bijvoorbeeld de directie uit te nodigen in de raad 	<ul style="list-style-type: none"> Het college informeert de raad via een RIB over de P&C documenten van de verbonden partij Zo nodig wordt de raad tussentijds geïnformeerd (ook buiten de P&C documenten om)

Financiële informatie per verbonden partij

Voor de feiten en cijfers is gebruik gemaakt van de cijfers uit de jaarrekening 2022, voor zover voorhanden, van de verbonden partij. Onderstaand een overzicht met een weergave van de bijdragen per verbonden partij.

	Realisatie 2022	Raming begroting 2023	Raming begroting 2024
GR Sociaal	8.738	9.935	9.783
GR Publieke Dienst Gezondheid en Jeugd (incl. SOJ)	6.995	6.315	6.316
GR Veiligheidsregio ZHZ	1.199	1.325	1.325
GR Omgevingsdienst ZHZ	485	498	498
GR GEVUDO	-	0	0
GR Reinigingsdienst Waardlanden	2.225	2.298	2.243
GR Openbare Verlichting	41	42	42
GR SVHW	175	196	196
	19.858	20.609	20.402

x € 1.000

Verbonden partij	Betrokkenen	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat	
				31-12-2021	31-12-2022	31-12-2021	31-12-2022	2021	2022
1. GR Sociaal	Alblasserdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht, Zwijndrecht en Hardinxveld-Giessendam	Wethouder Paggerman vertegenwoordigt de gemeente Hardinxveld-Giessendam in het algemeen bestuur.	De bijdrage aan de GR wordt bepaald a.d.h.v. diverse verdeelsleutels. Overall is het belang van de gemeente Hardinxveld-Giessendam ca 6%. Voor 2024 is deze geraamd op €9,783 mio.	2.121.000	521.000	54.475.000	27.018.000	446.000	611.000
2. GR Dienst Gezondheid & Jeugd	De gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Hoeksche Waard, Papendrecht, Sliedrecht, Zwijndrecht, en Molenlanden	Het algemeen bestuur bestaat uit de portefeuillehouders Gezondheid en Jeugd van de deelnemende gemeenten, het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, naast een voorzitter (levert de regio Drechtsteden twee leden en de Hoeksche Waard en Alblasserwaard en Vijfheerenlanden ieder een lid, in bestuurlijke zin wordt het algemeen bestuur bijgestaan door een auditcommissie. De auditcommissie bestaat uit 3 leden. Uit iedere regio één. Wethouder Paggerman is lid van het algemeen bestuur.	Op basis van de gemeenschappelijke regeling levert de gemeente Hardinxveld-Giessendam een bijdrage per inwoner aan de GR D&J voor de invulling en uitvoering van de wettelijke taken die voortkomen uit de Wet Publieke gezondheid en de Leerplichtwet. Dit geldt ook voor de uitvoering van de Leerplichtwet. Voor de uitvoering van de Leerplichtwet ontvangt de gemeente middelen van het Rijk. De uitvoering hiervan is, middels de Serviceorganisatie Jeugd Zuid-Holland Zuid, begeleid bij de GR dienst gezondheidszorg Jeugd Zuid-Holland Zuid.	2.297.466	1.852.424	57.795.513	34.001.710	-	-8.179
3. GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid	De gemeenten Hoeksche Waard, Drechtsteden, Alblasserdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht, Zwijndrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden	De burgemeester is lid van het algemeen bestuur en de auditcommissie van de VRZ&Z.	De gemeente betaalt een gemeentelijke bijdrage voor 2024 van in totaal € 1.325.000 (afgerond). Deze bijdrage is gebaseerd op het zogenaamde boxensysteem en de afgeronde regionalisering van de brandweer-kazernes en neemt vanaf 2019 af (zie programma 3)	3.308.885	3.430.748	80.116.182	98.273.320	-8.482	1.540.644
4. GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	De gemeenten Hoeksche Waard, Alblasserdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht, Zwijndrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden	De Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid is in bestuurlijke zin een zelfstandige organisatie. Deelnemers zijn de provincie Zuid-Holland en de 11 regio-gemeenten (zie Gemeenschappelijke Regeling Regio Zuid-Holland Zuid) Het algemeen bestuur bestaat uit de portefeuillehouders van de 11 deelnemende gemeenten en een afgevaardigde van de provincie Zuid-Holland. Wethouder J. Nederwies is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur.	De gemeentelijke bijdrage bedraagt in 2024 afgerond € 498.000 (inwonersbijdrage inclusief afgenomen diensten).	3.055.628	2.316.568	11.954.139	5.973.059	266.789	117.040
5. GR GEVUDO	De gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht, Vijfheerenlanden en Zwijndrecht.	Wethouder J. Nederwies is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur. Via de gemeenschappelijke regeling wordt er invloed uitgeoefend op het beleid van de Heilvoortse Alkmaar (HVC). Vnuul Gevudo is één lid afgevaardigd in de Raad van Commissarissen van HVC en één lid in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.	Via Gevudo wordt deelgenomen in HVC. Dit betekent dat de deelnemende gemeenten hierin een indirect belang hebben. Bij de overdracht van de werkdag instellingen in Dordrecht aan - en daarmee de deelname in HVC is door de gemeenten een garantstelling voor de leningen van HVC afgegeven.	30.487	30.487	459.527	459.400	-	-
6. GR Reinigingsdienst Waardlanden	De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden	Namens de gemeente Hardinxveld-Giessendam is wethouder A. Meerkerk voorzitter van het bestuur. Dit bestuur bestaat uit evenveel leden als het aantal gemeenten dat aan de regeling deelneemt.	In 2007 is de storplaats door Gevudo overgedragen aan HVC. Door Gevudo is een vrijwaring gegeven voor het geval de storplaats (in 2015) niet door de Provincie in nazorg zou worden geaccepteerd als gevolg van omstandigheden van het beheer in de periode van Gevudo. Controle heeft plaatsgevonden en HVC heeft de storplaats volledig overgenomen.	1.273.567	1.920.159	16.819.942	21.232.962	232.986	646.592
7. GR Bureau Opbare Verlichting	De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Molenlanden, Papendrecht, Krimpene waard en Vijfheerenlanden	Namens de gemeente Hardinxveld-Giessendam is wethouder A. Meerkerk lid van het algemeen bestuur	De aangesloten gemeenten houden de organisatie van het Bureau Opbare Verlichting (Bureau OV) in stand. Financiering vindt plaats middels een bijdrage per lichtmast (tarief € 12,10 per lichtmast, begroting 2024). Deze bijdragen dekken de reguliere taken. Daarnaast kunnen individuele gemeenten andere taken afnemen, welke in artikel 5 van de Dienstverleningsovereenkomst zijn benoemd.	139.975	156.406	437.599	926.251	22.987	37.441
8. GR Samenwerkingsverband Vastgoedinfo, Heffing en Waardebepaling (SVHW)	13 gemeenten (Altena, Alblasserdam, Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Goeree-Overflakke, Hardinxveld-Giessendam, Hellevoetsluis, Hoeksche Waard, Krimpene waard, Langingerland, Nieuwkoop, Westvoorne) en Waterschap Hollandse Delta	Wethouder A. Meerkerk is lid van het algemeen bestuur	De bijdragen van de gemeenten zijn gebaseerd op een aantal kerntallen, zoals aantal aanlagen en aantal objecten. De bijdrage voor 2024 wordt geraamd op € 196.000	849.000	847.000	6.159.000	6.597.000	228.000	122.000
9. Skedin Holding N.V.	Deelnemende gemeenten in het werkbied (5-stal gemeenten)	Namens de gemeente is wethouder A. Meerkerk afgevaardigde	De gemeente is in het bezit van 0,45% van de geplaatste en volgestorte aandelen op 31-12-2022.	3.270 mio	3.342 mio	4.912 mio	5.178 mio	21 mio	44 mio
10. N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Gemeenten, provincies en rijk	Namens de gemeente is wethouder A. Meerkerk afgevaardigde	De gemeente is in het bezit van 31.356 aandelen (0,06%) van de in totaal 55.690.720 uitgegeven aandelen. Nominale waarde per aandeel is €2,50	5.062 mio	4.615 mio	143.995 mio	107.459 mio	236 mio	300 mio
11. Ossen N.V.	Gemeenten in het verzorgingsgebied (28 gemeenten)	Namens de gemeente is wethouder A. Meerkerk afgevaardigde	De gemeente is in het bezit van 28 aandelen (2,45%) van de in totaal 748 uitgegeven aandelen. Nominale waarde per aandeel is € 45,-	122 mio	126 mio	188 mio	222 mio	5.685.000	3.174.000
12. Gemeente Hardinxveld-Giessendam Deelneming B.V.	Het college vormt de AVA	Statuur directeur van deze vennootschap is de concerncontoller	De gemeente is in het bezit van 28.000 aandelen (100%) van de 28.000 geplaatste aandelen. De aandelen hebben een nominale waarde van € 1,- per aandeel	442.261	482.396	2.000	2.000	27.537	40.135
13. ROM-S Beheer B.V.	4 gemeenten uit de regio Alblasserwaard Vijfheerenlanden (50%) en BNG Gebiedsontwikkeling B.V. (50%)	Namens de gemeente Hardinxveld-Giessendam is wethouder A. Meerkerk lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.	De gemeente is in het bezit van 3.500 aandelen (15%) van de 20.000 geplaatste aandelen. De aandelen hebben een nominale waarde van € 1,-	46.000	52.000	532.000	93.000	7.000	7.000
14. ROM-S C.V.	4 gemeenten uit de regio Alblasserwaard Vijfheerenlanden (50%) en BNG Gebiedsontwikkeling B.V. (50%)	Namens de gemeente Hardinxveld-Giessendam is wethouder A. Meerkerk lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.	De gemeente neemt via Gemeente Hardinxveld-Giessendam Deelneming B.V. per 31 december 2015 voor € 359.965 (9%) deel in het commanditaire kapitaal. Tot en met begin 2013 is een deel van het aandeelkapitaal door ROM-S C.V. ubetaald (€ 140.283). Beoogd wordt om eind 2024 ROM-S C.V. en B.V. te liquideren.	8.36 mio	3.54 mio	0,95 mio	4,57 mio	557.000	931.000
15. Merwede Lingelijn (M.L.L.) Beheer B.V.	De gemeenten (Dordrecht, Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam, Gorinchem, Giessendam, Geldermolen en Vijfheerenlanden) langs de Merwede-Lingelijn	Namens de gemeente Hardinxveld-Giessendam is wethouder A. Meerkerk A/VA-afgevaardigde	De gemeente is in het bezit van 50.100 aandelen (20%) van de 250.000 geplaatste aandelen. De aandelen hebben een nominale waarde van € 1,-	250.000	250.000	39.093	98.995	-	-
16. Gemeenschappelijke exploitatie maatschappij De Blauwe Zoom beheer B.V.	Gemeente Hardinxveld-Giessendam en Aanemers bedrijf Gebroeders Blokkland B.V.	Namens de gemeente Hardinxveld-Giessendam is wethouder A. Meerkerk afgevaardigde	De gemeente neemt voor 50% deel in deze vennootschap	4.661	4.702	624.056	619.866	750	41
17. GRM De Blauwe Zoom C.V.	Gemeente Hardinxveld-Giessendam en Aanemers bedrijf Gebroeders Blokkland B.V.	Namens de gemeente Hardinxveld-Giessendam en Aanemersbedrijf Gebroeders Blokkland B.V. is dhr. R. v.d. Ven directeur.	De gemeente Hardinxveld-Giessendam Deelneming B.V. neemt voor 49% deel in deze commanditaire vennootschap	60.000	60.000	1.814.027	2.940.683	-	-

1.15 Paragraaf Grondbeleid

Algemeen

Het grondbeleid heeft samenhang met diverse programma's, zoals ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en verkeer en vervoer. Het grondbeleid heeft een grote financiële impact, niet alleen vanwege de te verwachten baten, maar ook vanwege de risico's die worden gelopen bij het in exploitatie brengen van bouwgrond. Verslaglegging over het grondbeleid vindt plaats via het meerjarenprogramma grondzaken (MPG).

Meerjarenprogramma grondzaken

Het meerjarenprogramma grondzaken (MPG) geeft een overzicht van de programmatische, contractuele en financiële stand van de ruimtelijke projecten. Maar wat is een ruimtelijk project? Of beter gezegd: welke definitie hanteert de gemeente Hardinxveld-Giessendam voor een ruimtelijk project?

Vanuit de gemeente is er ruimtelijk beleid ten aanzien van volkshuisvesting, economische ontwikkelingen, openbare ruimte, infrastructuur, recreatie, duurzaamheid en natuur. De in 2023 vastgestelde Kadernota strategisch grondbeleid vertaalt het ruimtelijke beleid in een verantwoord en transparant kader waarbinnen het team Ruimtelijke Projecten gebiedstransformaties kan initiëren en uitvoeren. Deze gebiedstransformaties worden ruimtelijke projecten genoemd. Een voorbeeld van een ruimtelijk project is Morgenslag waar een landelijk gebied met grienden is getransformeerd tot een nieuwbouwwijk voor Boven-Hardinxveld.

Op de kaart onder zijn alle ruimtelijke projecten van de gemeente Hardinxveld-Giessendam weergegeven.

Sectie Grondzaken binnen het team Ruimtelijke Projecten is belast met de financiële en contractuele uitvoering en beheersing van de ruimtelijke projecten. Via onderhavig MPG legt Grondzaken verantwoording af over de financiële en contractuele stand van zaken en de toekomstverwachting voor alle ruimtelijke projecten. Dit geldt zowel voor projecten waarbij de gemeente zelf grondbezit heeft, als voor facilitaire projecten. Facilitaire projecten zijn projecten waarbij particuliere ontwikkelaars eigen gronden ontwikkelen.

Kaders

De overheid geeft via de Wet ruimtelijke ordening (Wro) uit 2008 en het besluit ruimtelijke ordening (Bro) wettelijke kaders aan de uitvoering van ruimtelijke projecten. De Wro en Bro bieden onder meer kaders voor het toepassen van zaken zoals kostenverhaal, onteigening etc.

De Wro en Bro zijn financieel verder uitgewerkt in het Besluit begroting en verantwoording (BBV). Het nieuwe BBV is per 1-1-2016 van kracht geworden en stelt duidelijke eisen aan de financiële verslaglegging van alle ruimtelijke projecten. Daarnaast is per juli 2019 door de commissie BBV een nieuwe notitie geschreven om nadere duiding te geven aan verschillende onderwerpen. Per begrotingsjaar 2019 is de notitie van het BBV per juli 2019 vigerend geworden en vormt daarmee ook de basis voor onderhavig MPG.

Grondbeleid

Het grondbeleid van de gemeente uit 2015 vormde een trendbreuk met het verleden. In het verleden was actief grondbeleid – waarbij de gemeentegrond opkoopt, transformeert en bouwrijpe grond uitgeeft – de norm. In 2015 heeft de gemeente, overeenkomstig de landelijke trend, een beweging gemaakt naar facilitair grondbeleid. Dat betekent dat de gemeente het aankopen, transformeren en ontwikkelen van grond aan de markt over laat, maar waarbij de gemeente wel regie voert. De werkwijze komt voort uit een verdere terugtrekking van de overheid van de (risicovolle) grondmarkt bij de Nota Ruimte (2005) en de daaropvolgende inwerkingtreding van de Wro en Bro.

Lange tijd heeft de herziening van de Nota grondbeleid uit 2023 op zich laten wachten. Dit omdat de gemeente de Omgevingswet in het nieuwe grondbeleid wilde verwerken. In 2022 is de tekst van de Omgevingswet en de Aanvullingswet grondeigendom bekend geworden. Dat was het moment om de Nota grondbeleid uit 2014 te herzien. Begin 2023 is de Kadernota strategisch grondbeleid vastgesteld. Deze is gestoeld op de Wro/Bro, echter de bepalingen uit de Omgevingswet zijn ook meegenomen. Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet (per 1 januari 2024) zal de Kadernota strategisch grondbeleid nog steeds actueel zijn.

In de Kadernota strategisch grondbeleid is gekozen voor situationeel grondbeleid, waarbij de gemeente per project bekijkt welke rol zij inneemt.

Gemeente Hardinxveld-Giessendam is al enige jaren bezig om de actieve projecten af te ronden. Nieuwe initiatieven worden in beginsel op een facilitaire manier begeleid. Uitzonderingen kunnen gemaakt worden, zoals bij de Westpunt in 't Oog is gebeurd. In de Westpunt van 't Oog is bedrijvigheid voorzien. Deze toevoeging van bedrijventerrein was afgestemd met de provincie, er bleek voldoende vraag naar bedrijventerrein, de eigenaren wilden vervreemden, maar (lokale) ontwikkelaars waren niet direct geïnteresseerd om te kopen. Om die redenen heeft de gemeente besloten om Westpunt in 't Oog zelf te transformeren. In 2023 is de verwachting dat een nieuw actief project wordt gestart, namelijk een herontwikkeling van de schoollocaties aan de Pietersweer.

De impact van de Omgevingswet op het grondbeleid is groot. Er komt een nieuwe planvorm: het omgevingsplan en gemeentes moeten een nieuwe visie, een omgevingsvisie, opstellen. Dit is meegenomen in de Kadernota strategisch grondbeleid.

Bovenwijken beleid

Daarnaast zal de gemeente tot een heroverweging over het bovenwijken beleid moeten komen aangezien de Omgevingswet nieuwe middelen biedt om bovenwijken beleid toe te passen. In 2014 is gekozen geen Bovenwijken beleid op te stellen onder de Wro.

Onder de Omgevingswet wordt het kostenverhaal verruimt. Als een causaal verband bestaat tussen de kosten en het project, worden de kosten onder de regels van kostenverhaal doorberekend aan de ontwikkelaars. De verruiming van de mogelijkheden tot kostenverhaal is meegenomen in de Kadernota strategisch grondbeleid.

Indien sprake is van een functionele samenhang tussen het project en de kosten, dan kan onder de Omgevingswet een financiële bijdragen worden gevraagd aan de ontwikkelaars. Dit kan verplicht of vrijwillig. De financiële bijdrage kan ingezet worden voor infrastructurele werken als een snelfietsroute of voor een groennorm binnen de projecten. De doelen die de gemeente wil bereiken met de financiële bijdrage, moeten opgenomen worden in het Omgevingsplan en de omgevingsvisie.

Onder de Wro gaat de gemeente geen bovenwijks beleid opstellen. Bij de invoering van de Omgevingswet en de vaststelling van een Omgevingsplan en een Omgevingsvisie wordt onderzocht dat de gemeente een vrijwillige bijdrage gaat vragen aan ontwikkelaars. Hiervoor wordt Bovenwijks beleid opgesteld. De verplichte bijdrage is gezien de hoge kosten binnen de bouw nog niet aan de orde.

Type projecten

Op basis van de Wro, Bro, het BBV en rekening houdend met de invoering van de Omgevingswet zijn projecten te onderscheiden in diverse types. Ondergrens is dat een project minimaal voldoet aan de voorwaarden voor een bouwplan zoals gesteld in Bro artikel 6.2.1. De volgende types worden onderscheiden:

- Bouwgronden in exploitatie (BIE / Actief)
Actieve projecten zijn projecten waarbij de gemeente haar eigen grond actief transformeert (bijvoorbeeld G22 Westpunt). De gemeente houdt de uitgaven en inkomsten bij door middel van een (bouw)grondexploitatie (een meerjarige exploitatie ook wel een BIE genoemd). Een project wordt pas actief als de gemeenteraad een grondexploitatiecomplex met een grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld.
- PPS-projecten (Publiek-private samenwerkingen)
G09 De Blauwe Zoom is een bijzondere vorm van een actief project. De gemeente is gedeeld aandeelhouder in een GEM (grondexploitatiemaatschappij) die de grond transformeert.
- Exploitatieplannen
Onder De Blauwe Zoom ligt ook een exploitatieplan (E09). Met een exploitatieplan worden regels voor het omslaan van kosten over de verschillende grondeigenaren op een publiekrechtelijke manier geregeld. Daarnaast kunnen diverse locatie-eisen worden gesteld. De financiële verantwoording van het exploitatieplan vindt plaats door middel van een facilitaire exploitatie. Het exploitatieplan wordt in 2023 herzien en zal gelijktijdig met het nieuwe bestemmingsplan De Blauwe Zoom West aan de raad worden aangeboden.
- Strategische gronden (materiële vaste activa/MVA)
Materiële vaste activa zijn strategische of slapende grondposities in bezit van de gemeente, waarvan de gemeente voornemens is te transformeren dan wel te verkopen. De raad heeft voor deze projecten nog geen besluit tot uitvoering c.q. verkoop genomen. Deze gronden vertegenwoordigen wel waarde. Voorheen werd voor de projecten de term NIEX (niet in exploitatie genomen gronden) gehanteerd. De BBV heeft deze term afgeschaft. Gronden die hieronder vallen worden nu aangeduid als 'strategische gronden' onder materiële vaste activa (MVA). Op deze gronden wordt niet afgeschreven en de gronden dienen periodiek getaxeerd te worden.
- Particuliere ontwikkelingen met overeenkomst
Indien particuliere initiatieven binnen de beleidskaders passen en haalbaar worden geacht, maar er nog geen gewijzigd planologisch kader is, kan de gemeente besluiten om tot anterieure contractvorming over te gaan. De particuliere ontwikkelaar ontwikkelt dan zijn eigen stuk grond, waarbij de gemeente, tegen een vergoeding (kostenverhaal), onder meer het publiekrechtelijke deel uitvoert. Voorbeelden van particuliere ontwikkelingen zijn de P10 IJzergieterij en P23 Rokerij.
- Particuliere initiatieven
Particulieren komen met hun plannen bij de gemeente ter beoordeling. De gemeente bekijkt (onder andere via de regiegroep) of een initiatief binnen de beleidskaders past en haalbaar wordt geacht. De nu genoemde particuliere initiatieven bevinden zich in deze initiatieffase. Een voorbeeld is het onderzoek naar de ontwikkeling van P16 Middelwetering.

Gronden als vast actief (openbaar gebied onder wegen, gebouwen, parken, pleinen etc.) worden niet verantwoord in het MPG. De gemeente heeft op dit moment ook geen ruilgronden of grondbanken in bezit.

Naast de lopende projecten (actieve grondexploitaties, GEM De Blauwe Zoom en de anterieure trajecten) zijn ook nog andere ruimtelijke contractvormen mogelijk zoals concessies, joint ventures etc. De gemeente heeft naast GEM De Blauwe Zoom geen andersoortige contracten lopen en is ook niet voornemens dat in de nabije toekomst te gaan doen. De gemeente had wel twee lopende bouwclaims. Een bouwclaim van BPD voor circa 60 woningen en een bouwclaim met AM voor 61 woningen. Beiden zijn ingevuld in De Blauwe Zoom. Op dit moment wordt een kleine bouwclaim voor Blokland Bouwpartners in project Middenwetering overwogen (4 woningen) in het kader van de integrale set afspraken voor de ontwikkeling van Middenwetering.

Lijst ruimtelijke projecten

Onderstaande lijst is opgesplitst naar type project. Allereerst de actieve projecten, PPS-projecten, projecten van de ontwikkel B.V. en de eventueel af te sluiten actieve projecten. Daarna volgt de lijst met strategische gronden, de lijst met particuliere ontwikkelingen met overeenkomst en de lijst met particuliere ontwikkelingen zonder overeenkomst (initiatieven). Elk project is terug te vinden op de kaart op basis van een G-nummer, E-nummer, P-nummer waarbij G staat voor gemeentelijk, E staat voor exploitatieplan en P staat voor privaat.

BIE

G06 – Pieter de Hoogh (voorheen Morgenslag)
G15 – Herstructurering Gemeentehaven
G22 – 't Oog Westpunt

PPS

G09 – CV/BV GEM De Blauwe Zoom (50% deelneming)

MVA

G16 – Compensatiegronden grienden
G18 – Zwembad Duikelaar e.o.
G21 – Pietersweer 34-36 (incl. locatie Ichtus)

Exploitatieplan

E09 – Exploitatieplan De Blauwe Zoom 2^e herziening

Particuliere ontwikkeling met overeenkomst

P09 – Nederveen-Huisman (Buitendams 348-352)
P10 – IJzergieterij (Rivierdijk 828)
P10a – Legalisering woonarken (Rivierdijk)
P23 – De Rokerij
P27 – Giessenschool – Stationsstraat 23-27
P28 – Kerkgebouw (Buitendams 45)
P35 – 't Oog Waardzone
P39 – Zwaluwpad (Buitendams 378)
P41 – Parallelweg 106

Particuliere initiatieven

P16 – Middenwetering
P26 – Voormalig smederij Hahbo
P30 – Buitendijkse Jachthaven Beneden Merwede
P38 – Frederikstraat
X01 – Tracé Boezemgemaal

Af te sluiten ontwikkelingen en MVA

P40 – Rivierdijk 44

Ontwikkelingen in 2022 en begin 2023

In deze paragraaf wordt stil gestaan bij 2022. Hoe is 2022 verlopen? Welke doelstellingen zijn bereikt? Enzovoort. In hoofdstuk 4 (woningbouwprognose) wordt verder ingegaan op de zogenoemde boeggolf (stroom woningen per jaar voor de komende jaren gerelateerd aan de planuitval) en wat de prognoses zijn voor de komende jaren.

Daarnaast vergelijken we de aannames van het MPG van 2022 met die van 2023. Zo kunnen we kwantitatief beoordelen of de beoogde doelstellingen zijn bereikt, met name voor de afzet van woningen.

Programma (grond)	MPG 1-1-2022	Werkelijk
Actieve projecten en exploitatieplannen		
G09 CV/BV De Blauwe Zoom	72	37
Facilitaire projecten (anterieur)		
P10 IJzergieterij	38	45
P23 De Rokerij	60	60
P27 Giessenschool/Stationsstraat 23-27	24	-
Totaal	194	142

In het MPG was een doelstelling van 194 woningen te realiseren/uit te geven woningen over geheel 2022 opgenomen. In 2022 is er gestart met de bouw van 142 woningen. De methode sluit aan bij de Planmonitor die de Provincie hanteert. Woningen worden meegeteld als de eerste paal is geslagen.

Woningbouw meerjarig	Prognose	Werkelijk
2014	119	31
2015	145	80
2016	91	17
2017	132	115
2018	111	17
2019	133	92
2020	57	2
2021	47	30
2022	194	142
Gemiddelde productie	114	58

Tot van 2014- 2017 is sprake van een structurele productie van circa 61 woningen per jaar. In 2018 heeft zich een dip voorgedaan, waardoor het gemiddelde zakte naar 52 woningen per jaar. In 2019 is door de afzet van 92 woningen het gemiddelde weer omhooggaan. Maar in 2020 en 2021 is door een cumulatie aan factoren echter vrijwel geen programma gerealiseerd waardoor het gemiddelde weer terugzakte naar 48 woningen per jaar. Door de toevoeging van 142 woningen in 2022 is het gemiddelde weer teruggeveerd naar een gemiddelde van 58 woningen per jaar.

Omdat de woningbouwproductie in 2020 en 2021 achterliep heeft de gemeente diverse maatregelen getroffen om te voorkomen dat de woningbouwproductie voor komende jaren stagneert. De maatregelen worden per onderwerp toegelicht in onderstaande alinea's:

Regionale woningbouwafspraken

Er is goed contact met de Provincie over de diverse bouwprojecten. Per 1 juli 2020 zijn alle (grote) projecten opgenomen op de Planmonitor Drechtsteden. Hierbij heeft de gemeente wel een uitvoeringsplicht. Hoe meer er concreet gerealiseerd wordt hoe meer programma de gemeente in de toekomst ook mag ontwikkelen.

Soortbescherming

Als het gaat om strikt beschermde diersoorten zijn de jaren vanaf 2020 van grote impact geweest. Omgevingsdienst Haaglanden heeft als bevoegd gezag de gemeente gevraagd om een meer integrale aanpak van soortbescherming. Onderdeel van deze integrale aanpak is de verplichting om in bestaande projecten extern te compenseren als habitat verloren gaat. Concreet houdt dat in dat de gemeente voor projecten zoals G09 De Blauwe Zoom en G22 Westpunt een extern compensatiegebied aan heeft moeten kopen om een nieuwe habitat te creëren voor strikt beschermde diersoorten zoals de rugstreeppad, oeverwaluw, heikikker, kerkuil en grote modderkruiper omdat leef- en foerageergebied vernietigd werd.

Deze benadering is een stuk strikter dan in voorgaande jaren werd gehanteerd en brengt een langere procedure en aanzienlijk meer kosten met zich mee. Voor projecten Blauwe Zoom en Westpunt is de aanvraag voor de ontheffing van het externe compensatiegebied inmiddels goedgekeurd. Deze ontheffing gaat uit van extern compenseren, met deze maatregel kan de uitvoering doorgaan. Echter er spelen nog verschillende overleggen met Haaglanden en OZH als handhaver voor het handhaven van de genomen maatregelen.

Stikstof

Het is gelukt om voor de projecten in 't Oog (Westpunt en Waardzone) en ook voor Blauwe Zoom ontheffing voor stikstof middels het stikstofregistratiesysteem te krijgen. Op 1 juli 2021 was de nieuwe wetgeving in werking waarbij activiteiten binnen de bouwsector ontheven worden van stikstofcompensatie. Dat is gunstig, maar inmiddels blijkt het systeem van stikstofcompensatie niet juridisch houdbaar. Op basis van het Porthos-arrest is op 2 november 2022 de bouwvrijstelling van tafel. Tot op heden lopen de plannen gewoon door, zeker omdat de ontheffing voor deze plannen al is afgegeven. Het blijft wel een risico voor alle projecten. Voor elk project moet immers een stikstofberekening worden gedaan die neutraal sluit.

PFAS

Binnen de gemeentegrenzen heeft een deel van de gronden een verhoogde waarde met betrekking tot PFAS. In beginsel mocht deze grond niet worden afgevoerd omdat er nog geen goede verwerkingsmethode bleek te bestaan. Met name in project G15 Gemeentehaven bleek dat een probleem. Inmiddels kan een deel van de PFAS vervuilde grond in Gemeentehaven in een slibput worden opgeslagen en zijn er inmiddels bedrijven die PFAS grond kunnen verwerken. Het resterende deel kan worden afgevoerd. Voor de overige projecten is sprake van een gesloten grondbalans of wordt zand van buitenaf aangevoerd.

Prijsstijgingen/oorlog Oekraïne

In 2022 is de inflatie flink toegenomen. Dat betekent een flinke indexering van de kosten binnen de projecten. Door de oorlog in Oekraïne zijn de prijzen in korte tijd dusdanig gestegen dat er gedurende 2022 geen goede inschatting meer te maken viel van de kosten voor de uitvoering van (bouw)projecten. Aannemers deden om die reden geen prijsafgiftes vooraf meer. Inmiddels zijn diverse prijzen (waaronder die van energie) gestabiliseerd. Echter wel op een veel hoger niveau. De vraag over 2023 is hoe de markt zich ontwikkelt. Blijven de prijzen permanent op een hoger niveau of volgt er nog een marktcorrectie omdat het aantal werk in de gww-sector terugloopt? En is die eventuele terugloop van tijdelijke aard? Omdat er nog veel onzekerheid is, is vooralsnog geen rekening gehouden met een afname van de prijzen.

Los van de onzekerheid voor de bouwsector zorgt de vluchtelingenstroom vanuit Oekraïne op dit moment vooral naar vraag naar tijdelijke huisvesting. Bij een langdurige oorlog zal echter moeten worden gezocht naar een meer permanente oplossing voor huisvesting.

Betaalbaarheid woningen

De regels met betrekking tot het bouwen van woningen zijn onlangs aangescherpt. Met name het duurzaamheidsaspect BENG (Bijna Energie Neutraal Gebouw) zorgt voor extra kosten bij de bouw van een nieuwe woning. En het afgelopen jaar hebben de gestegen grondstofprijzen er een schepje bovenop gedaan. Ontwikkelaars geven aan dat dit effect heeft op hun business cases voor verschillende plannen. Mede omdat de prijsontwikkeling op de woningbouwmarkt afgekoeld is. Februari 2023 is er landelijk zelfs een daling van de huizenprijzen te zien. In combinatie met de hogere hypotheekrentes en verscherping van de regels omtrent hypotheekverstrekking bij banken ligt het niet in de lijn der verwachting dat in 2023 de prijzen voor woningen weer (flink) gaan stijgen. En de Rijksoverheid scherpt daarnaast de eisen voor middenhuur en waarschijnlijk het percentage sociale huur aan. Door gestegen kosten en gelijkblijvende/afnemende opbrengsten staat de grondprijs onder druk. Die conclusie zal waarschijnlijk voor de komende jaren gelden.

Vakbekwaam personeel

Door landelijke schaarste is het moeilijk goed gekwalificeerd personeel te vinden voor invulling van de diverse (in projecten ondersteunende) beleidsfuncties, zowel voor inhuur als voor vast personeel. Het gevolg is dat er voor projecten soms niet afdoende personele capaciteit is en er vertraging met eventueel financiële gevolgschade ontstaat. Binnen de gemeente is het momenteel gelukt om de capaciteit aan te vullen, maar we blijven kwetsbaar bij een onverwachte uitstroom.

Conclusie: Bouwen in onzekere tijden

Zoals gesteld staat door de flinke prijsstijgingen van materialen, verminderde hypotheekruimte, hogere rente en de afkoelende woningprijzen de uitvoerbaarheid en de grondprijs van projecten onder druk. Toch is er een enorme behoefte aan passende woningen. Om die reden blijft de gemeente onverminderd inzetten op de uitvoering. Gebaseerd op de lokale paragraaf Bouwen.

Didam-Arrest

Eind 2021 heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan over grondverkoop door de gemeente. Samengevat is de strekking van de uitspraak dat een overheidslichaam (in ons geval de gemeente) bij verkoop van grond gelegenheid moet bieden aan potentieel gegadigden om mee te dingen. Dat wil dus zeggen dat een-op-een gunningen niet meer mogelijk zijn, iedereen moet gelijke kansen hebben om grond te kopen. Het arrest heeft terugwerkende kracht, dus dat wil zeggen dat het arrest ook geldt voor de lopende projecten. Dit arrest heeft daarom verstrekkende gevolgen voor alle gemeentes in Nederland. Omdat Hardinxveld-Giessendam verschillende projecten heeft lopen waarbij grond wordt verkocht, is advies gevraagd aan Ter Holter/Noordam Advocaten om de gevolgen voor onze gemeente per project weer te geven. Het gaat dan met name om de projecten P06 Pieter de Hoogh, G09 De Blauwe Zoom, G22 't Oog Westpunt, G18 Zwembadterrein en P39 Zwaluwpad. In de projectbladen zal per project aandacht worden geschonken aan de gevolgen van het Didam-arrest voor de projecten. Voor de meeste projecten vallen de gevolgen erg mee, wel moeten bij sommige projecten uitgebreidere procedures gevolgd worden alvorens tot verkoop wordt overgegaan, zoals bij Pieter de Hoogh en Westpunt 't Oog. Indien er ingrijpende veranderingen aan de verkoopmethode plaatsvinden, dan zal het college worden gevraagd een nieuw besluit te nemen over de grondverkoop.

Het Didam-arrest brengt met zich mee dat de gemeente bij elke grondverkoop, huur en erfpacht na moet gaan of er meerdere potentieel gegadigden zijn. Uitzondering hierop is het snippergroen. Door het vereiste dat snippergroen aan het eigen perceel moet grenzen, zal hier altijd sprake zijn van maar 1 gegadigde.

Nadere uitwerking van het Didam arrest voor reguliere privaatrechtelijke overeenkomsten zijn in de Kadernota strategisch grondbeleid opgenomen. Bij nieuwe projecten zal per zaak worden geadviseerd.

Ontwikkelingen per project

In onderstaande opsomming wordt stil gestaan bij de in 2022 bereikte resultaten.

Bereikte resultaten gemeentelijke projecten in 2021

In de volgende gemeentelijke projecten zijn uitgiftes gedaan, procedures doorlopen en overeenkomsten getekend:

- *G06: Pieter De Hoogh*. Per 2021 zijn de deelplannen Morgenslag en Regenboogschool e.o. afgesloten. Resteert deelplan Pieter de Hoogh, het voormalig zuidelijk veld van korfbalvereniging HKC. Voor Pieter de Hoogh er liepen gesprekken met een ontwikkelaar en de gesprekken zitten in de afrondende fase. Op basis van het Didam-arrest wordt momenteel echter een tender voorbereid om meerdere partijen de mogelijkheid te geven om te bieden op de locatie. Daarnaast maakt de gemeente gebruik van de koopstart regeling van OpMaat (januari 2022 vastgesteld door de gemeenteraad). Met deze regeling geeft de gemeente een uitgestelde betaling op de grondprijs ten behoeve van de kopers van de woningen. Bij verkoop van de woning door de eerste bewoner, krijgt de gemeente de uitgestelde betaling inclusief waardeontwikkeling terugbetaald. Zo hebben de woningen kwaliteit en zijn ze toch betaalbaar voor de beginnende koper. Een aanbesteding voor de ontwikkeling van de woningen vindt plaats als de bestemmingsplanprocedure is afgerond. Dat is naar verwachting voorjaar 2023.
- *G15 Herstructurering gemeentehaven*: Begin 2016 is een overeenkomst gesloten met DBS (Den Breejen Shipyards) voor de verkoop van diverse delen nat bedrijventerrein door de gemeente aan DBS alsmede de aanleg van een nieuwe strekdam en een schierkade. De ontwikkeling zit in de afrondende fase. Echter er zijn veel meerkosten gemaakt. Over de onderlinge verdeling van die meerkosten lopen nadere gesprekken met DBS. Partijen proberen er minnelijk uit te komen. De gemeenteraad is hier separaat over ingelicht.
- *G09/E09 GEM De Blauwe Zoom*:
 - Eind 2019 is de nieuwe stedenbouwkundig plan van Echo als hoofdstructuur vastgesteld voor het opstellen van een nieuw bestemmingsplan en exploitatieplan voor fase 2 (westzijde) van de

Blauwe Zoom. Er trad echter vertraging op door de aanwezigheid van beschermde diersoorten en het afvangen en herplaatsen ervan. Eind 2020 zijn compensatiegebieden aangekocht en is in de zuidrand van de Blauwe Zoom een tijdelijk compensatiegebied aangelegd. Inmiddels is ontheffing verleend voor Flora en fauna, maar moet er aan veel door bevoegd gezag gestelde voorwaarden worden voldaan om vertraging te voorkomen.

- Het bestemmingplan voor ons Dorp is onherroepelijk geworden. In maart 2021 is begonnen met het afvangen van beschermde dieren. Daarmee kon in 2021 gestart worden met de ontwikkeling van Ons Dorp. De uitgeefbare gronden voor fase 1 zijn in 2021 ingebracht in de GEM, het openbaar gebied is in eigendom van de gemeente gekomen. De GEM heeft begin 2022 een koop-realisatieovereenkomst getekend met Gebroeders Blokland voor de ontwikkeling van het gebied. In 2023 wordt fase 2 ontwikkeld.
- *G22 Westpunt 't Oog*: In 2019 is de ruimtelijke procedure gestart voor de ontwikkelingen van bedrijventerrein 't Oog Westpunt.
 - Wegens een zienswijze en beroepsprocedure tegen het bestemmingsplan is vertraging opgelopen. Inmiddels is de gemeente geheel in het gelijk gesteld en is het bestemmingsplan onherroepelijk. Bij de uitvoering van de werkzaamheden voor ophogen bleken echter aanvullende acties met betrekking tot strikt beschermde diersoorten nodig. Inmiddels is er een ontheffing afgegeven voor een tijdelijk compensatiegebied, met als doel om beschermde diersoorten op termijn te verhuizen naar het nieuw aangekochte externe compensatiegebied.
 - De voorbelasting ligt inmiddels op de plek waar het bedrijventerrein komt. Het zand ligt momenteel in te klinken.
 - De gesloten intentieovereenkomsten zijn als gevolg van het Didam arrest niet meer rechtsgeldig. Er is een nieuwe tenderprocedure opgesteld.

Voortgang binnen MVA projecten:

- *P18 Buitenzwembad*: in 2019 heeft een nieuwe initiatiefnemer zich gemeld. Deze initiatiefnemer heeft een plan om een buitenzwembad te openen. Daarbij wordt gedacht aan een ligweide, klein buitenbad en een horecavoorziening. De naastgelegen grond zou benut kunnen worden voor de vestiging van bedrijven. Hiervoor is een intentieovereenkomst gesloten. Partijen zijn nu verder aan het onderzoeken of de plannen haalbaar zijn. Begin 2022 zijn de plannen en financiële haalbaarheid in de gemeenteraad behandeld, waarbij nog een financieel tekort zichtbaar was. De initiatiefnemer heeft recent een nieuw voorstel gedaan waarmee de gesprekken worden hervat.
- *P21 Pietersweer*: De gemeente en Rivas bezitten vastgoed in het gebied, een herontwikkeling hiervan was aanleiding om overleggen te voeren. De planning was om op middellange termijn nieuwbouw te realiseren voor basisscholen de Ichthus en de Driemaster. Na ene periode van mislukte gesprekken zijn de scholen opnieuw met elkaar in gesprek, gemeente is daarbij aangehaakt. Het project is in 2022 weer actief geworden. In 2023 is begonnen met gesprekken over de aankoop van het Rivas gebouw. De gemeenteraad is daar apart over geïnformeerd.

Particuliere ontwikkelingen

Diverse particuliere ontwikkelingen zijn in uitvoering. Enkele opvallende punten:

- *P09 Nederveen-Huisman*: Er lopen gesprekken met de ontwikkelaar. Bij de ontwikkelaar kreeg het project van 27 woningen weinig prioriteit. In 2019 zijn de gesprekken met de initiatiefnemer weer opgepakt. Door een wissel van projectleiders bij de initiatiefnemer heeft het project in 2020 opnieuw vertraging opgelopen, maar wel is gewerkt aan de ruimtelijke invulling van het plan. In 2023 wordt de samenwerkingsovereenkomst gesloten. Daarmee wordt de intentiefase financieel afgerond en wordt een bestemmingsplanwijziging voorbereid.
- *P10 IJzergieterij en P10a Legalisering Woonarken*: Het plan voor de voormalig IJzergieterijlocatie (maximaal 150 woningen) is zorgvuldig voorbereid. Daarbij moest er voor elk beleidsonderwerp (programma, verkeer, omgeving, watercompensatie, milieu) consensus worden bereikt. De planvorming duurde daardoor langer dan gepland. Mede ook doordat een goede herverkaveling van de woonarken deel van de planvorming is geworden. In 2019 is een splitsing gemaakt tussen de kosten voor de woonarken en kosten voor het facilitaire plan IJzergieterij.

- Voor de woonarken is grond aangekocht van het waterschap en verkocht aan de particulieren. In 2023 vindt de notariële overdracht plaats. Een deel van de gronden van het Waterschap valt binnen de ontwikkeling van de IJzergieterij locatie. De particulieren kopen grond van de gemeente en betalen mee aan de aanpassing van het bestemmingsplan. Hiermee worden de woonarken geëgaliseerd en wordt het gebied kwalitatief verbeterd. De aanleg van een wadi zorgt voor een verbetering van de waterhuishouding. Ook Blokland koopt grond van de gemeente ten behoeve van de ontwikkeling van de woningen van de IJzergieterij locatie. Echter de verwachting is niet dat alle plankosten verhaald kunnen worden, de gemeente zal waarschijnlijk bij moeten dragen aan deze ontwikkeling.
- Voor de IJzergieterij lopen de plankosten op. De verwachting is niet dat al deze kosten verhaalbaar zijn. Het Stedenbouwkundig Programma van Eisen (SPvE) is in 2019 vastgesteld en daarna is het voorontwerp bestemmingsplan in procedure gebracht. Er is veel afstemming met de omgeving geweest; helaas blijft daar weerstand bestaan die vooral betrekking heeft op de verkeersafwikkeling. De zitting van de Raad van State heeft lang op zich laten wachten en daarbij is het bestemmingsplan deels vernietigd. 2022 heeft in het teken gestaan van reparatie van het bestemmingsplan. Inmiddels is de procedure vrijwel afgerond. Op basis van de verleende omgevingsvergunning is de bouw al wel gestart.
- *P16 Middenwetering*: De gemeente en Blokland Bouwpartners (BBP) zijn al enige tijd aan het verkennen voor de ontwikkeling van de eerste fase van project Middenwetering alsmede het aanleggen van een nieuwe weg ter ontlasting van de huidige Nieuweweg. Een intentieovereenkomst inclusief grondruil ligt al enige tijd klaar. Het wachten was op de instemming van de Hardinxveld-Giessendam IJclub die ook grondgebied heeft binnen de projectgrenzen. Inmiddels heeft de IJclub ingestemd met de plannen en zijn de gemeente en BBP de overeenkomst aan het afronden.
- *P23 Rokerij*: In 2018 is gezamenlijk door Blokland Bouwpartners en de gemeente gewerkt aan het opstellen van een Stedenbouwkundig Programma van Eisen (SPvE) voor de verdere uitwerking van dit project. Het SPvE is in 2019 vastgesteld, waarna het bestemmingsplan is vastgesteld. Inmiddels is met de bouw gestart.
- *P27 Thuismakers – Stationsstraat*: Het project zit in de uitvoeringsfase. In 2022 is de omgevingsvergunning verleend. De verwachting is dat de woningen in 2023 en 2024 worden ontwikkeld.
- *P28 Kerkgebouw Buitendams*: het project heeft tijdelijk stilgelegen, maar is in 2022 weer opgepakt. Partijen zijn tot overeenstemming gekomen en het bestemmingsplan is opgesteld. Begin 2023 is een samenwerkingsovereenkomst gesloten.
- *P35 't Oog – Waardzone*: De gemeentelijke grondpositie in 't Oog is in 2018 verkocht aan Waardzone.
 - De betaling geschiedt in termijn, waarvan de 1^e termijn in 2018 is overgemaakt. Alle termijnen samen geeft voldoende dekking voor de resterende boekwaarde en additionele kosten op het project. Al lopen de plankosten door vertraging wel op.
 - Momenteel vindt de planvorming plaats voor de realisatie van circa 160-170 woningen. Op dit moment loopt een ontheffingsaanvraag voor flora en fauna. Waarschijnlijk moeten hier nog aanpassingen voor gedaan worden.
- *P38 Frederikstraat*: De gemeente en Fien hebben overeenstemming over het stedenbouwkundig plan voor Frederikstraat. Momenteel worden de planologische randvoorwaarden verder uitgewerkt.
- *P39: Buitendams 378 (Zwaluwpad)*: Er is een anterieure overeenkomst gesloten voor de bouw van 23 woningen. Momenteel wordt gewerkt aan de afronding van de toegangsweg (Bellefleur) en het bestemmingsplan

Prognose uit MPG 2022 te verwachten resultaten

Grondexploitaties	Totaal	G06	G15	G22	G09 (GEM) DBZ (50%)
		PdHoogh	Haven	Westpunt	
Raming kosten	-5.770.949	-585.114	-182.298	-5.003.537	-45.174.253
Inbrengwaarde	-987.000	-	-	-987.000	-3.965.788
Slopen, saneren	-24.023	-24.023	-	-	-
Bodem en nutsvoorzieningen	-413.702	-32.545	-	-381.157	-5.464.811
Bouwrijpmaken	-450.614	-82.456	-152.298	-215.860	-6.029.043
Woonrijpmaken	-2.506.737	-182.373	-	-2.324.364	-10.141.787
Plankosten civiel	-606.576	-127.533	-7.500	-471.544	-1.197.544
Plankosten planbegel.	-245.949	-78.224	-22.500	-145.224	-4.341.189
Voorzieningen	-	-	-	-	-
Afdrachten	-478.388	-	-	-478.388	-15.351
Overige kosten	-57.960	-57.960	-	-	-13.819.843
Financiering	-	-	-	-	-198.897
Raming opbrengsten	9.197.523	249.554	632.750	8.315.219	49.577.644
Gronduitgifte	8.564.773	249.554	-	8.315.219	26.806.400
Bijdragen	632.750	-	632.750	-	22.771.244
Raming prijspeil	3.426.574	-335.561	450.452	3.311.682	4.403.391
Raming NCW per 1-1-2023	3.177.663	-359.584	443.383	3.093.864	1.620.238
Boekwaarde	-4.884.753	-515.292	-1.004.536	-3.364.925	2.732.414
Saldo NCW per 1-1-2023	-1.707.090	-874.877	-561.153	-271.061	4.352.652

Bouwgrondexploitaties:

Oppervlakte

10,0 ha

Boekwaarde 31 december 2021

€ 4.885.000 na afsluiting diverse grondexploitaties

Prijs per m2

€ 48,85

Voor alle negatieve grondexploitaties is of wordt voorziening getroffen. Voor de overige grondexploitaties wordt een neutraal resultaat verwacht.

De totaal nog te maken kosten en te realiseren opbrengsten van in exploitatie genomen gronden bedragen:

Totaal investeringen	€ 5,77 miljoen
Totaal opbrengsten	€ 9,20 miljoen

De afgelopen jaren heeft een verschuiving van boekwaardes plaats gevonden. Waar de afgelopen jaren de boekwaarde vooral binnen de actieve projecten was waar te nemen is dat verschoven naar de anterieure projecten. Door ontkoppeling en afsluiting van de actieve grondexploitatie voor De Blauwe Zoom houden we alleen een facilitair exploitatieplan over. De gronden in 't Oog zijn aan Waardzone verkocht, waarbij de gemeente nog een vordering heeft. En op de overige facilitaire projecten is de boekwaarde opgelopen. Totaal is de boekwaarde voor facilitaire projecten € 10,66 mln.

Op de actieve projecten is de boekwaarde ook iets gestegen. In 2021 bedroeg de boekwaarde € 4,08 mln. De totale boekwaarde voor actieve projecten bedraagt nu € 4,89 mln.

Alles tezamen (inclusief de al genoemde boekwaardes op de MVA projecten van € 0,65 mln.) is de stand van de boekwaarde **€ 16.19 mln.**

De boekwaardes zullen dalen zodra de opbrengsten voor bedrijventerrein Westpunt in 't Oog binnen komen. Alsmede wanneer de volgende fase in De Blauwe Zoom wordt opgepakt en wanneer Waardzone 't Oog in ontwikkeling gaat.

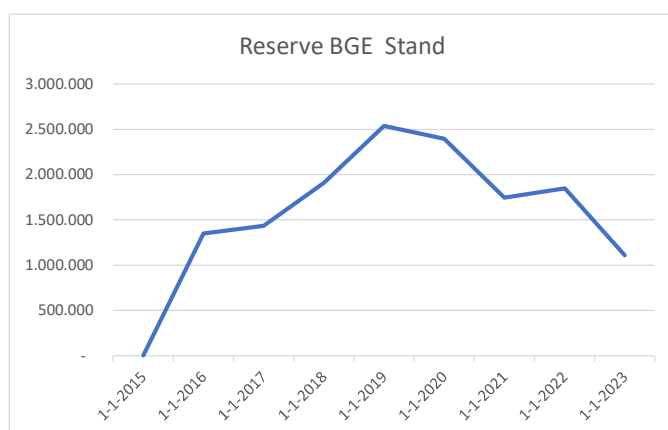
Anterieure contracten	Standlijn	Eindres
E09 De Blauwe Zoom Exploitatieplan	-5.533.000	-
P09 Nederveen-Huisman (Buitendam 348-352)	-73.000	-29.600
P10 IJzergieterij	-468.000	-397.500
P10a Legalisering woonarken	-190.000	-100.000
P23 Rokerij	-138.000	-158.000
P27 Thuismakers & Stationsstraat 23-27	-15.000	-15.000
P28 Kerk Buitendams (45)	-58.000	-35.000
P35 't Oog Waardzone	-4.145.400	-
P39 Zwaluwpad (Buitendams 378)	-45.000	-25.000
Overige afboekingen anterieure overeenkom	7.000	7.000
Totaal	-10.658.400	-753.100
P09 Nederveen-Huisman lopende voorz per 31-12-2021		29.600
P10 IJzergieterij lopende voorziening per 31-12-2021		347.500
P10a Legalisering woonarken		100.000
P23 Rokerij lopende voorziening per 31-12-2021		143.000
Resultaat over 2022		-133.000

Reserve

In het verleden is voor het grondbeleid een algemene bestemmingsreserve grondexploitaties in het leven geroepen, de reserve bouwgrondexploitaties (BGE). De reserve dient ter dekking van risico's op reeds gedane aankopen en lopende exploitaties. In onderstaande tabel is het verloop van de reserve BGE te zien:

Verloop reserve BGE	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand
Beginstand 2014			4.395
Resultaat Giessenschool	403.542	-	
Resultaat Hoek Sluisweg-Parallelweg	307.725	-	
Resultaat Facility Point	1.024.300	-	
Onttrekking t.b.v. Burgemeesterswoning	-	-392.000	
Stand per 31-12-2015			1.347.962
Resultaat Centrum	85.529	-	
Stand per 31-12-2016			1.433.491
Winstneming 1 Morgenslag	475.429	-	
Stand per 31-12-2017			1.908.920
Winstneming 2 Morgenslag	629.568	-	
Stand per 31-12-2018			2.538.488
Winstneming 3 Morgenslag	169.691	-	
Voorziening Gemeentehaven	-	-20.000	
Stand per 31-12-2019			2.688.179
Onttrekking t.b.v. antieure overeenkomsten	-	-293.000	
Stand per 31-12-2020			2.395.179
Winstneming 4 Morgenslag	1.220.934	-	
Voorziening Pieter de Hoogh	-	-740.275	
Additionele voorziening Gemeentehaven	-	-348.756	
Additionele voorziening Westpunt 't Oog	-	-123.141	
Onttrekking t.b.v. afsluiting Blauwe Zoom actief	-	-562.105	
Restant verplichtingen t.b.v. Facilitypoint	-	-95.000	
Stand 31-12-2021			1.746.836
Correctie winst Facilitypoint	-	-36.000	
Winst Lint Parallelweg	272.043	-	
Toevoeging saldo P02 DBZ - afsluiting per 1-1-2022	75.450	-	
Onttrekking t.b.v. antieure overeenkomsten	-	-209.500	
Stand per 1-1-2022			1.848.829

Wijzigingen reserve BGE per 1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand
Beginstand 31-12-2022			1.848.829
Additionele voorziening Pieter de Hoogh	-	-134.937	
Additionele voorziening Gemeentehaven	-	-199.427	
Additionele voorziening Westpunt 't Oog	-	-271.061	
Onttrekking t.b.v. antieure overeenkomsten	-	-133.000	
Stand per 01-01-2023			1.110.404

De stand per 1-1-2022 bedroeg € 1.848.829. Door indexering/inflatie van kosten binnen diverse projecten eindigt de reserve BGE per 1-1-2023 op € 1.110.404.

Risico's

De risico's in de grondexploitaties zijn gestegen. Maar het resultaat uit positieve grondexploitaties is voornamelijk voldoende om de risico's op te vangen. Daarnaast vormt de reserve BGE een harde dekking voor mogelijk toekomstige risico's.

Risicoanalyse (xmln)	MPG 2022
G06 Pieter de Hoogh	0,09
G15 Herstructurering Gemeentehaven	0,32
G22 't Oog Westpunt	0,10
Totaal	0,50

Risicodekking (xmln)	MPG 2022
Resultaat positieve grexen + 50% DBZ	2,19
Reserve BGE	1,11
Totaal	3,30

DEEL 2

FINANCIËLE BEGROTING

OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN EN TOELICHTING

2.1 Begroting 2024 per programma

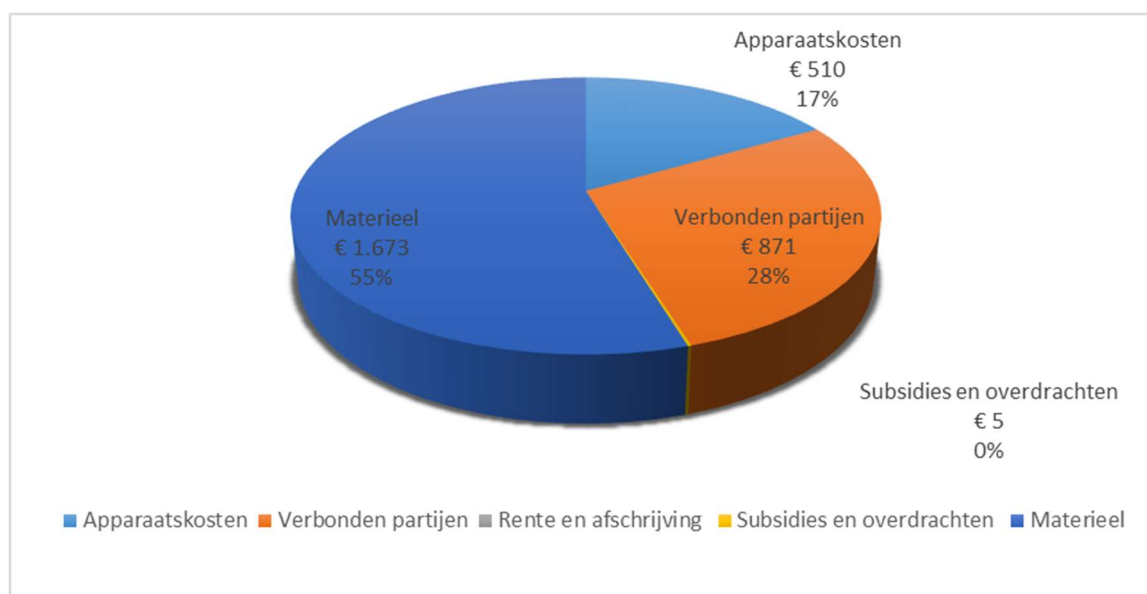
Programma 1 Bestuur

1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 1 Bestuur	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
000 College en bestuurlijke ondersteuning	-2.187	0	-2.186	-2.266	0	-2.266	-2.351	0	-2.351	-2.326	-2.231	-2.231
005 Raad en Raadsondersteuning	-670	1	-669	-702	0	-702	-709	0	-709	-709	-709	-709
Saldo van baten en lasten	-2.857	2	-2.855	-2.968	0	-2.968	-3.060	0	-3.060	-3.035	-2.940	-2.940
Mutaties reserves	0	23	23	0	14	14	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-2.857	24	-2.832	-2.968	14	-2.954	-3.060	0	-3.060	-3.035	-2.940	-2.940

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Binnen dit programma zijn geen beleidsindicatoren vastgesteld vanuit het wettelijk kader.

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

Service Gemeente Dordrecht

Risico's

Sinds 1 januari 2022 zijn door de gemeenten in de Drechtsteden samenwerkingsovereenkomst gesloten met de gemeente Dordrecht voor de uitvoering van de bedrijfsvoeringstaken. Dit geldt ook voor onze gemeente. De diensten die wij afnemen waren daarvoor ondergebracht bij de GR Drechtsteden (GRD). De GRD was een verbonden partij, waarbij de kosten in de financiële administratie ook onder die noemer werden verantwoord. Alhoewel de Service Gemeente Dordrecht (SGD) formeel geen verbonden partij is, betalen wij (net zoals eerder het geval was) een bijdrage aan de uitvoering van de bedrijfsvoeringstaken.

Ontwikkelingen

Eind 2023 wordt gestart met een tussenevaluatie naar de afnemersrelatie met Dordrecht, als onderdeel van de vierjarige afspraken bij de start van de Servicegemeente. Onderdeel van de evaluatie is om inzicht te krijgen in de samenwerking met en ervaren taakuitvoering door de Servicegemeente om tot handvatten te komen voor concrete bijsturing.

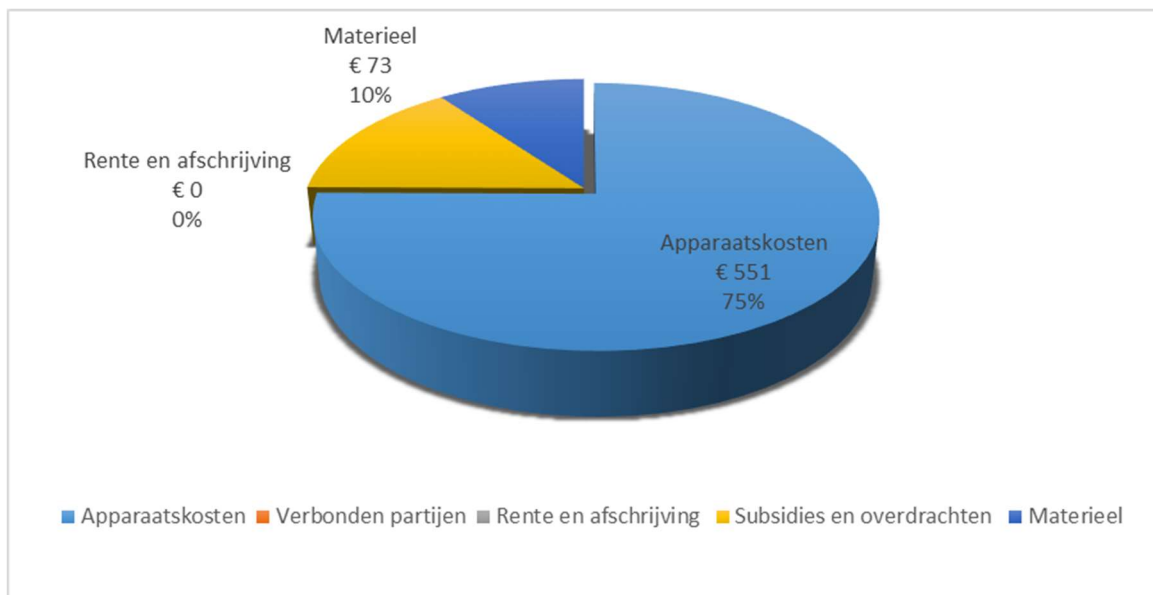
Programma 2 Leven, Reizen en Documenten

1. Lasten en baten

Programma 2 Leven, reizen en documenten	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
010 Burgerzaken	-631	229	-402	-710	270	-440	-733	270	-463	-463	-463	-462
Saldo van baten en lasten	-631	229	-402	-710	270	-440	-733	270	-463	-463	-463	-462
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-631	229	-402	-710	270	-440	-733	270	-463	-463	-463	-462

- = Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Binnen dit programma zijn geen beleidsindicatoren vastgesteld vanuit het wettelijk kader.

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

Dit programma bevat geen verbonden partijen.

Programma 3 Openbare Orde en Veiligheid

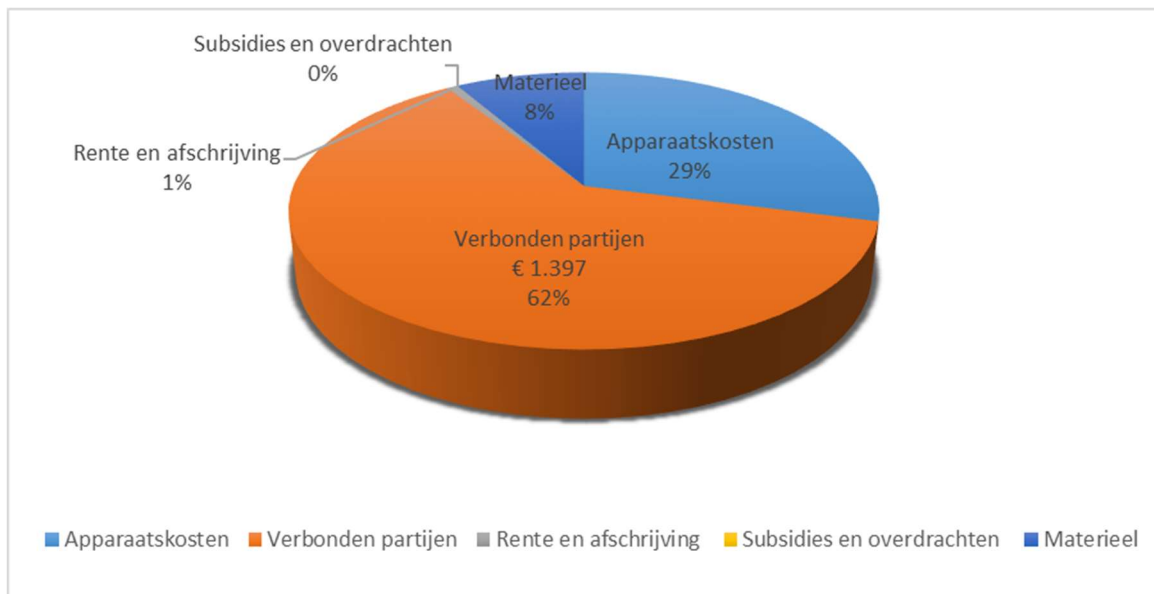
1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 3 Openbare orde en veiligheid	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
015 Brandweer	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
020 Integrale veiligheid	-4.745	3.265	-1.480	-2.098	10	-2.088	-2.259	10	-2.249	-2.242	-2.242	-2.241
Saldo van baten en lasten	-4.746	3.265	-1.481	-2.098	10	-2.088	-2.259	10	-2.249	-2.242	-2.242	-2.241
Mutaties reserves	0	16	16	0	16	16	0	16	16	16	0	0
Resultaat	-4.746	3.281	-1.465	-2.098	26	-2.072	-2.259	26	-2.233	-2.225	-2.242	-2.241

-- Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Eenheid	Per	Hardinxveld-Giessendam	Waarden Gemeenten < 25.000 inwoners	Alle gemeenten	Bron	Beschrijving
1	Misdrijven - Winkeldiefstallen	per 1.000 inwoners	2022	0,3	0,7	1,9	CBS - Diefstallen	Het aantal winkeldiefstallen
2	Misdrijven - Geweldd misdrijven	per 1.000 inwoners	2022	2,2	2,7	4,6	CBS - Criminaliteit	Het aantal geweldd misdrijven. Voorbeelden van geweldd misdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
3	Misdrijven - Diefstallen uit woning	per 1.000 inwoners	2022	0,3	1,2	1,4	CBS - Diefstallen	Het aantal diefstallen uit woningen
4	Misdrijven - Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	per 1.000 inwoners	2022	2,4	4,3	6	CBS - Criminaliteit	Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid
Risico's
Een tweetal zaken zorgt voor de aanpassing van de begroting, te weten; een hogere loonindexering dan geraamd en een boeterente in verband met het oversluiten van een leningenportefeuille.
De totale verhoging naar aanleiding van de aanpassing van de begroting komt neer op 2.710.000 euro. Volgens de Kostenverdeelstematiek valt 3,3% daarvan onder de verantwoordelijkheid van Hardinxveld-Giessendam. Dit komt neer op een bedrag van 89.430 euro.
Ontwikkelingen
Aandachtsgebied natuurlijke omgeving In 2024 continueren de VRZHZ de aandacht voor de verkleining van het overstromingsrisico middels samenwerking met partners op het gebied van waterveiligheid en nemen deel aan een aantal landelijke pilots gericht op evacuatie van mens en dier.
Aandachtspunt verkeer en vervoer Tot 2030 worden een groot aantal bruggen, tunnels, wegen en sluizen gerenoveerd, vervangen of aangelegd. De VRZHZ volgt en adviseert over deze grote infrastructurele werkzaamheden in onze regio gericht op bereikbaarheid, tunnelveiligheid en incident management.
Aandachtsgebied gezondheid De GHOR treft samen met de regionale zorgpartners en het ROAZ ZWN voorbereidende maatregelen passend bij het in 2023 opgestelde zorgrisicoprofiel. Hiernaast adviseert zij over risico-reducerende maatregelen en aanvullende voorbereidingen die door de zorg zelf getroffen kunnen worden
Herziening Regionaal Risicoprofiel VRZHZ In de aanloop naar een nieuw beleidsplan herzien we in 2024 het regionaal risicoprofiel VRZHZ.

Programma 4 Verkeer en Vervoer

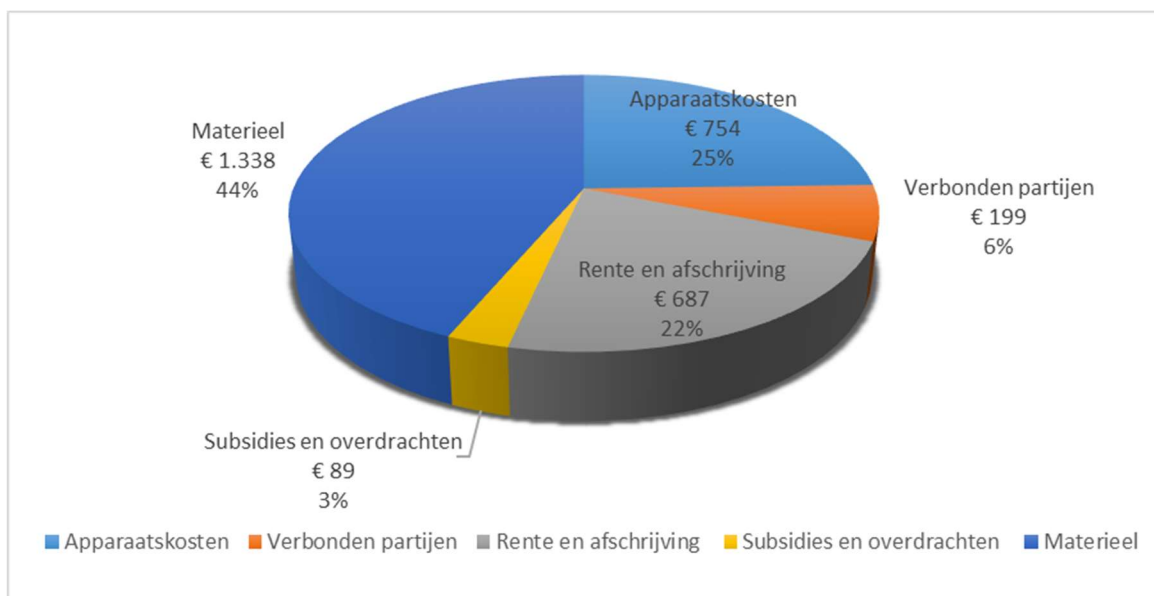
1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 4 Verkeer en vervoer	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
025 Waterkering en afwatering	-340	0	-340	-482	0	-482	-346	0	-346	-123	-124	-111
030 Wegen, straten en pleinen	-2.876	144	-2.732	-2.332	70	-2.262	-2.518	70	-2.449	-2.627	-2.647	-2.671
035 Haven	-42	36	-6	-49	32	-17	-50	32	-18	-18	-18	-18
040 Veerdienst	-163	0	-163	-145	0	-145	-152	0	-152	-152	-152	-152
Saldo van baten en lasten	-3.420	180	-3.240	-3.008	102	-2.906	-3.067	102	-2.966	-2.920	-2.942	-2.952
Mutaties reserves	-450	1.058	608	-1.642	1.846	203	-631	789	158	-6	15	31
Resultaat	-3.870	1.238	-2.632	-4.651	1.947	-2.703	-3.699	891	-2.808	-2.926	-2.926	-2.920

-- = Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Binnen dit programma zijn geen beleidsindicatoren vastgesteld vanuit het wettelijk kader.

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

MerwedeLingelijn (M.L.L.) Beheer B.V.

Risico's

De BV is opgericht ten behoeve van de aanleg en aanpassing van haltes langs de MerwedeLingeLijn. Alleen in Gorinchem moet nog een halte gebouwd worden. Alle overige werkzaamheden zijn afgerond. De kosten van de aanleg van de haltes in onze gemeente zijn binnen het beschikbare krediet gebleven. De kosten die de BV nog maakt zijn voor rekening van de gemeente Gorinchem. Voor onze gemeente zijn er geen risico's.

Ontwikkelingen

Na afronding van de laatste aan te leggen halte in Gorinchem wordt de BV opgeheven, omdat het project, waarvoor de BV is opgericht, dan is afgerond.

Gemeenschappelijke Regeling Bureau Openbare Verlichting

Risico's

Geen.

Ontwikkelingen

De bedrijfsvoering is op orde alsmede de dienstverlening.

Programma 5 Ondernemen en Bedrijvigheid

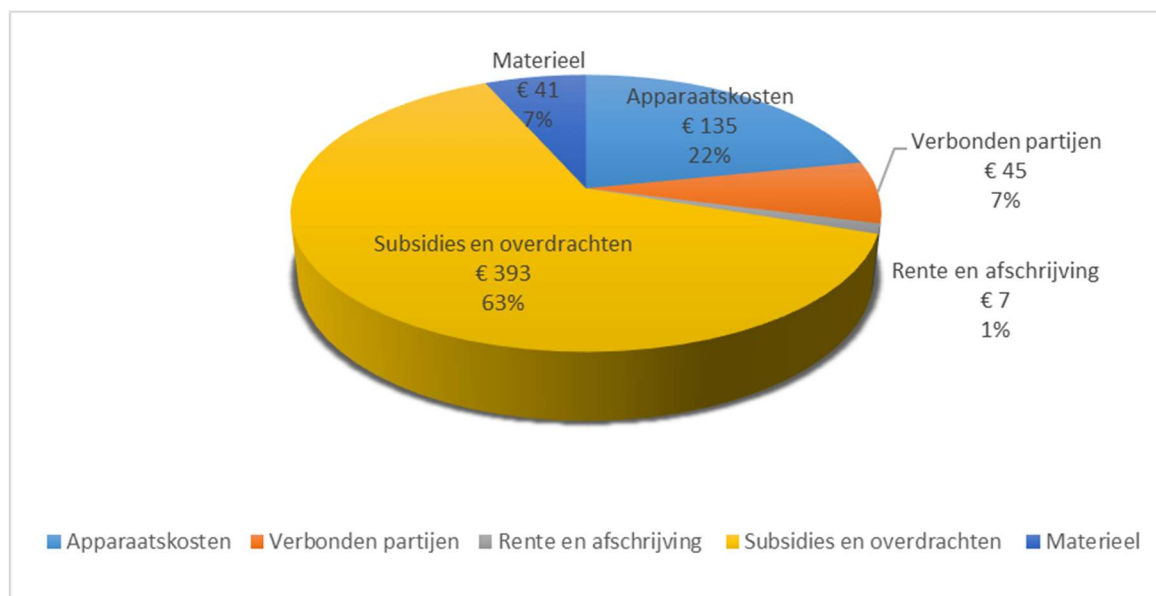
1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 5 Ondernemen en bedrijvigheid	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
045 Economie	-531	39	-492	-559	70	-489	-581	70	-511	-511	-511	-511
050 Weekmarkt	-25	34	9	-50	38	-12	-38	38	-1	-1	-1	0
055 Beleggingen	-1	2	1	-2	56	54	-2	0	-2	-2	-2	-2
Saldo van baten en lasten	-557	75	-481	-610	164	-447	-621	108	-513	-513	-513	-513
Mutaties reserves	0	10	10	0	20	20	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-557	85	-471	-610	184	-427	-621	108	-513	-513	-513	-513

- = Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Eenheid	Per	Hardinxveld-Giessendam	Waarden Gemeenten < 25.000 inwoners	Alle gemeenten	Bron	Beschrijving
5	Funcziemenging	%	2022	53,7	49,3	53,8	CBS BAG / LISA - bewerking ABF Research	De funcziemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
6	Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw. 15 t/m 75jr	2022	117,4	149,4	148,4	LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.
7	Banen	per 1.000 inwoners van 15-75 jaar	2022	656,8	575,6	704	LISA	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
8	Netto arbeidsparticipatie	%	2022	75,9	72,9	72,2	CBS - Arbeidsdeelname	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

OASEN N.V.
Risico's
Het risico voor de gemeente beperkt zich tot het verworven aandelenkapitaal (€ 8.190).
Ontwikkelingen
<p>Door sterk in te zetten op verbetering en innovatie, wil Oasen een sprong op kwalitatief gebied maken. Nog beter drinkwater, een nog beter transportsysteem en nog betere klantinteractie. Vanuit de overtuiging dat dit goed haalbaar is: Beter is Mogelijk. Dat doet Oasen door de verantwoordelijkheid en het vakmanschap van haar mensen centraal te stellen, te benutten en te stimuleren. Met zijn allen vormen ze een autoriteit op het gebied van drinkwater. Samen met anderen ontwikkelen zij die kennis verder en bouwen zij collectief aan een betere maatschappij.</p> <p>De missie van Oasen is: onze klant krijgt altijd onberispelijk drinkwater uit de kraan.</p> <p>In de missie staan de drie essentiële aspecten van het bedrijf: de productie van onberispelijk water, dat bij transport door een leidingnet goed blijft en een bedrijfsvoering (Productie én Distributie) die dusdanig verrassingsvrij is dat het drinkwater altijd uit de kraan komt bij de klant.</p> <p>De vijf kernwaarden zijn:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Voor de Volksgezondheid2. Klantgericht3. Maatschappelijk4. Duurzaam5. Transparant

Stedin Groep N.V.
Risico's
<p>De voorgenomen verduurzaming van de gebouwde omgeving heeft forse investeringen tot gevolg. Voor deze investeringen heeft Stedin kapitaal nodig, waarbij inmiddels een traject is doorlopen om het kapitaal met € 200 miljoen te versterken. Hardinxveld-Giessendam heeft ervoor gekozen om hierin niet deel te nemen. Daarnaast wordt gewerkt aan een tweede traject om meer kapitaal te verwerven. Een deel van dit kapitaal zal mogelijk bestaan uit een kapitaaldeelname door het Rijk. Dit proces is in 2022 in gang gezet en zal in de loop van 2023 tot besluiten moeten leiden.</p> <p>Daarnaast zal in de komende jaren mogelijk extra kapitaal uitvraag bij de deelnemende en niet-deelnemende gemeenten/provincies worden uitgezet. In onze meerjarenraming is vanaf 2023 rekening gehouden met een dividenduitkering van € 0.</p>
Ontwikkelingen
<p>Stedin groep bestaat formeel sinds 1 februari 2017, de datum waarop Eneco Groep gesplitst is. Vanaf die datum staan er twee gezonde bedrijven; Eneco groep met bedrijfsonderdelen die zich richten op productie, handel en levering van energie. en Stedin Groep, een netwerkbedrijf dat erop gericht is om te zorgen dat de energievoorziening betrouwbaar en betaalbaar blijft en het nieuwe energiesysteem gerealiseerd en gefaciliteerd wordt. De aandelen in Eneco zijn in 2020 verkocht, waarmee alleen Stedin als belang resteert.</p> <p>Het aandeel van hernieuwbare energie in de elektriciteitsopwekking neemt gestaag toe. Steeds meer huishoudens en bedrijven installeren zonnepanelen op het dak van hun pand. Daarnaast is de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in windenergie, zon energie uit biomassa en andere duurzame energiebronnen. Stedin voorziet als netwerkbeheerder dat vanwege deze ontwikkelingen de komende jaren fors zal moeten worden geïnvesteerd. In samenspraak met de aandeelhouders worden mogelijkheden verkend voor de financiering van deze investering.</p>

ROM-S Beheer B.V.**Risico's**

Het maximale risico is het deelnamekapitaal.

Ontwikkelingen

Met de ontwikkelingen van ROM-S C.V. (zie toelichting bij ROM-S C.V.) kan ook de B.V. mogelijk eind 2023 worden geliquideerd.

ROM-S C.V.**Risico's**

Het maximale risico is het deelnamekapitaal in ROM-S Beheer B.V. en het commanditair kapitaal in ROM-S C.V.

Ontwikkelingen

De onderhandelingen met betrekking tot de uitgifte van gronden op bedrijventerrein Schelluinen-West liepen door. Eind 2022 is de eerste kavel van de 2e fase van het bedrijventerrein Schelluinen-West geleverd. Vervolgens heeft begin 2023 een gedeeltelijke terugstorting van het commanditair kapitaal en een winstuitkering plaatsgevonden. De verkoop van de 2e kavel is voorzien in 2023. Met de gemeente Molenlanden is overleg over de beëindiging van ROM-S dan wel overname. De verwachting is dat dit eind 2023/begin 2024 kan worden geëffectueerd.

Gemeenschappelijke exploitatie maatschappij De Blauwe Zoom beheer B.V.**Risico's**

N.v.t. Besloten vennootschap is beherend vennoot voor GEM De Blauwe Zoom C.V.

Ontwikkelingen

Op 25 februari 2014 is de B.V. opgericht. De BV is houdster van een deel van de aandelen (2%) van GEM De Blauwe Zoom C.V. Voor een toelichting wordt verwezen naar GEM De Blauwe Zoom C.V.

Gemeente Hardinxveld-Giessendam Deelneming B.V.**Risico's**

Niet van toepassing, Besloten vennootschap is beherend vennoot voor GEM De Blauwe Zoom C.V. en ROM-S C.V.

Ontwikkelingen

Op 25 februari 2014 is de B.V. opgericht. De BV is houdster van een deel van de aandelen (2%) van GEM De Blauwe Zoom C.V. Voor een toelichting wordt verwezen naar GEM De Blauwe Zoom C.V. Daarnaast is de B.V. houdster van de aandelen in ROM-S C.V. Voor een toelichting wordt verwezen naar ROM-S C.V.

GEM De Blauwe Zoom C.V.

Risico's

De GEM draagt alle risico's voor de ontwikkeling in De Blauwe Zoom. Risico's omvatten variaties in de prijs van het bouw- en woonrijpmaken, een verminderde exploitatiebijdrage door particulieren in de zuidstrook als zij niet tot ontwikkeling over gaan, een vertraging van het uitgiftetempo en het niet beheersen van de plankosten. Daar staat tegenover dat er ook grote kansen in de ontwikkeling zijn. Door toepassing van de btw-handelswijze op resterende deelgebieden worden de kosten beperkt, door organisch ontwikkelen wordt het programma afgestemd op de juiste doelgroepen. In beginsel is het positieve saldo in de grondexploitatie voor GEM de Blauwe Zoom dekkend voor alle risico's.

Ontwikkelingen

Het totale gebied bestaat uit circa 530 te ontwikkelen woningen. Voor de eerste fase (deelgebieden 1b, 2, 3, 7, 8 en 10) is in 2015 een bestemmingsplan onherroepelijk geworden voor 188 woningen. Voor Ons Dorp (deel 2, deelgebieden 3b en 4a) is in 2021 een bestemmingsplan onherroepelijk geworden ten behoeve van 72 woningen. Voor de derde fase is momenteel een bestemmingsplan in afronding.

Fase 1 is geheel afgerond. In de 2e helft van 2021 is de ontwikkeling van het deelplan Ons Dorp in uitvoering genomen en heeft er voorbelasting plaatsgevonden. Tevens zijn de woningen in de verkoop gegaan. Momenteel worden de woningen gebouwd en wordt binnenkort aangevangen met het woonrijp maken.

Programma 6 Scholing

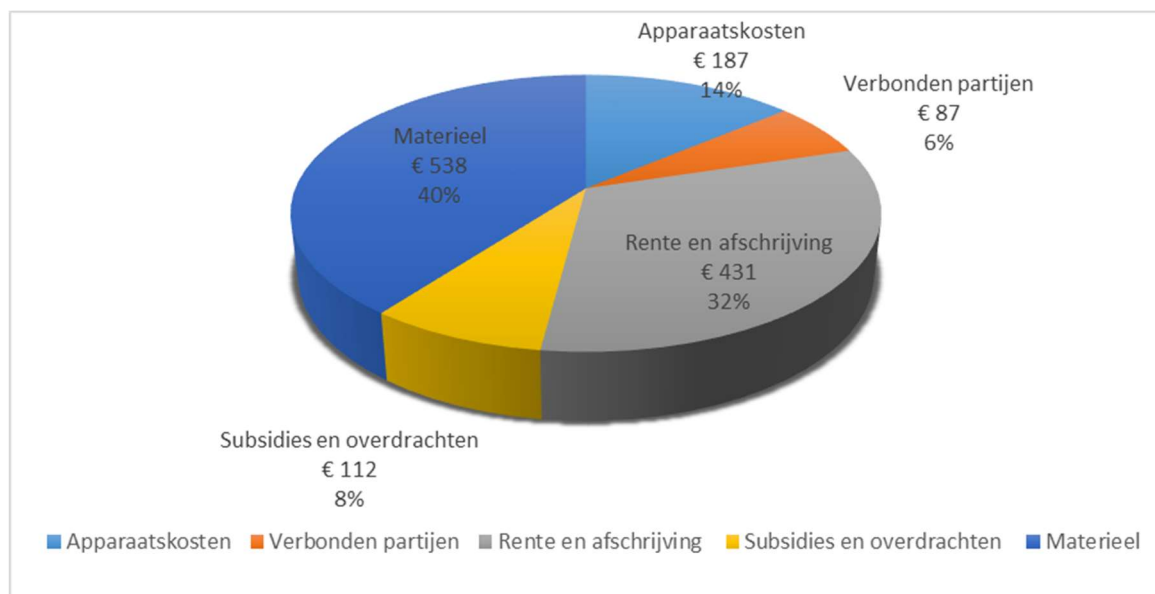
1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 6 Scholing	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
060 Onderwijs	-70	0	-70	-64	0	-64	-64	0	-64	-64	-64	-64
065 Onderwijs algemeen	-551	49	-503	-867	368	-499	-703	88	-615	-615	-599	-599
070 Huisvesting onderwijs	-630	159	-471	-556	38	-518	-587	38	-549	-527	-535	-545
Saldo van baten en lasten	-1.251	207	-1.044	-1.486	406	-1.080	-1.355	126	-1.229	-1.206	-1.198	-1.208
Mutaties reserves	-70	41	-29	-60	73	13	-70	43	-27	-48	-48	-48
Resultaat	-1.321	249	-1.073	-1.546	479	-1.067	-1.425	169	-1.256	-1.254	-1.246	-1.255

- = Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Eenheid	Per	Waarden	Bron	Beschrijving
				Hardinxveld-Giessendam	Gemeenten < 25.000 inwoners	Alle gemeenten
9	Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2022	4,5	4,2 DUO/Ingrado	Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatieplichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven. De periodeaanduiding '2019' staat voor schooljaar '2018/2019'.
10	Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2022	5	18	24 DUO/Ingrado Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend. De periodeaanduiding '2021' staat voor schooljaar '2020/2021'.
11	Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vs-ers)	%	2021	1	1,5	1,9 DUO/Ingrado Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De periodeaanduiding "2021" staat voor schooljaar "2020/2021".
12	Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2021	1	1	2 Verwey Jonker Instituut - Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar). Kinderen in Tiel

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

Dit programma bevat geen verbonden partijen.

Programma 7 Samenleven

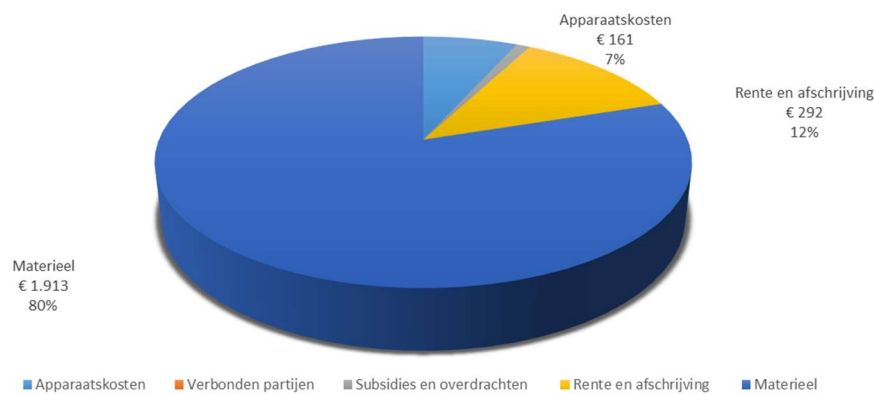
1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 7 Samenleven	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
075 Bibliotheek	-34	85	50	-66	103	37	-23	85	62	62	62	62
080 Kunst en cultuur	-26	3	-23	-96	0	-96	-109	0	-109	-109	-109	-109
085 Sport	-2.164	836	-1.328	-2.183	653	-1.531	-2.060	653	-1.407	-1.426	-1.428	-1.429
095 Openbaar groen	-154	12	-142	-159	10	-150	-189	10	-179	-186	-192	-198
Saldo van baten en lasten	-2.379	936	-1.443	-2.504	765	-1.739	-2.381	747	-1.634	-1.659	-1.667	-1.674
Mutaties reserves	-55	246	191	-58	179	121	-58	101	43	49	55	61
Resultaat	-2.434	1.182	-1.252	-2.562	944	-1.618	-2.439	848	-1.590	-1.609	-1.611	-1.613

- = Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Eenheid	Per	Waarden	Bron	Beschrijving
				Hardinxveld- Giessendam Gemeenten < 25.000 inwoners	Alle gemeenten	
13	Niet-sporters	%	2020	58,2	50,3	49,2 Gezondheidsmonitor volwassen (en ouderen), jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet. Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 GG'den, CBS en RIVM

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

Dit programma bevat geen verbonden partijen.

Programma 8 Werk en inkomen

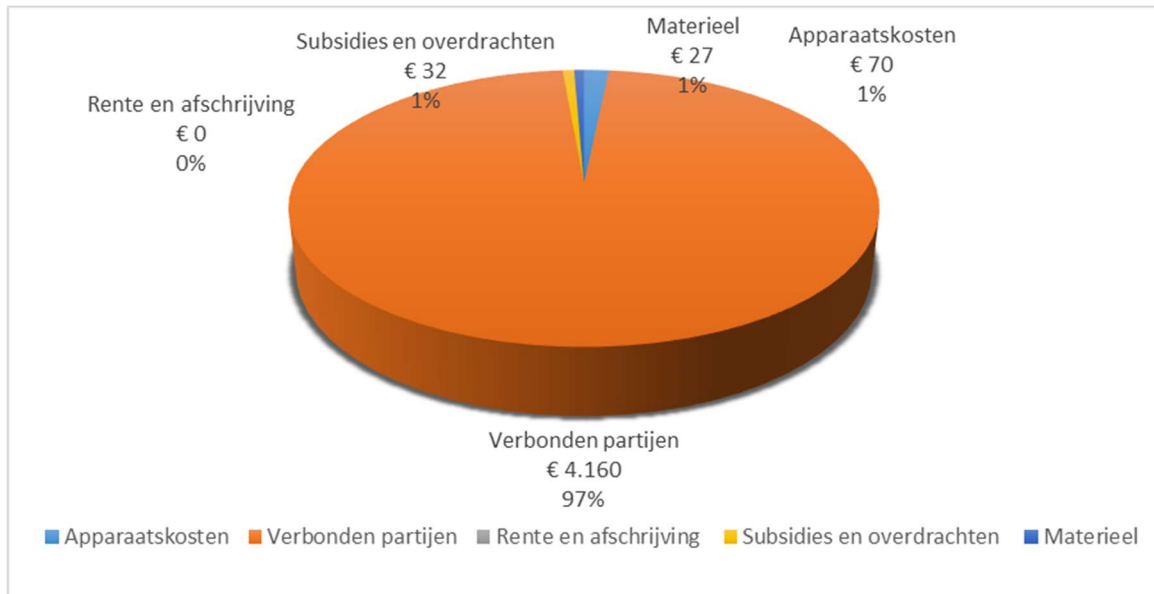
1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 8 Werk en inkomen	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
100 Sociaal Domein	-3.778	2.320	-1.458	-2.266	3.325	1.059	-4.289	2.964	-1.325	-1.411	-1.461	-1.472
Saldo van baten en lasten	-3.778	2.320	-1.458	-2.266	3.325	1.059	-4.289	2.964	-1.325	-1.411	-1.461	-1.472
Mutaties reserves	0	100	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-3.778	2.420	-1.358	-2.266	3.325	1.059	-4.289	2.964	-1.325	-1.411	-1.461	-1.472

- = Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Programma 08. Werk en inkomen									
Nr.	Indicator	Eenheid	Per	Hardinxveld-Giessendam	Waarden Gemeenten < 25.000 inwoners	Alle gemeenten	Bron	Beschrijving	
14	Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	%	2021	3	3	6	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tiel	- Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

Gemeenschappelijke regeling Sociaal

Risico's

Voor de drie opgaves van de GR Sociaal (1. Bestaanszekerheid versterken 2. Ontwikkelen naar werk 3. Zorgen voor ondersteuning) is de kaderstelling lokaal belegd. De uitvoerende taken van de Participatiewet en Wmo zijn grotendeels belegd bij de Sociale Dienst Drechtsteden (SDD).

Meer nog dan voorgaande jaren zijn er ontwikkelingen die zorgen voor toenemende onzekerheid en risico's:

- Onzekere, maar ingrijpende invloeden als de inflatie, energieprijzen en cao-onderhandelingen, die doorwerken in tarieven van dienstverlening en kostprijzen van producten;
- Stijgende personeelstekorten;
- Groeiende vraag naar ondersteuning;
- Nieuwe wettelijke taken en wetwijzigingen waarvan de wetstrajecten nog lopen en waarvan in een aantal gevallen nu al duidelijk is dat de beschikbare middelen ontoereikend zijn of dat forse investeringen nodig zijn;
- Onzekerheid over financiering door het Rijk.

Op het gebied van Zorgen voor ondersteuning (Wmo) vragen de ontwikkelingen om interventies in de vraagkant en de aanbodkant om de continuïteit van de ondersteuning naar de toekomst te borgen. Denk aan normaliseren, het versterken van de eigen kracht en het eigen netwerk en scherpe toetsing of iemand echt zorg nodig heeft.

In 2023 hebben we een toename gezien van de huisvestingstaakstelling van statushouders. De consequenties van de verhoging wordt in kaart gebracht en meegenomen. Door een hogere taakstelling wordt de werklast bij de SDD groter en dit kan eventueel zorgen voor hogere uitvoeringskosten in 2024.

Ontwikkelingen

Wanneer zorg en ondersteuning schaars is, zullen er keuzes gemaakt moeten worden, maar ook zijn er meer innovatieve oplossingen nodig. Sinds de overgang van GR Drechtsteden naar de GR Sociaal in 2022 zijn zowel het minimabeleid als de Wmo herijkt. Daarbij is ingespeeld op de actuele ontwikkelingen. In 2024 zal de herijking van de Participatiewet plaatsvinden. Binnen de GR Sociaal is maatwerk een van de sleutelbegrippen. De verschuiving naar lokaal moet geleidelijk steeds meer vorm gaan krijgen. Hardinxveld-Giessendam en de SDD zetten hier actief op in. Hier liggen kansen om meer maatwerk te bieden en meer gebruik te maken van ons maatschappelijke voorveld en lokale ondernemers, denk aan meer lokale participatieplekken en meer preventieve inzet ter voorkoming van zwaardere zorg. De transitie naar lokale kaderstelling vraagt wel een behoorlijke bestuurlijke en ambtelijke inzet, die de komende jaren nog doorloopt.

Een kans zien we bij de instroom van statushouders in relatie tot de tekorten op de arbeidsmarkt. Gedurende 2023 en 2024 wordt tussen de GR Sociaal en de gemeenten gewerkt aan de verdere versterking van de aansluiting van de inburgering op het regulier (beroeps)onderwijs en de realisatie van, op de huidige arbeidsmarkt toegesneden, duale trajecten waarbij inburgering en participatie zo optimaal mogelijk op elkaar aansluiten.

Programma 9 Zorg en Welzijn

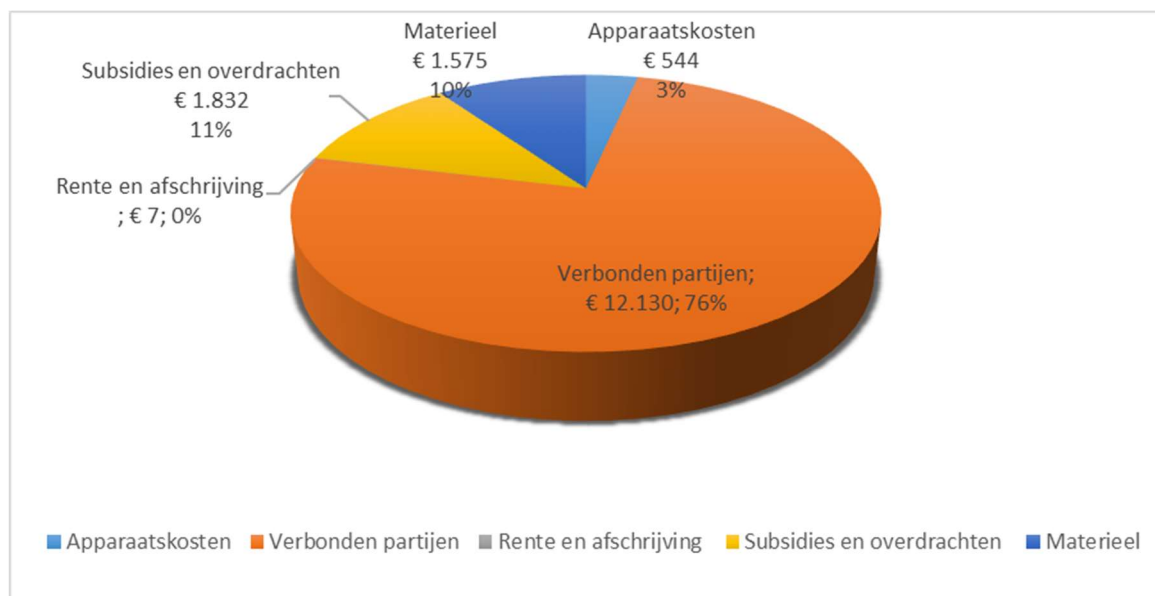
1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 9 Zorg en welzijn	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
105 Sociaal Domein	-15.291	762	-14.529	-16.386	293	-16.092	-15.854	275	-15.579	-15.689	-15.753	-15.390
110 Volksgezondheid	-121	0	-121	-96	0	-96	-5	0	-5	-5	-5	-5
115 Peuterspeelzalen/Kinderopvang	-120	5	-115	-106	1	-105	-144	1	-143	-143	-143	-143
125 Huisvesting maatschappelijk	-28	16	-13	-36	-6	-42	-85	-6	-91	-91	-91	-91
Saldo van baten en lasten	-15.561	783	-14.778	-16.624	288	-16.336	-16.088	270	-15.818	-15.928	-15.992	-15.629
Mutaties reserves	-430	620	190	0	694	694	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-15.990	1.403	-14.587	-16.624	983	-15.642	-16.088	270	-15.818	-15.928	-15.992	-15.629

- = Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Eenheid	Per	Hardinxveld-Giessendam	Waarden Gemeenten < 25.000 inwoners	Alle gemeenten	Bron	Beschrijving
15	Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2022	2	8	8	Bureau Halt	Het aantal verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.
16	Jongeren met een delict voor de rechter	%	2021	1	1	1	CBS	Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
17	Personeel met een bijstandsuitkering	per 10.000 inwoners	2021	163,1	215,6	431,2	CBS - Participatiewet	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leeftijd) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.
18	Lopende re-integratievoorzieningen	per 1.000 inwoners van 15-75 jaar	2020	5,3	12,2	17,2	CBS - Participatiewet	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
19	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2022	9,8	12,1	13,2	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
20	Jongeren met jeugdbescherming	%	2022	1		1	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
21	Jongeren met jeugdreclassering	%	2020		0,4		CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
22	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	per 10.000 inwoners	2022	660 -		700	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid en Jeugd

Risico's

De DG&J houdt een weerstandsvermogen aan om eventuele risico's in extra kosten op te vangen vanuit reserves. De risico's worden geïnventariseerd en ingeschaald op kans en impact. De totale financiële omvang van de risico's ligt ruim boven het weerstandsvermogen. Dit betekent dat de algemene reserve mogelijk niet toereikend zal zijn om de nadelen/risico's volledig op te vangen.

De producten van de DG&J worden hoofdzakelijk gefinancierd uit inwoner- en directe gemeentelijke bijdragen. Een deel van de inkomsten hebben een fluctuerend karakter, zoals de subsidies in het kader van Veilig Thuis, OGGZ en de opbrengst van de polikliniek en inspecties toezicht Kinderopvang. Hierdoor is er een gering risico dat de realisatie van deze baten afwijkt van de raming.

In het kader van de bedrijfsvoering/primair proces bestaat het risico op extra personele en financiële inzet indien er een hoger dan voorzien beroep wordt gedaan op de dienstverlening in brede zin (Veilig Thuis, GGD, LVS en hiermee samenhangende ondersteuning) van de DG&J.

De DG&J kent een grote verscheidenheid aan producten. Om de kwaliteit hiervan te borgen worden de nodige inspanningen geleverd, mede in het kader van de HKZ-certificatie. Risico's op fouten (miscommunicatie, foutieve registraties) en hieruit mogelijk voortkomende schadeclaims zijn echter nooit in zijn geheel uit te sluiten.

Voor de Serviceorganisatie Jeugd Zuid-Holland Zuid (SOJ) ligt er een risico rond de voorspelbaarheid van de kosten. Hierin ligt een afhankelijkheid bij het declaratiegedrag van zorgaanbieders. De afschaffing van de solidariteit zorgt voor een extra risico op de begroting van gemeente Hardinxveld-

Giessendam. Dit betekent een hogere bijdrage aan de SOJ. De lokale inzet en doorontwikkeling van het sociaal team moet er aan bijdragen dat de benodigde jeugdhulp binnen de budgetten kan worden uitgevoerd. Een kritische toegang en het afbakenen van jeugdhulp zijn belangrijke knoppen. In het programmaplan van het netwerk MT staan regionale maatregelen beschreven die hier ook aan moeten bijdragen. Veel van deze maatregelen worden zowel lokaal als regionaal ingevoerd. Er wordt regelmatig geëvalueerd en de kostenontwikkeling wordt nauwlettend gevolgd.

Ontwikkelingen

DG&J

Het Meerjaren Beleidsplan (MJP) voor de DG&J werd vastgesteld in april 2020. Het MJP vormt de basis voor het beleid van de DG&J in de periode 2020 -2023. Op dit moment wordt gewerkt aan het Meerjarenbeleidsplan DG&J 2024 2027. In het eerste half jaar van 2024 wordt deze vastgesteld. Hierin krijgen belangrijke lokale en regionale ontwikkelingen een plek, maar is er ook aandacht voor de effecten van landelijke ontwikkelingen zoals (infectieziekten)preventie, antibioticaresistentie, de dalende vaccinatiegraad, invoering van de omgevingswet, de positie van kwetsbare jongeren in het onderwijs en op de arbeidsmarkt en de landelijke impulsen op het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Gemeenten stellen 1 x per 4 jaar een lokale nota gezondheidsbeleid op. Voor Hardinxveld-Giessendam is het lokale gezondheidsbeleid in februari 2022 besloten door de gemeenteraad. De visie Sociaal Domein ligt ten grondslag aan de gezondheidsnota.

SOJ

De 10 gemeenten in Zuid-Holland Zuid voeren sinds 1 januari 2015 gezamenlijk de taken uit die voortvloeien uit de Jeugdwet. Hiertoe is besloten tot de vorming van de Serviceorganisatie Jeugd Zuid-Holland Zuid als onderdeel van de Gemeenschappelijke Regeling Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid. Na jarenlange stijging in de jeugdhulpkosten werd bij de jaarrekening 2022 een stabilisatie geconstateerd.

Bij de eerste bestuursrapportage is een aangepaste prognose opgenomen die, ten opzichte van de actualisatie, op totaalniveau (over alle gemeenten heen) circa 1,5 miljoen (1.1%) afwijkt. Gezien de beperkte omvang en het gegeven dat er maandelijks nog mutaties plaatsvinden, is ervoor gekozen om geen begrotingswijziging voor te stellen.

Hoewel de stijging in jeugdhulpkosten gestabiliseerd lijken te zijn, vraagt de komende jaren om maatregelen gericht op het (financieel) houdbaar houden van de zorg rondom jeugdigen. Er is krapte op de arbeidsmarkt en de betaalbaarheid van de zorg staat onder druk.

Interventies zijn nodig op drie niveaus, te weten bij de gemeenten, bij de toeleiding en toegang tot de zorg en op de regionale zorgmarkt. Hardinxveld-Giessendam zet in op cijfermatige analyse van de bestedingen jeugdhulp, lokale maatregelen en meer sturing door de gemeente. Zo wordt de ingezette lijn van preventief werken doorgezet en continueren we de jeugdmodule en Jeugdhulp naar Voren.

Het normenkader onder de nieuwe contractafspraken 2022 met jeugdhulpaanbieders moeten hier ook aan bijdragen. Vooralsnog wordt een risicoclassificatie van hoog gehanteerd.

RAV

Met ingang van 1 januari 2019 is de uitvoering van de taken op het gebied van de ambulancezorg ondergebracht in de Coöperatie AmbulanceZorg ZHZ (CAZ-ZHZ), een zelfstandige coöperatie met DG&J en Erasmus Medisch Centrum (EMC) en Albert Schweitzer Ziekenhuis (ASZ) als leden. In verband met hoge overgangskosten blijven medewerkers die al voor 1 april 2018 in dienst waren bij DG&J ook in de nieuwe situatie nog in dienst van DG&J (onderdeel RAV). Deze medewerkers worden vanuit DG&J gedetacheerd bij de coöperatie.

Programma 10 Gezondheid en Milieu

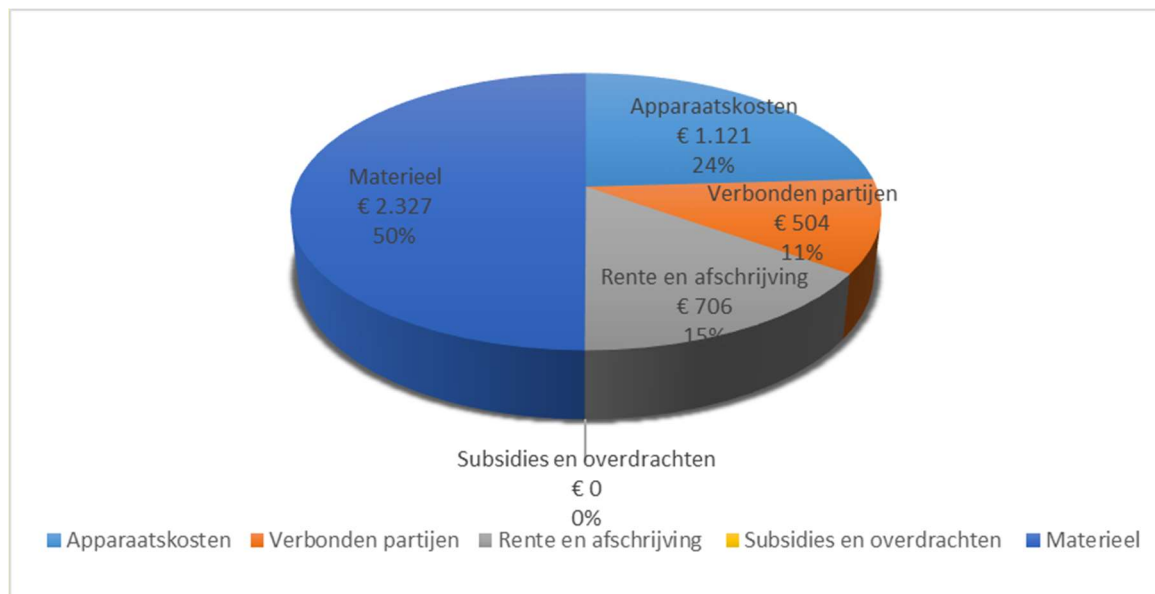
1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 10 Gezondheid en milieu	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
135 Milieu	-617	0	-617	-706	0	-706	-595	0	-595	-575	-575	-575
136 Duurzaamheid	-283	106	-178	-505	106	-399	-385	0	-385	-405	-405	-405
140 Reiniging	-2.271	2.465	194	-2.141	2.629	488	-2.144	2.629	485	497	496	495
145 Riolering	-1.271	1.730	459	-1.081	1.632	552	-1.076	1.632	556	556	551	575
150 Begraven en lijkbezorging	-461	298	-163	-416	391	-26	-458	391	-67	-114	-116	-116
Saldo van baten en lasten	-4.903	4.597	-305	-4.849	4.758	-91	-4.658	4.652	-6	-41	-49	-25
Mutaties reserves	-133	308	175	-18	438	420	-18	4	-14	-11	-11	-11
Resultaat	-5.036	4.905	-131	-4.867	5.196	330	-4.676	4.656	-20	-52	-60	-36

- = Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Eenheid	Per	Waarden Hardinxveld- Giessendam Gemeenten < 25.000 inwoners	Bron	Beschrijving
23	Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2021	213,3 -	0 CBS - Statistiek Huishoudelijk afval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
24	Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit	%	2021	15,1	33,2 Rijkswaterstaat Klimaatmonitor	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Risico's

Het weerstandsvermogen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) was tot en met 2022 op peil. Vanwege loon- en prijsontwikkelingen is de verwachting dat er in 2023, na toevoeging van de het resultaat 2022, een exploitatietekort ontstaat van circa 0,5 miljoen euro. Het Algemeen Bestuur (AB) van de omgevingsdienst vindt het wenselijk en verantwoord om dit tekort te dekken uit het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen moet vervolgens wel weer op peil gebracht worden. Het uitgangspunt is om dit te doen vanuit eventuele positieve resultaten in de vier daaropvolgende jaren. Mocht dit niet afdoende zijn, dan zal er naar rato van de omzet een afrekening komen richting de gemeente.

Vanaf 1-1-2024 wordt de gemeente bevoegd gezag over de uitvoering van bodemsaneringstaken. OZHZ voert deze taken nu al uit namens de provincie Zuid-Holland, en zal dit blijven doen als de gemeenten verantwoordelijk worden. De structurele middelen die voor de uitvoering nodig zijn, zijn reeds opgenomen in de gemeentelijke begroting. Er is echter nog onzekerheid over de incidentele kosten in het eerste jaar. Daarnaast zijn deze taken, en dus ook de financiering, afhankelijk van het aantal ruimtelijke projecten en het daar bijhorende grondverzet.

Ontwikkelingen

Naast de overdracht van bodemtaken zal de invoering van de Omgevingswet per 1-1-2024 in het algemeen impact hebben op de werkzaamheden van de dienst. Dit geldt zowel voor de uitvoering van VTH-taken (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving), als voor de advisering op basis van de gewijzigde wet- en regelgeving.

Daarnaast zal er een herijking en uitbreiding van de Energie-agenda/E-agenda plaatsvinden. Deze agenda heeft als doel om de CO₂-uitstoot bij bedrijven te verminderen. Verder krijgt ook het onderwerp 'Zeer Zorgwekkende Stoffen' (ZZS) steeds meer aandacht. Dit zijn stoffen die vrijkomen bij bedrijfsmatige activiteiten en schadelijk zijn voor mens en milieu. Te denken valt aan stoffen zoals PFAS en lood. Dit onderwerp heeft binnen de keten van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) op het gebied van milieu een steeds nadrukkelijker plaats.

Tot slot zal de omgevingsdienst naar aanleiding van diverse onderzoeken naar het functioneren van omgevingsdiensten, werken aan een kwaliteitsimpuls wat betreft de uitvoering van VTH-taken. Een aspect wat hier mee samenhangt is het kwalitatief op orde houden van de bedrijfsvoering. Nieuwe wetgeving (Omgevingswet, Wkb etc.), ontwikkelingen binnen verschillende beleidsvelden (bijvoorbeeld stikstof en PFAS) in combinatie met de krapte op de arbeidsmarkt zorgen voor de nodige uitdagingen.

Gemeenschappelijke Regeling GEVUDO: Gemeenschappelijke Vuilverwerking Dordrecht en Omstreken en Huisvuilcentrale Alkmaar

Risico's

Geen risico's.

Ontwikkelingen

Geen ontwikkelingen.

Gemeenschappelijke Regeling Reinigingsdienst Waardlanden

Risico's

Het beheerbaars houden van de stijging van de kosten voor afvalverwerking blijft een punt van aandacht.

Ontwikkelingen

De invoer van het nieuwe beleid wordt in 2023 gefaseerd ingevoerd. Vanaf 1 januari 2024 zal er voor het aanbieden van restafval per keer een bedrag een rekening worden gebracht ook wel diftar genoemd.

Programma 11 Bouwen, Wonen en Gebruiken

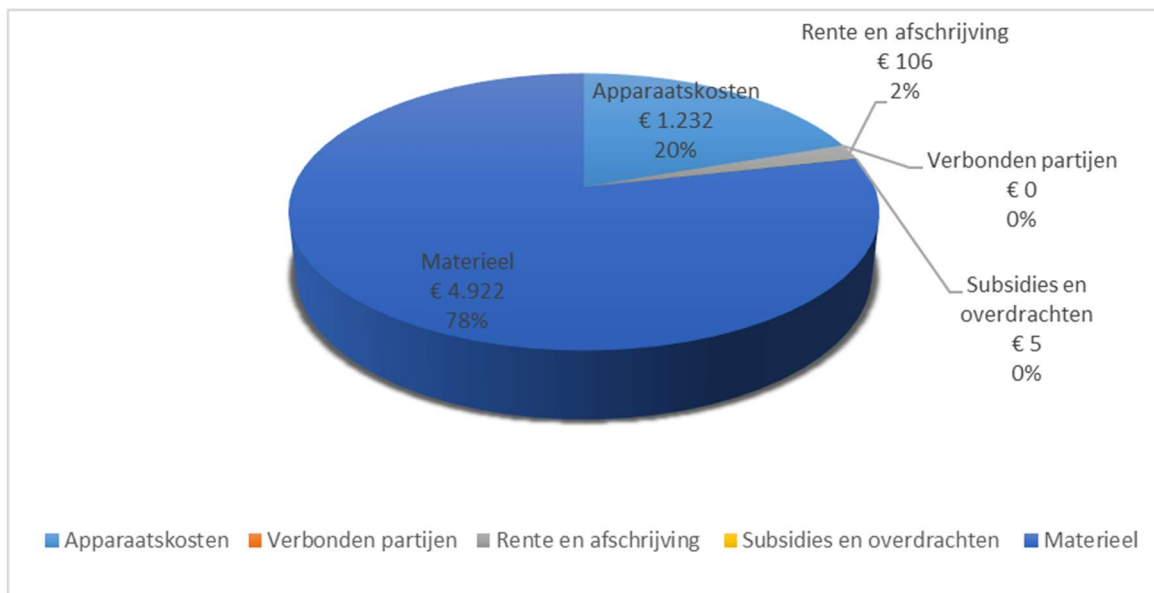
1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 11 Bouwen, wonen en gebruiken	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
155 Grondexploitatie	-4.564	3.953	-611	-3.351	3.351	0	-4.670	4.670	0	0	0	0
160 Omgevingszaken	-733	708	-24	-710	754	45	-943	355	-588	-528	-566	-438
165 Ruimtelijke ontwikkeling	-1.372	285	-1.087	-1.096	113	-983	-445	113	-332	-331	-331	-331
170 Volkshuisvesting	-88	1	-88	-94	0	-94	-207	0	-207	-207	-207	-206
175 Woonwagenzaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-6.758	4.947	-1.811	-5.251	4.219	-1.032	-6.265	5.138	-1.127	-1.065	-1.104	-974
Mutaties reserves	-188	890	702	0	248	248	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-6.946	5.837	-1.109	-5.251	4.466	-785	-6.265	5.138	-1.127	-1.065	-1.104	-974

-- = Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Binnen dit programma zijn geen beleidsindicatoren vastgesteld vanuit het wettelijk kader.

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

Dit programma bevat geen verbonden partijen.

Programma 12 Woonomgeving

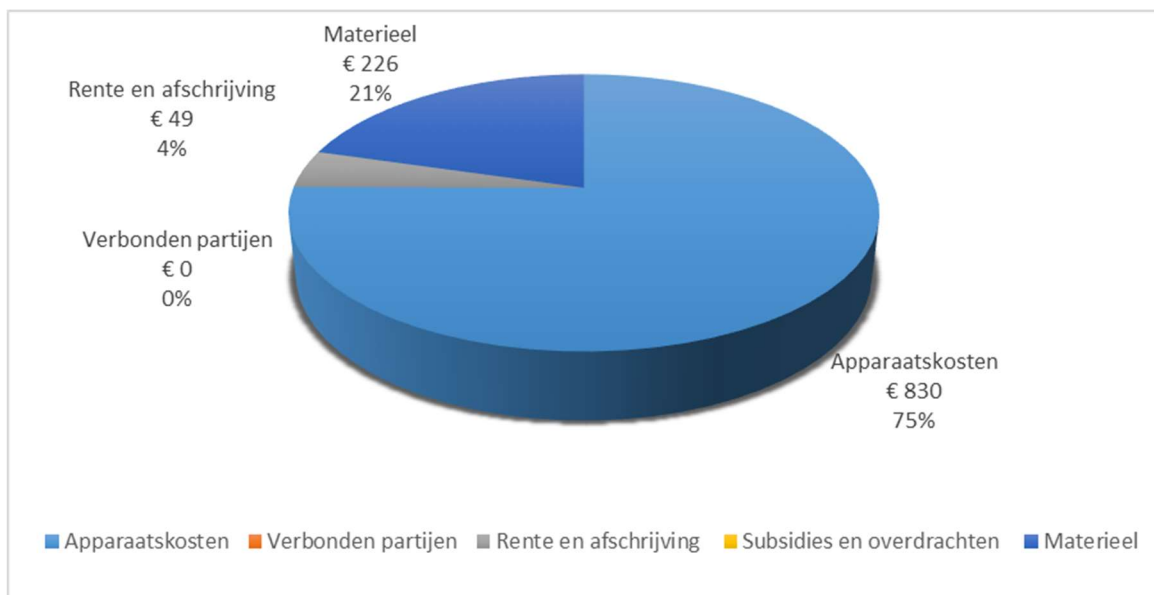
1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 12 Woonomgeving	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
180 Openbaar groen	-1.062	2	-1.060	-2.266	1	-2.265	-1.105	1	-1.104	-1.088	-1.099	-1.096
Saldo van baten en lasten	-1.062	2	-1.060	-2.266	1	-2.265	-1.105	1	-1.104	-1.088	-1.099	-1.096
Mutaties reserves	0	14	14	0	138	138	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-1.062	16	-1.046	-2.266	139	-2.127	-1.105	1	-1.104	-1.088	-1.099	-1.096

- = Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Eenheid	Per	Waarden Hardinxveld- Giessendam	Gemeenten < 25.000 inwoners	Alle gemeenten	Bron	Beschrijving
25	Gemiddelde WOZ waarde	x €1.000	2022	335	-	369	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
26	Nieuw gebouwde woningen	per 1.000 woningen	2021	2	8,6	8,9	ABF - Systeem Woningvoorraad	Het aantal nieuwbouwwoningen
27	Demografische druk	%	2023	80,9	80,5	70,3	CBS - Bevolkingsstatistiek	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
28	Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2023	943	897	860	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisoude betaalt aan woonlasten.
29	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2023	943	985	942	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisoude betaalt aan woonlasten.

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

Dit programma bevat geen verbonden partijen.

Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen

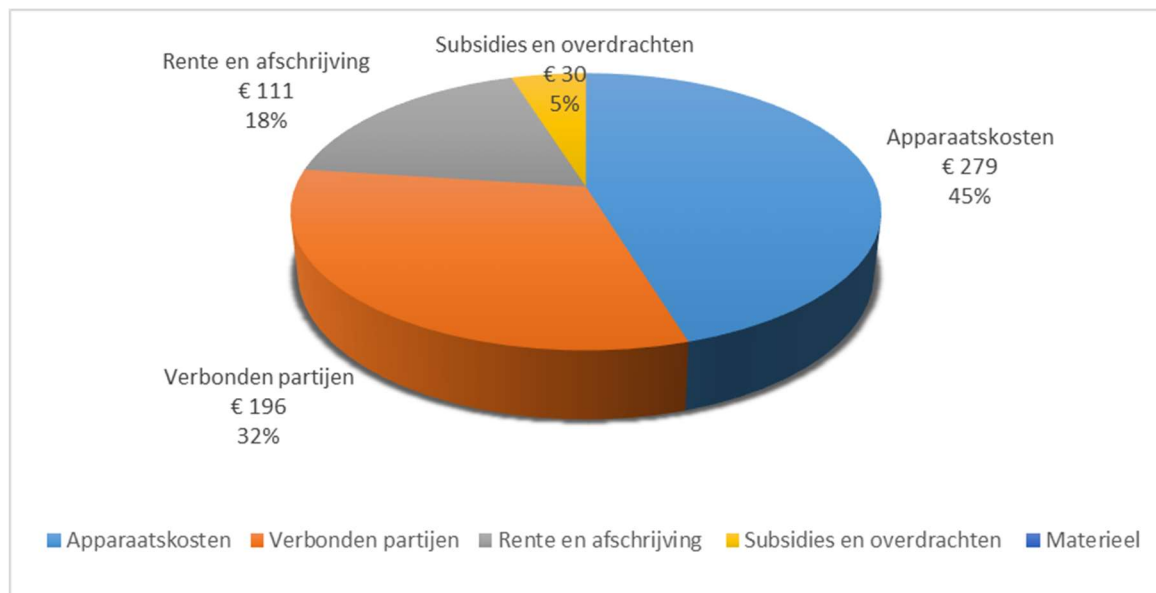
1. Lasten en baten

Bedragen x € 1.000

Programma 13 Financiering / Algemene dekkingsmiddelen	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
185 Belastingen	-506	4.334	3.828	-429	4.340	3.911	-404	4.530	4.126	4.126	4.126	4.126
190 Beleggingen	0	71	71	0	72	71	0	72	71	71	71	71
205 Algemene baten en lasten	81	18	99	-490	217	-273	-148	217	70	-35	-39	-39
210 Uitkering gemeentefonds	0	30.273	30.273	0	30.864	30.864	0	33.396	33.396	33.881	31.792	31.514
215 Kapitaallasten	-1	19	18	-30	12	-18	-65	9	-55	-5	-3	5
Saldo van baten en lasten	-426	34.715	34.289	-949	35.504	34.555	-616	38.223	37.607	38.038	35.947	35.677
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	-254	0	-254	-157	0	0
Resultaat	-426	34.715	34.289	-949	35.504	34.555	-870	38.223	37.353	37.881	35.947	35.677

-- = Nadelig / + = Voordelig

Specificatie lasten (x 1.000)

2. Beleidsindicatoren

Binnen dit programma zijn geen beleidsindicatoren vastgesteld vanuit het wettelijk kader.

3. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In lijn met de vernieuwde voorschriften van het BBV worden per programma de verbonden partijen vermeld die een relatie hebben tot het betreffende programma.

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Risico's
Het risico voor de gemeente beperkt zich tot het verworven aandelenkapitaal. Het risicobeheer van BNG Bank is gericht op handhaving van het veilige risicoprofiel van de bank. Dit profiel komt tot uitdrukking in hoge externe credit rating.
Ontwikkelingen
Gedurende het begrotingsjaar hebben zich geen veranderingen voorgedaan in de belangen van aandeelhouders in BNG Bank. Over 2021 realiseerde BNG Bank een nettowinst na belastingen van € 300 miljoen (2020: € 236 miljoen). Van de nettowinst is voorgesteld om € 139 miljoen (50% beschikbare winst) aan dividend uit te keren (2021 € 127 miljoen – 60% beschikbare winst). Voor de gemeente Hardinxveld-Giessendam komt dit neer op € 78.390 (over 2021 in 2022 € 71.492).

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffen en Waarderen (SVHW)
Risico's
Uit onderzoeken naar vergelijkbare organisaties is gebleken dat SVHW de efficiëntste organisatie is. Dit houdt in dat de geboden kwaliteit tegen een scherpe prijs wordt aangeboden. Het doorvoeren van bezuinigingen heeft daardoor een direct effect op de geboden kwaliteit. Daarnaast bestaat het risico dat deelnemers uittreden, waarbij mogelijk de lasten voor de achterblijvende deelnemers hoger worden. Tegelijkertijd treden er ook nieuwe gemeenten toe.
Ontwikkelingen
Naar verwachting zullen in de komende jaren meerdere gemeenten aansluiting gaan zoeken bij het SVHW. Daar staat tegenover dat gemeenten ook kunnen uittreden. Dit betekent dat er zowel kansen als risico's zich voor kunnen doen.

2.2 Begroting 2024 totaal

Begroting 2023 en Meerjarenbegroting 2024-2026	Jaarrekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	2025 Saldo	2026 Saldo	2027 Saldo
<i>Programma's</i>												
1. Bestuur	-2.857	2	-2.855	-2.968	0	-2.968	-3.060	0	-3.060	-3.035	-2.940	-2.940
2. Leven, reizen en documenten	-631	229	-402	-710	270	-440	-733	270	-463	-463	-463	-462
3. Openbare orde en veiligheid	-4.746	3.265	-1.481	-2.098	10	-2.088	-2.259	10	-2.249	-2.242	-2.242	-2.241
4. Verkeer en vervoer	-3.420	180	-3.240	-3.008	102	-2.906	-3.067	102	-2.966	-2.920	-2.942	-2.952
5. Ondernemen en bedrijvigheid	-557	75	-481	-610	164	-447	-621	108	-513	-513	-513	-513
6. Scholing	-1.251	207	-1.044	-1.486	406	-1.080	-1.355	126	-1.229	-1.206	-1.198	-1.208
7. Samenleven	-2.379	936	-1.443	-2.504	765	-1.739	-2.381	747	-1.634	-1.659	-1.667	-1.674
8. Werk en inkomen	-3.778	2.320	-1.458	-2.266	3.325	1.059	-4.289	2.964	-1.325	-1.411	-1.461	-1.472
9. Zorg en welzijn	-15.561	783	-14.778	-16.624	288	-16.336	-16.088	270	-15.818	-15.928	-15.992	-15.629
10. Gezondheid en milieu	-4.903	4.597	-305	-4.849	4.758	-91	-4.658	4.652	-6	-41	-49	-25
11. Bouwen, wonen en gebruiken	-6.758	4.947	-1.811	-5.251	4.219	-1.032	-6.265	5.138	-1.127	-1.065	-1.104	-974
12. Woonomgeving	-1.062	2	-1.060	-2.266	1	-2.265	-1.105	1	-1.104	-1.088	-1.099	-1.096
<i>Subtotaal programma's</i>	-47.902	17.543	-30.359	-44.641	14.307	-30.334	-45.881	14.387	-31.494	-31.571	-31.669	-31.187
<i>Algemene dekkingsmiddelen</i>												
Lokale heffingen	-506	4.334	3.828	-429	4.340	3.911	-404	4.530	4.126	4.126	4.126	4.126
Algemene uitkering Gemeentefonds	0	30.273	30.273	0	30.864	30.864	0	33.396	33.396	33.881	31.792	31.514
Dividend	0	71	71	0	72	71	0	72	71	71	71	71
Saldo van de financieringsfunctie	-1	19	18	-30	12	-18	-65	9	-55	-5	-3	5
Overige dekkingsmiddelen	81	18	99	-490	217	-273	-148	217	70	-35	-39	-39
<i>Subtotaal algemene dekkingsmiddelen</i>	-426	34.715	34.289	-949	35.504	34.555	-616	38.223	37.607	38.038	35.947	35.677
<i>Overhead, kostenplaatsen bedrijfsvoering</i>	-5.907	193	-5.714	-5.988	27	-5.961	-5.855	27	-5.827	-5.767	-5.792	-5.773
<i>Vennootschapsbelasting</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo baten-lasten voor mutaties reserves	-54.236	52.451	-1.784	-51.578	49.839	-1.740	-52.351	52.637	286	699	-1.514	-1.283
<i>Mutaties reserves</i>												
1. Bestuur	0	23	23	0	14	14	0	0	0	0	0	0
2. Leven, reizen en documenten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Openbare orde en veiligheid	0	16	16	0	16	16	0	16	16	16	0	0
4. Verkeer en vervoer	-450	1.058	608	-1.642	1.846	203	-631	789	158	-6	15	31
5. Ondernemen en bedrijvigheid	0	10	10	0	20	20	0	0	0	0	0	0
6. Scholing	-70	41	-29	-60	73	13	-70	43	-27	-48	-48	-48
7. Samenleven	-55	246	191	-58	179	121	-58	101	43	49	55	61
8. Werk en inkomen	0	100	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9. Zorg en welzijn	-430	620	190	0	694	694	0	0	0	0	0	0
10. Gezondheid en milieu	-133	308	175	-18	438	420	-18	4	-14	-11	-11	-11
11. Bouwen, wonen en gebruiken	-188	890	702	0	248	248	0	0	0	0	0	0
12. Woonomgeving	0	14	14	0	138	138	0	0	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	-254	0	-254	-157	0	0
Overhead, kostenplaatsen bedrijfsvoering	-185	1.202	1.017	-96	477	381	-96	61	-35	-34	-33	-31
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Subtotaal mutaties reserves</i>	-1.510	4.527	3.017	-1.874	4.143	2.268	-1.127	1.015	-112	-190	-21	2
Resultaat (begrotingsruimte)	-55.746	56.978	1.232	-53.453	53.981	529	-53.479	53.652	173	509	-1.535	-1.281

2.3 Overzicht taakvelden

In deze paragraaf zijn een tweetal overzichten opgenomen, waarin inzicht wordt gegeven in de lasten en baten per taakveld. Het presenteren van de lasten en baten op taakveldniveau is een verplichting vanuit de BBV.

Overzicht lasten en baten per taakveld

TV	Taakveld	Jaar 2024	Jaar 2025	Jaar 2026	Jaar 2027	x € 1.000
0.1	Bestuur	-2.550	-2.562	-2.468	-2.468	-2.468
0.10	Mutaties reserves	-112	-190	-21	2	2
0.2	Burgerzaken	-463	-463	-463	-462	-462
0.4	Overhead	-6.338	-6.239	-6.264	-6.245	-6.245
0.5	Treasury	14	63	66	73	73
0.61	OZB woningen	2.150	2.150	2.150	2.150	2.150
0.62	OZB niet-woningen	1.873	1.873	1.873	1.873	1.873
0.64	Belastingen overig	111	111	111	111	111
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	33.396	33.881	31.792	31.514	31.514
0.8	Overige baten en lasten	70	-35	-39	-39	-39
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-1.837	-1.832	-1.832	-1.832	-1.832
1.2	Openbare orde en veiligheid	-427	-425	-425	-425	-425
2.1	Verkeer en vervoer	-2.420	-2.598	-2.618	-2.642	-2.642
2.4	Economische havens en waterwegen	-18	-18	-18	-18	-18
2.5	Openbaar vervoer	-152	-152	-152	-152	-152
3.1	Economische ontwikkeling	-511	-511	-511	-511	-511
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-1	-1	-1	0	0
4.1	Openbaar basisonderwijs	-64	-64	-64	-64	-64
4.2	Onderwijshuisvesting	-554	-532	-539	-549	-549
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-739	-740	-723	-724	-724
5.1	Sportbeleid en activering	-57	-57	-57	-57	-57
5.2	Sportaccommodaties	-1.351	-1.369	-1.371	-1.373	-1.373
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-73	-73	-73	-73	-73
5.4	Musea	-10	-10	-10	-10	-10
5.5	Cultureel erfgoed	-14	-14	-14	-14	-14
5.6	Media	50	50	50	50	50
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-1.630	-1.396	-1.415	-1.404	-1.404
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-2.187	-2.160	-2.169	-2.170	-2.170
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-1.552	-1.552	-1.552	-1.552	-1.552
6.3	Inkomensregelingen	-1.146	-1.239	-1.293	-1.307	-1.307
6.4	WSW en beschut werk	-124	-124	-124	-124	-124
6.5	Arbeidsparticipatie	-576	-576	-574	-569	-569
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-850	-879	-896	-893	-893
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	-1.581	-1.631	-1.656	-1.330	-1.330
6.71b	Begeleiding (WMO)	-1.590	-1.623	-1.631	-1.614	-1.614
6.71c	Dagbesteding (WMO)	-1.046	-1.064	-1.065	-1.050	-1.050
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	-1.128	-1.128	-1.128	-1.128	-1.128
6.72b	Jeugdhulp behandeling	-143	-143	-143	-143	-143
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	-453	-453	-453	-453	-453
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	-8	-8	-8	-8	-8
6.73a	Pleegzorg	-397	-397	-397	-397	-397
6.73b	Gezinsgericht	-187	-187	-187	-187	-187
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	-746	-746	-746	-746	-746
6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-1.426	-1.427	-1.428	-1.428	-1.428
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-504	-504	-504	-504	-504
6.74c	Gesloten plaatsing	-89	-89	-89	-89	-89
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	23	23	23	23	23
6.82a	Jeugdbescherming	-437	-437	-437	-437	-437
6.82b	Jeugdreclassering	-38	-38	-38	-38	-38
7.1	Volksgesondheid	-815	-815	-815	-815	-815
7.2	Riolering	556	556	551	575	575
7.3	Afval	485	497	496	495	495
7.4	Milieubeheer	-980	-980	-980	-980	-980
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-67	-114	-116	-116	-116
8.1	Ruimte en leefomgeving	-332	-331	-331	-331	-331
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
8.3	Wonen en bouwen	-832	-772	-810	-681	-681
Eindtotaal		173	509	-1.535	-1.281	

Overzicht van de lasten en baten van de taakvelden per programma

	2024		2025		2026		2027	
	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last
1. Bestuur								
0.10 Mutaties reserves								
0.1 0 - Bestuur	-	2.549.568	-	2.562.432	-	2.467.592	-	2.467.592
0.4 0 - Overhead	-	510.154	-	472.154	-	472.154	-	472.154
Totaal	-	3.059.722	-	3.034.586	-	2.939.746	-	2.939.746
2. Leven, reizen en documenten								
0.2 Burgerzaken	270.180	733.381	270.180	733.424	270.180	733.424	270.180	732.424
Totaal	270.180	733.381	270.180	733.424	270.180	733.424	270.180	732.424
3. Openbare orde en veiligheid								
0.10 Mutaties reserves	16.200	-	16.200	-	-	-	-	-
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	3.800	1.840.680	3.800	1.835.759	3.800	1.835.760	3.800	1.835.760
1.2 Openbare orde en veiligheid	6.000	418.418	6.000	415.595	6.000	415.555	6.000	415.514
Totaal	26.000	2.259.098	26.000	2.251.354	9.800	2.251.315	9.800	2.251.274
4. Verkeer en vervoer								
0.10 Mutaties reserves	789.335	631.400	613.233	619.400	634.626	619.400	650.833	619.400
2.1 Verkeer en vervoer	69.500	2.518.271	69.500	2.696.463	69.500	2.716.770	69.500	2.740.643
2.4 Economische havens en waterwegen	32.224	50.368	32.224	50.313	32.224	50.260	32.224	50.205
2.5 Openbaar vervoer	-	152.199	-	152.161	-	152.123	-	152.086
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-	346.413	-	123.041	-	124.257	-	110.531
Totaal	891.059	3.698.651	714.957	3.641.378	736.350	3.662.810	752.557	3.672.865
5. Ondernemen en bedrijvigheid								
0.10 Mutaties reserves	-	2.310	-	2.310	-	2.310	-	2.310
0.5 Treasury	-	510.559	-	510.559	-	510.559	-	510.559
3.1 Economische ontwikkeling	107.700	108.250	107.700	108.233	107.700	108.215	107.700	108.197
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	107.700	621.119	107.700	621.102	107.700	621.084	107.700	621.066
6. Scholing								
0.10 Mutaties reserves	42.936	70.000	42.967	90.976	42.993	90.976	43.062	90.976
4.1 Openbaar basisonderwijs	-	64.000	-	64.000	-	64.000	-	64.000
4.2 Onderwijshuisvesting	-	554.330	-	531.728	-	539.220	-	548.722
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	126.000	736.387	126.000	736.686	126.000	720.495	126.000	720.818
Totaal	168.936	1.424.717	168.967	1.423.390	168.993	1.414.691	169.062	1.424.516
7. Samenleven								
0.10 Mutaties reserves	101.480	58.000	107.480	58.000	113.480	58.000	119.480	58.000
5.1 Sportbeleid en activering	-	56.635	-	56.635	-	56.635	-	56.635
5.2 Sportaccommodaties	652.900	2.003.657	652.900	2.022.218	652.900	2.024.303	652.900	2.025.474
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-285	72.900	-285	72.900	-285	72.900	-285	72.900
5.4 Musea	-	10.100	-	10.100	-	10.100	-	10.100
5.5 Cultureel erfgoed	-	13.670	-	13.670	-	13.670	-	13.670
5.6 Media	84.540	34.690	84.540	34.690	84.540	34.690	84.540	34.690
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9.580	188.915	9.580	195.087	9.580	201.223	9.580	207.330
Totaal	848.215	2.438.567	854.215	2.463.300	860.215	2.471.521	866.215	2.478.799
8. Werk en inkomen								
0.10 Mutaties reserves	2.963.628	3.589.037	2.908.628	3.620.143	2.863.628	3.626.895	2.863.628	3.642.895
6.3 Inkomensregelingen	-	124.000	-	124.000	-	124.000	-	124.000
6.4 Begeleide participatie	-	575.649	-	575.649	-	573.649	-	568.649
Totaal	2.963.628	4.288.686	2.908.628	4.319.792	2.863.628	4.324.544	2.863.628	4.335.544

9. Zorg en welzijn	2024		2025		2026		2027	
	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last
0.10 Mutaties reserves								
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.000	129.741	1.000	129.822	1.000	129.924	1.000	129.962
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	186.960	2.374.014	186.960	2.347.190	186.960	2.356.372	186.960	2.356.561
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-	1.551.704	-	1.551.704	-	1.551.704	-	1.551.704
6.3 Inkomensregelingen	-	520.802	-	527.047	-	529.593	-	527.593
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-	850.068	-	879.068	-	896.068	-	893.068
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	-	1.581.072	-	1.630.696	-	1.655.714	-	1.329.714
6.71b Begeleiding (WMO)	-	1.589.863	-	1.622.863	-	1.630.863	-	1.613.863
6.71c Dagbesteding (WMO)	-	1.046.000	-	1.064.000	-	1.065.000	-	1.050.000
6.72a Jeugdhulp begeleiding	-	1.127.539	-	1.127.539	-	1.127.539	-	1.127.539
6.72b Jeugdhulp behandeling	-	143.058	-	143.058	-	143.058	-	143.058
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	-	452.777	-	452.777	-	452.777	-	452.777
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	-	8.094	-	8.094	-	8.094	-	8.094
6.73a Pleegzorg	-	397.450	-	397.450	-	397.450	-	397.450
6.73b Gezinsgericht	-	187.223	-	187.223	-	187.223	-	187.223
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	-	746.297	-	746.297	-	746.297	-	746.297
6.74a Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-	1.425.525	-	1.426.525	-	1.427.525	-	1.427.525
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-	503.579	-	503.579	-	503.579	-	503.579
6.74c Gesloten plaatsing	-	88.778	-	88.778	-	88.778	-	88.778
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	82.000	59.171	82.000	59.092	82.000	59.092	82.000	59.092
6.82a Jeugdbescherming	-	437.032	-	437.032	-	437.032	-	437.032
6.82b Jeugdreclassering	-	38.275	-	38.275	-	38.275	-	38.275
7.1 Volksgezondheid	-	814.886	-	815.004	-	815.044	-	815.044
Totaal	269.960	16.087.948	269.960	16.198.113	269.960	16.262.001	269.960	15.899.228

10. Gezondheid en milieu	2024		2025		2026		2027	
	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last
0.10 Mutaties reserves	3.917	18.000	6.896	18.000	6.934	18.000	6.973	18.000
7.2 Riolering	1.632.336	1.076.455	1.632.336	1.076.219	1.632.336	1.081.444	1.632.336	1.056.991
7.3 Afval	2.628.790	2.143.700	2.628.790	2.131.844	2.628.790	2.132.831	2.628.790	2.133.818
7.4 Milieubeheer	-	979.949	-	979.949	-	979.949	-	979.949
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	390.800	458.131	390.800	504.498	390.800	506.661	390.800	506.490
Totaal	4.655.843	4.676.235	4.658.822	4.710.510	4.658.860	4.718.885	4.658.899	4.695.248

11. Bouwen, wonen en gebruiken	2024		2025		2026		2027	
	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last
0.10 Mutaties reserves								
8.1 Ruimtelijke ordening	112.935	444.573	112.935	443.576	112.935	443.577	112.935	443.577
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	4.670.121	4.670.121	-	-	-	-	-	-
8.3 Wonen en bouwen	354.850	1.149.991	415.250	1.149.991	376.530	1.149.991	493.250	1.136.991
Totaal	5.137.906	6.264.685	528.185	1.593.567	489.465	1.593.568	606.185	1.580.568

12. Woonomgeving	2024		2025		2026		2027	
	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last
0.10 Mutaties reserves								
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.000	1.105.350	1.000	1.088.847	1.000	1.099.864	1.000	1.096.783
Totaal	1.000	1.105.350	1.000	1.088.847	1.000	1.099.864	1.000	1.096.783

13. Financiering / Alg. dekkingsmiddelen	2024		2025		2026		2027	
	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last
0.10 Mutaties reserves	-	254.000	-	157.000	-	-	-	-
0.5 Treasury	80.957	64.894	77.295	11.621	77.295	9.246	77.295	1.519
0.61 OZB woningen	2.515.000	365.257	2.515.000	365.257	2.515.000	365.257	2.515.000	365.257
0.62 OZB niet-woningen	1.873.000	-	1.873.000	-	1.873.000	-	1.873.000	-
0.64 Belastingen overig	111.000	-	111.000	-	111.000	-	111.000	-
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	33.395.645	-	33.881.080	-	31.792.326	-	31.514.326	-
0.8 Overige baten en lasten	217.133	147.519	217.133	252.051	217.133	256.168	217.133	256.296
2.1 Verkeer en vervoer	30.500	1.500	30.500	1.500	30.500	1.500	30.500	1.500
8.3 Bouwen en wonen	-	36.950	-	36.920	-	36.890	-	36.860
Totaal	38.223.235	870.120	38.705.008	824.349	36.616.254	669.061	36.338.254	661.432

14. Bedrijfsvoering (kostenplaatsen)	2024		2025		2026		2027	
	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last
0.10 Mutaties reserves	61.366	96.000	62.376	96.000	63.424	96.000	64.511	96.000
0.4 Overhead	27.150	5.854.507	27.150	5.794.489	27.150	5.819.358	27.150	5.800.218
Totaal	88.516	5.950.507	89.526	5.890.489	90.574	5.915.358	91.661	5.896.218

2.4 Overzicht saldi taakvelden per programma

In onderstaand overzicht worden de saldi per programma per taakveld gepresenteerd.

1. Bestuur	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	-	-	-	-
0.1 0 - Bestuur	-2.549.568	-2.562.432	-2.467.592	-2.467.592
0.4 0 - Overhead	-510.154	-472.154	-472.154	-472.154
Totaal	-3.059.722	-3.034.586	-2.939.746	-2.939.746

2. Leven, reizen en documenten	2024	2025	2026	2027
0.2 Burgerzaken	-463.201	-463.244	-463.244	-462.244
Totaal	-463.201	-463.244	-463.244	-462.244

3. Openbare orde en veiligheid	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	16.200	16.200	-	-
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-1.836.880	-1.831.959	-1.831.960	-1.831.960
1.2 Openbare orde en veiligheid	-412.418	-409.595	-409.555	-409.514
Totaal	-2.233.098	-2.225.354	-2.241.515	-2.241.474

4. Verkeer en vervoer	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	157.935	-6.167	15.226	31.433
2.1 Verkeer en vervoer	-2.448.771	-2.626.963	-2.647.270	-2.671.143
2.4 Economische havens en waterwegen	-18.144	-18.089	-18.036	-17.981
2.5 Openbaar vervoer	-152.199	-152.161	-152.123	-152.086
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-346.413	-123.041	-124.257	-110.531
Totaal	-2.807.592	-2.926.421	-2.926.460	-2.920.308

5. Ondernemen en bedrijvigheid	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	-	-	-	-
0.5 Treasury	-2.310	-2.310	-2.310	-2.310
3.1 Economische ontwikkeling	-510.559	-510.559	-510.559	-510.559
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-550	-533	-515	-497
Totaal	-513.419	-513.402	-513.384	-513.366

6. Scholing	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	-27.064	-48.009	-47.983	-47.914
4.1 Openbaar basisonderwijs	-64.000	-64.000	-64.000	-64.000
4.2 Onderwijshuisvesting	-554.330	-531.728	-539.220	-548.722
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-610.387	-610.686	-594.495	-594.818
Totaal	-1.255.781	-1.254.423	-1.245.698	-1.255.454

7. Samenleven	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	43.480	49.480	55.480	61.480
5.1 Sportbeleid en activering	-56.635	-56.635	-56.635	-56.635
5.2 Sportaccommodaties	-1.350.757	-1.369.318	-1.371.403	-1.372.574
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-73.185	-73.185	-73.185	-73.185
5.4 Musea	-10.100	-10.100	-10.100	-10.100
5.5 Cultureel erfgoed	-13.670	-13.670	-13.670	-13.670
5.6 Media	49.850	49.850	49.850	49.850
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-179.335	-185.507	-191.643	-197.750
Totaal	-1.590.352	-1.609.085	-1.611.306	-1.612.584

8. Werk en inkomen	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	-	-	-	-
6.3 Inkomensregelingen	-625.409	-711.515	-763.267	-779.267
6.4 Begeleide participatie	-124.000	-124.000	-124.000	-124.000
6.5 Arbeidsparticipatie	-575.649	-575.649	-573.649	-568.649
Totaal	-1.325.058	-1.411.164	-1.460.916	-1.471.916

9. Zorg en welzijn	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	-	-	-	-
1.2 Openbare orde en veiligheid	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-128.741	-128.822	-128.924	-128.962
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-2.187.054	-2.160.230	-2.169.412	-2.169.601
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-1.551.704	-1.551.704	-1.551.704	-1.551.704
6.3 Inkomensregelingen	-520.802	-527.047	-529.593	-527.593
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-850.068	-879.068	-896.068	-893.068
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	-1.581.072	-1.630.696	-1.655.714	-1.329.714
6.71b Begeleiding (WMO)	-1.589.863	-1.622.863	-1.630.863	-1.613.863
6.71c Dagbesteding (WMO)	-1.046.000	-1.064.000	-1.065.000	-1.050.000
6.72a Jeugdhulp begeleiding	-1.127.539	-1.127.539	-1.127.539	-1.127.539
6.72b Jeugdhulp behandeling	-143.058	-143.058	-143.058	-143.058
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	-452.777	-452.777	-452.777	-452.777
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	-8.094	-8.094	-8.094	-8.094
6.73a Pleegzorg	-397.450	-397.450	-397.450	-397.450
6.73b Gezinsgericht	-187.223	-187.223	-187.223	-187.223
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	-746.297	-746.297	-746.297	-746.297
6.74a Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-1.425.525	-1.426.525	-1.427.525	-1.427.525
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-503.579	-503.579	-503.579	-503.579
6.74c Gesloten plaatsing	-88.778	-88.778	-88.778	-88.778
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	22.829	22.908	22.908	22.908
6.82a Jeugdbescherming	-437.032	-437.032	-437.032	-437.032
6.82b Jeugdreclassering	-38.275	-38.275	-38.275	-38.275
7.1 Volksgezondheid	-814.886	-815.004	-815.044	-815.044
Totaal	-15.817.988	-15.928.153	-15.992.041	-15.629.268

10. Gezondheid en milieu	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	-14.083	-11.104	-11.066	-11.027
7.2 Riolering	555.881	556.117	550.892	575.345
7.3 Afval	485.090	496.946	495.959	494.972
7.4 Milieubeheer	-979.949	-979.949	-979.949	-979.949
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-67.331	-113.698	-115.861	-115.690
Totaal	-20.392	-51.688	-60.025	-36.349

11. Bouwen, wonen en gebruiken	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	-	-	-	-
8.1 Ruimtelijke ordening	-331.638	-330.641	-330.642	-330.642
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-	-	-	-
8.3 Wonen en bouwen	-795.141	-734.741	-773.461	-643.741
Totaal	-1.126.779	-1.065.382	-1.104.103	-974.383

12. Woonomgeving	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	-	-	-	-
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-1.104.350	-1.087.847	-1.098.864	-1.095.783
Totaal	-1.104.350	-1.087.847	-1.098.864	-1.095.783

13. Financiering / Alg. dekkingsmiddelen	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	-254.000	-157.000	-	-
0.5 Treasury	16.063	65.674	68.049	75.776
0.61 OZB woningen	2.149.743	2.149.743	2.149.743	2.149.743
0.62 OZB niet-woningen	1.873.000	1.873.000	1.873.000	1.873.000
0.64 Belastingen overig	111.000	111.000	111.000	111.000
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	33.395.645	33.881.080	31.792.326	31.514.326
0.8 Overige baten en lasten	69.614	-34.918	-39.035	-39.163
2.1 Verkeer en vervoer	29.000	29.000	29.000	29.000
8.3 Bouwen en wonen	-36.950	-36.920	-36.890	-36.860
Totaal	37.353.115	37.880.659	35.947.193	35.676.822

14. Bedrijfsvoering (kostenplaatsen)	2024	2025	2026	2027
0.10 Mutaties reserves	-34.634	-33.624	-32.576	-31.489
0.4 Overhead	-5.827.357	-5.767.339	-5.792.208	-5.773.068
Totaal	-5.861.991	-5.800.963	-5.824.784	-5.804.557

Saldi per programma	2024	2025	2026	2027
1. Bestuur	-3.059.722	-3.034.586	-2.939.746	-2.939.746
2. Leven, reizen en documenten	-463.201	-463.244	-463.244	-462.244
3. Openbare orde en veiligheid	-2.233.098	-2.225.354	-2.241.515	-2.241.474
4. Verkeer en vervoer	-2.807.592	-2.926.421	-2.926.460	-2.920.308
5. Ondernemen en bedrijvigheid	-513.419	-513.402	-513.384	-513.366
6. Scholing	-1.255.781	-1.254.423	-1.245.698	-1.255.454
7. Samenleven	-1.590.352	-1.609.085	-1.611.306	-1.612.584
8. Werk en inkomen	-1.325.058	-1.411.164	-1.460.916	-1.471.916
9. Zorg en welzijn	-15.817.988	-15.928.153	-15.992.041	-15.629.268
10. Gezondheid en milieu	-20.392	-51.688	-60.025	-36.349
11. Bouwen, wonen en gebruiken	-1.126.779	-1.065.382	-1.104.103	-974.383
12. Woonomgeving	-1.104.350	-1.087.847	-1.098.864	-1.095.783
13. Financiering / Alg. dekkingsmiddelen	37.353.115	37.880.659	35.947.193	35.676.822
14. Bedrijfsvoering (kostenplaatsen)	-5.861.991	-5.800.963	-5.824.784	-5.804.557
Totaal	173.392	508.947	-1.534.893	-1.280.610

2.5 Incidentele baten en lasten

Bij de bepaling van de incidentele baten en lasten is uitgegaan van de verslaggevingsvoorschriften (BBV), de notitie structurele en incidentele baten en lasten van de commissie BBV en het door de provincie Zuid-Holland verstrekte handreiking Verduidelijking structurele en incidentele baten en lasten. Volgens onderstaand overzicht is voor 2024 t/m 2025 sprake van een structureel sluitende begroting. Voor 2026 en 2027 is sprake van een structureel tekort. Daarbij dient er wel rekening te worden gehouden met het feit dat het resultaat na bestemming reeds negatief is. Dit wordt met name veroorzaakt door een forse daling van de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds in 2026 en wordt ook wel het "ra-vijnjaar" genoemd.

Structurele begrotingssaldo	2024	2025	2026	2027
Saldo baten en lasten	285.558	699.171	-1.513.974	-1.283.093
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-112.166	-190.224	-20.919	2.483
Begrotingssaldo na bestemming	173.392	508.947	-1.534.893	-1.280.610
Waarvan incidentele lasten				
Pr. 4 Uitvoering waterbeheerplan (baggeren - Res. Waterbeheerplan)	352.034	15.000	15.000	-
Pr. 4 Uitvoeringsprogramma GVVP (Res. Verkeersveiligheid)	15.000	-	-	-
<i>Exploitatiebudgetten (relatie met baten uit reserves)</i>	367.034	15.000	15.000	-
Pr. 4 Best. res. Verkeersveiligheid	25.000	10.000	10.000	10.000
Pr. 14 Best. res. Eigen Risico Soc. Verz. Wetten	36.000	36.000	36.000	36.000
Pr. 8/9 Best. res. Sociaal domein	254.000	157.000	-	-
<i>Dotaties aan reserves</i>	315.000	203.000	46.000	46.000
Totaal incidentele lasten	682.034	218.000	61.000	46.000
Waarvan incidentele baten				
Pr. 4 Best. res. Openbare verlichting	-6.500	-6.500	-6.500	-6.500
Pr. 4 Best. res. Waterbeheerplan	-352.034	-15.000	-15.000	-
Pr. 4 Best. res. Verkeersveiligheid	-15.000	-	-	-
Pr. 14 Best. res. Eigen Risico Soc. Verz. Wetten	-31.000	-31.000	-31.000	-31.000
Totaal incidentele baten	-404.534	-52.500	-52.500	-37.500
Totaal incidentele lasten en baten (saldo)	277.500	165.500	8.500	8.500
Structureel begrotingssaldo	450.892	674.447	-1.526.393	-1.272.110

Toelichting incidentele lasten

Bij de staat van reserves structureel (paragraaf 2.6) is een toelichting opgenomen waarom de mutaties als structureel worden aangemerkt. Hieronder wordt het incidentele lasten toegelicht.

Waterbeheerplan

Vanuit de Eneco-gelden zijn middelen apart gezet om tot uitvoering van grootschalig baggeren te kunnen komen. De onttrekking alsmede de kosten zijn van tijdelijke aard en zijn daarmee incidenteel. Met het op te stellen waterbeheerplan zullen de kosten en uitvoering opnieuw worden bepaald.

Uitvoeringsprogramma GVVP

Voor de jaren 2023 t/m 2024 zijn een aantal projecten voorzien. Gelet op de tijdelijkheid zijn deze incidenteel van aard. Dekking vindt plaats via de reserve Verkeersveiligheid en deze baten zijn daarmee ook incidenteel van aard.

Reserve verkeersveiligheid

De dotatie aan de reserve dient ter dekking van meerdere projecten en is afhankelijk van de benodigde omvang van de reserve. Daarmee vertoont de dotatie geen vast patroon en is dus incidenteel van aard.

Reserve eigen risico sociale verzekeringswetten

De reserve dient ter dekking van risico's vanuit de sociale verzekeringswetten, met name omdat de gemeente eigen risicodragers is. Alhoewel jaarlijks een vaste dotatie wordt gehanteerd en de onttrekking een gelijk patroon laat zien kunnen beiden (last en baat) als incidenteel worden aangemerkt.

Reserve sociaal domein

In de richtlijnen vanuit de provincie mogen de extra middelen voor jeugdzorg aan de afzonderlijke jaren worden toegerekend. Op basis van de actuele inzichten vallen daarbij de baten voor 2024 en 2025 hoger uit dan in een eerder stadium was voorzien. Om de middelen beschikbaar te houden voor het sociaal domein wordt het meerdere over deze jaren toegevoegd aan de reserve. Het betreft hier echter een incidentele dotatie.

Toelichting incidentele baten

Algemene reserve / dekking incidentele uitgaven

In begroting zijn een aantal incidentele uitgaven opgenomen, waarbij dekking via de algemene reserve plaats vindt. Dit betreft o.a. de uitvoering van het nieuwe afval- en grondstoffenbeleid en de uitvoering van stutten en verstevigen. Onder de geraamde kosten en de dekking liggen raadsbesluiten ten grondslag. Vanwege de tijdelijke aard van deze posten alsmede de dekking zijn zowel de baten als lasten incidenteel van aard.

Reserve openbare verlichting

In de jaarlijkse ramingen is ook remplace openbare verlichting opgenomen (jaarlijks € 6.500). De dekking via de reserve Openbare verlichting dient daarbij ter dekking, maar is qua aard aan te merken als incidenteel.

Reserve Waterbeheerplan

Dit betreft de dekking van de incidentele lasten die voortkomen uit de baggerwerkzaamheden. Zie ook de toelichting bij de lasten.

Bestemmingsreserve Verkeersveiligheid

Voor de uitvoering van diverse projecten op het gebied van verkeersveiligheid (zie toelichting bij lasten bij Uitvoeringsprogramma GVVP) vindt dekking uit de reserve verkeersveiligheid plaats. De dekking is daarmee, evenals de lasten, als incidenteel aan te merken.

Reserve eigen risico sociale verzekeringswetten

Zie toelichting bij de dotatie.

2.6 Overzicht beoogde incidentele en structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

De beoogde incidentele en structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves zijn op de volgende pagina opgenomen.

Structureel												
Naam	2024 toevoeging	2024 onttrekking	2024 onttr.kap.lstn	2025 toevoeging	2025 onttrekking	2025 onttr.kap.lstn	2026 toevoeging	2026 onttrekking	2026 onttr.kap.lstn	2027 toevoeging	2027 onttrekking	2027 onttr.kap.lstn
Bestemmingsreserve												
Openbare verlichting	64.400	-	-67.942	64.400	-	-71.009	64.400	-	-71.009	64.400	-	-66.111
Wegen	452.000	-	-320.646	455.000	-	-365.024	455.000	-	-385.024	455.000	-	-419.674
Compensatie rente wegenonderh	-	-26.559	-	-	-14.964	-	-	-14.964	-	-	-14.964	-
Scholenbouw c.a.	70.000	-	-30.240	90.976	-	-30.142	90.976	-	-30.040	90.976	-	-29.980
Waterbeheerplan	90.000	-	-3.388	90.000	-	-3.388	90.000	-	-3.388	90.000	-	-3.388
Voorzieningenniveau B-H'veld	-	-	-12.696	-	-	-12.825	-	-	-12.953	-	-	-13.082
Aanpak wateroverlast	-	-	-29.616	-	-	-30.948	-	-	-32.341	-	-	-33.796
Begraafplaatsen	18.000	-	-3.917	18.000	-	-6.896	18.000	-	-6.934	18.000	-	-6.973
Kazeme Rijnstraat 1C	-	-16.200	-	-	-16.200	-	-	-	-	-	-	-
Individuele trajecten	60.000	-	-	60.000	-	-	60.000	-	-	60.000	-	-
Werkplaats	-	-	-26.932	-	-	-27.942	-	-	-28.990	-	-	-30.077
Speelplaatsen	58.000	-	-59.721	58.000	-	-65.721	58.000	-	-71.721	58.000	-	-77.721
Duurzaamheid vastgoed	-	-	-3.434	-	-	-3.434	-	-	-3.434	-	-	-3.434
Ruimtelijke ontwikkelingen	-	-	-87.650	-	-	-106.400	-	-	-106.400	-	-	-106.400
Sportvelden	-	-	-41.759	-	-	-41.759	-	-	-41.759	-	-	-41.759
Duurzaamheid energietransitie												
Totaal bestemmingsreserve	812.400	-42.759	-687.941	836.376	-31.164	-765.488	836.376	-14.964	-793.993	836.376	-14.964	-832.395
Totaal reserve	812.400	-42.759	-687.941	836.376	-31.164	-765.488	836.376	-14.964	-793.993	836.376	-14.964	-832.395

Toevoegingen

Reserves met kapitaallasten worden als structureel aangemerkt. Reden hiervoor is dat voor (toekomstige) investeringen, waarover wordt afgeschreven, dekking uit de betreffende reserve komt. Dit geldt voor de reserves Openbare verlichting, Wegen, Scholenbouw c.a., Waterbeheerplan, Begraafplaatsen en Speelplaatsen.

De jaarlijkse toevoeging aan de reserve Individuele trajecten heeft een structureel karakter (jaarlijks een vast bedrag), waarbij onttrekkingen afhankelijk zijn individuele afspraken. De eventuele onttrekking worden als incidenteel beschouwd.

Onttrekkingen

De onttrekking aan de reserve Compensatie rente wegenonderhoud hangt samen met een gewijzigde werkwijze vanaf 2010, waarbij geen rente meer aan de reserve wegen wordt onttrokken. Om het effect op de exploitatie te dempen wordt dit effect (op investeringen t/m 2010) uit de reserve gedekt.

De onttrekking aan de reserve Kazeme Rijnstraat 1c betreft de dekking van de vroegere afschrijvingslasten op de kazeme, welke voor het investeringsbedrag is overgedragen aan de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ). Hun afschrijvingslasten op dit gebouw worden via onze bijdragen aan VRZHZ verrekend.

Incidenteel								
Naam	2024 toevoeging	2024 onttrekking	2025 toevoeging	2025 onttrekking	2026 toevoeging	2026 onttrekking	2027 toevoeging	2027 onttrekking
Omschrijving								
Algemene reserve		-	-		-	-	-	-
Totaal algemene reserve	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>Bestemmingsreserve</u>								
Eigen Risico Soc. Verz. Wetten	36.000	-31.000	36.000	-31.000	36.000	-31.000	36.000	-31.000
Sociaal domein	254.000	-	157.000	-	-	-	-	-
Openbare verlichting		-6.500		-6.500		-6.500		-6.500
Waterbeheerplan	-	-352.034		-15.000		-15.000		-
Verkeersveiligheid	25.000	-15.000	10.000	-	10.000	-	10.000	-
Totaal bestemmingsreserve	315.000	-404.534	203.000	-52.500	46.000	-52.500	46.000	-37.500
Totaal reserve	315.000	-404.534	203.000	-52.500	46.000	-52.500	46.000	-37.500

2.7 Berekening aandeel gemeente in EMU-saldo

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027
	× € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2023, aangevuld met raming resterende periode	× € 1000,- Volgens begroting 2024	× € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2024	× € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2024	× € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2024
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-2.581.457	285.558	699.171	-1.513.974	-1.283.093
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	9.140.000	7.187.606	1.927.580	1.152.000	1.164.000
3. Mutatie voorzieningen	64.069	119.463	144.850	-215.910	59.835
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.138.082	-2.913.810	-1.427.849	-4.217.193	-4.247.855
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa					
Berekend EMU-saldo	-12.795.470	-3.868.775	344.290	1.335.309	1.860.597

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven met derden (dus geen afschrijvingen, waarde mutaties e.d.) van de overheid op transactiebasis. De kasstroom geeft inzicht in reële en financieringsactiviteiten op kasbasis en EMU geeft inzicht in reële activiteiten op transactiebasis. Eenvoudig gezegd geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar met reële transacties meer geld uitgegeven is dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld overgehouden is. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de gemeente. Een negatief EMU-saldo betekent dat er sprake is van een toename van de schuldpositie of afname van het eigen vermogen.

Het EMU-saldo is relevant omdat het een rol vervult bij de afspraken die in Europees verband zijn gemaakt over het toegestane maximale tekort van een land. Daarom is in de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof) bepaald dat de verschillende overheidslagen een gelijkwaardige inspanningsverplichting hebben om te voldoen aan de Europese begrotingseisen en daarmee bij te dragen aan een gunstige budgettaire positie voor Nederland. Voor raadsleden zegt het EMU-saldo in dit verband niet zoveel, omdat zij geen zicht hebben op het EMU-saldo van andere overheden. Voor het ministerie van Financiën is dit inzicht echter essentieel.

UITEENZETTING FINANCIËLE POSITIE EN TOELICHTING

2.8 Uiteenzetting financiële positie

De uiteenzetting van de financiële positie is opgenomen in paragraaf 1.4 (Financieel meerjarenperspectief). Hieronder is een verkort overzicht opgenomen, voor de toelichtingen op de verschillende onderdelen wordt verwezen naar paragraaf 1.4.

	2024	2025	2026	2027
Begrotingsresultaat na perspectiefnota 2024	-150.565	210.452	-1.812.004	-1.557.006
Effecten mei-circulaire 2023	250.000	250.000	250.000	250.000
Financieel meerjarenperspectief na perspectiefnota en meicirculaire	99.435	460.452	-1.562.004	-1.307.006

	2024	2025	2026	2027
Financieel meerjarenperspectief na perspectiefnota en meicirculaire	99.435	460.452	-1.562.004	-1.307.006
OZB inflatie-effect + arealuitbreiding	190.000	190.000	190.000	190.000
Afschrijvingslasten na fasering	29.232	8.729	8.427	8.504
Hogere externe rente financiering 2024-2028	-181.810	-186.012	-190.220	-194.424
Effect toerekening rentelasten aan grondexploitaties	36.535	35.778	18.904	22.316
Financieel meerjarenperspectief begroting 2024	173.392	508.947	-1.534.893	-1.280.610

2.9 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

OVERZICHT ARBEIDSKOSTEN EN INHUUR

	Formatie- plaatsen	Salarissen	Inhuur	Totaal
		Begroot	Begroot	Begroot
<u>Bestuurlijke organisatie</u>				-
Raadsleden	17,00	256.396	-	256.396
Raadsgriffie	2,98	310.800	-	310.800
Dagelijks bestuur	3,70	589.534	-	589.534
Totaal bestuurlijke organisatie	23,68	1.156.730	-	1.156.730
<u>Ambtelijke organisatie</u>				
Directie/Bestuursondersteuning	20,70	1.915.607	129.136	2.044.743
Team Samenleving	21,21	1.964.687	35.358	2.000.045
Team KCC en omgevingszaken	16,35	1.343.569	10.000	1.353.569
Team Veiligheid	5,06	450.516	45.000	495.516
Sociaal Team	2,45	76.359	-	76.359
Ambtenaren burgerlijke stand	-	3.000	-	3.000
Team Leefomgeving en buitendienst	50,44	3.443.852	158.723	3.602.575
Totaal ambtelijke organisatie	116,21	9.197.590	378.217	9.575.807
Overig				
Voormalig personeel	-	7.260	-	-
Totaal overig en voormalig pers.		7.260	-	-
Totaal salarissen en sociale lasten	139,89	10.361.580	378.217	10.732.537

2.10 Overzichten overhead en treasury

De overheadkosten in de begroting 2024 bedragen:

bedragen x € 1.000

Programma	2024	2025	2026	2027
P01 Bestuur	510	472	472	472
P14 Bedrijfsvoering (kostenplaatsen)	5.827	5.767	5.792	5.773
Totaal	6.337	6.239	6.264	6.245

Onder overhead wordt verstaan: kosten die niet direct toegerekend kunnen worden aan een programma in de begroting. Voorbeelden hiervan zijn huisvesting, ICT, personeelszaken en financiën, communicatie en juridische zaken.

Het taakveld treasury laat het volgende beeld zien:

bedragen x € 1.000

Programma	2024	2025	2026	2027
P05 Ondernemen en bedrijvigheid	2	2	2	2
P13 Financiering / Alg. dekkingsmiddelen	-16	-66	-68	-76
Totaal	-14	-64	-66	-74

Het betreffen hier voornamelijk de baten vanuit dividend opbrengsten en het saldo van de rente lasten (zie hiervoor het rente overzicht bij de paragraaf financiering en treasury).

2.11 Totaaloverzicht investeringsplan

Het meerjarig investeringsplan 2024-2027 is opgenomen op de navolgende pagina's. De voorstellen van de najaarsnota 2023 zijn in het plan verwerkt.

Omschrijving grootboeknummer	Dekking afschrijving uit reserve / voorziening	U/I	2023	2024	2025	2026	2027
04 Havens, vaarten, kaden en sluizen							
Nutvoorzieningen haven		U	12.491				
04 Openbare verlichting							
Renovatie straatverlichting in 2022 (2018-2021)	Openbare verlichting	U	184.000				
Renovatie straatverlichting 2023	Openbare verlichting	U	46.000				
Renovatie straatverlichting 2024	Openbare verlichting	U		46.000			
Renovatie straatverlichting 2025	Openbare verlichting	U			46.000		
Renovatie straatverlichting 2026	Openbare verlichting	U				46.000	
Renovatie straatverlichting 2027	Openbare verlichting	U					46.000
Renovatie straatverlichting 2028	Openbare verlichting	U					
04 Veerdiensten							
Aanpassen steiger veerdienst ivm elektr. varen		U	200.000				
Aanpassen steiger veerdienst ivm elektr. varen		I	-150.000				
Aanlegsteiger Waterbus		U	300.000				
Aanlegsteiger Waterbus		I	-200.000				
04 Verkeersvoorzieningen							
Verb. toegang station centrum Merwedelingel.		U	50.000				
Uitbreiding fietsparkeren Merwedelingelijn		U	181.907				
Uitbreiding fietsparkeren Merwedelingelijn		I	-180.000				
04 Wegen, straten en pleinen							
PROJ Asfalteren Spoorweg/Binnendams	Wegen	U	297.466				
(2021) Reconstructie Spindermolen	Wegen	U	100.000	339.128			
Verb. verkeerssit. Nieuweweg-Nrd aank. grond		U	200.000				
Verb. verkeerssit. Nieuweweg-Noord	Ruimtelijke ontwikkelingen	U	3.506.000				
Herinrichting Buitendams fase 1	Wegen	U	100.000	700.000			
Herinrichting Buitendams fase 2	Wegen	U			800.000		
Aanpassen spoorwegovergang Binnendams		U	150.000	850.000			
Planmatig onderhoud bruggen 2023		U	35.000				
(2023) Asphalt	Wegen	U	247.734				
(2023) Elementen	Wegen	U	244.130				
Verbreding en herinrichting Spoorweg		U	595.000	595.000			
Dijkverbreding en ontwikkeling de Rokerij		U	25.000				
Planmatig onderhoud bruggen 2024		U		35.000			
(2024) Asphalt	Wegen	U		220.000			
(2024) Elementen	Wegen	U		146.000			
IJzergieterij, herinrichting kruising	Ruimtelijke ontwikkelingen	U		500.000			
IJzergieterij, kwaliteit openb ruimte Waterfront	Ruimtelijke ontwikkelingen	U	120.702	120.703			
Reconstructie Hakgriend en Wilgenhout	Wegen	U	50.000	599.333			
Elementen Bellefleur, Talmastraat, Schapedrift	Wegen	U	24.193				
Inrichten parkeren Tielsweeer	Wegen	U	12.950				
Uitkomsten visuele inspectie 2021	Wegen	U	146.708				
Inrichten depot Rijshaak		U		60.000			
Reconstructie 't Laantje (PPN 2023)	Wegen	U	268.917				
Brug Marsstraat (PPN 2023)		U	238.988				
Vervangen duiker onder Kievit		U		30.000			
Planmatig onderhoud bruggen 2025					35.000		
Planmatig onderhoud bruggen 2026						35.000	
Planmatig onderhoud bruggen 2027							35.000
Planmatig onderhoud bruggen 2028							
(2025) Asphalt	Wegen				220.000		
(2025) Elementen	Wegen				146.000		
(2026) Asphalt	Wegen					220.000	
(2026) Elementen	Wegen					146.000	
(2027) Asphalt	Wegen						220.000
(2027) Elementen	Wegen						146.000
(2028) Asphalt	Wegen						
(2028) Elementen	Wegen						
Tunnel 't Oog							
Mobiliteitsplan							
04 Waterkering en afwatering							
Herstel over Koningin Wilhelminalaan		U		27.500			
06 Onderwijs							
Nieuwbouw Ichtus/Driemaster							
Huisvesting andere scholen (vanaf 2026)							
07 Speelplaatsen							
(2023) Speelplaatsenplan	Speelplaatsen	U	164.948				
(2024) Speelplaatsenplan	Speelplaatsen	U		90.000			
(2025) Speelplaatsenplan	Speelplaatsen	U			90.000		
(2026) Speelplaatsenplan	Speelplaatsen	U				90.000	
(2027) Speelplaatsenplan	Speelplaatsen	U					90.000
(2028) Speelplaatsenplan	Speelplaatsen	U					
07 Sportvelden							
Renovatie voetbalveld 5		U	75.930				
Kunstgrasvelden voetbal vervangen toplaa		U		35.000			
07 Zwembad							
Verwarmingsinstallatie zwembad De Duikelaar		U		185.000			
10 Begraafplaatsen							
(2018) Uitbr. herinr.begraafplaats Spindermolen		U	287.250	1.100.000			
Ruimen delen begraafplaats Tidendweg - Verzamelgraf	Begraafplaatsen	U	19.311	85.000			
Ruimen delen begraafplaats Spindermolen		U		15.000			
Subtotaal			7.354.625	5.778.664	1.337.000	537.000	537.000

Omschrijving grootboeknummer	Dekking afschrijving uit reserve / voorziening	U/I	2023	2024	2025	2026	2027
Subtotaal			7.354.625	5.778.664	1.337.000	537.000	537.000
10 Gemeentereiniging							
Plaatsen ondergrondse containers	Voorziening afval	U	8.727				
10 Pompen en riolen							
PRO1 Riolering ZW hoek Boven Hardinxveld	Voorziening Riolering	U	48.423				
Rioleringsbeheerplan 2021 - T00216	Voorziening Riolering	U	365.000				
(2022) Rioleringsbeheerplan	Voorziening Riolering	U		500.000			
(2023) Vervanging riolering	Voorziening Riolering	U	161.297				
(2023) Rioleringsbeheerplan	Voorziening Riolering	U		500.000			
(2024) Vervanging riolering	Voorziening Riolering	U		100.000			
(2024) Rioleringsbeheerplan	Voorziening Riolering	U			500.000		
(2025) Vervanging riolering	Voorziening Riolering	U			100.000		
Spoorweg hwa riool aanpassen overstort	Voorziening Riolering	U	377.052				
Aanleg extra overstort (2021)	Voorziening Riolering	U	123.045				
Aanbrengen goten 1 of meer straten (2021)	Voorziening Riolering	U	200.000				
Aanbrengen goot in pr. Bernhardtstraat	Voorziening Riolering	U	30.451				
Hakgriend e.o. (2021)	Voorziening Riolering	U		159.442			
Vervanging (deel) riolering Tonneband	Voorziening Riolering	U	75.000				
Uitkomsten Rioliinspecties 2021	Voorziening Riolering	U	200.000				
(2026) Rioleringsbeheerplan	Voorziening Riolering					500.000	
(2026) Vervanging riolering	Voorziening Riolering					100.000	
(2027) Rioleringsbeheerplan	Voorziening Riolering						500.000
(2027) Vervanging riolering	Voorziening Riolering						100.000
(2028) Rioleringsbeheerplan	Voorziening Riolering						
(2028) Vervanging riolering	Voorziening Riolering						
10 Duurzaamheid							
Duurzaamheidsmaatregelen							
13 Basisregistraties							
Aanschaf meetapparatuur		U	30.000				
14 Overhead							
Valbeveiliging gemeentehuis		U		30.000			
Vorbereidingskrediet Huis van de gemeente	Algemene reserve	U	116.380				
Huis van de gemeente		U					
Heftruck en lader Komatsu - T00175		U		25.000			
Kolkenzuiger 2017 - T00176		U		35.000			
Vervanging MAN BX-FP-58 - T00178		U			121.080		
Vervanging autolaadkraan BX-FP-58 - T00179		U			29.000		
John Deere kooimaaijer - T00181		U			82.500		
Vervanging VW transporter 7-VVP-49 - T00194		U			95.000		
Vervanging VW transporter 6-VPX-86 - T00195		U			95.000		
Vervanging materiaalanhanger 2011 - T00198		U					12.000
Vervangen tractor John Deere 6230		U		72.000			
Vervanging afvalcontainers gemeentewerf 2023		U	15.000				
Vervanging afvalcontainers gemeentewerf 2024				15.000			
Vervanging afvalcontainers gemeentewerf 2025					15.000		
Vervanging afvalcontainers gemeentewerf 2026						15.000	
Vervanging afvalcontainers gemeentewerf 2027							15.000
Uitvoering motie "Meer bankjes in ons dorp"		U	35.000				
		S	9.140.000	7.215.106	2.374.580	1.152.000	1.164.000

2.12 Verkorte balans/overzicht financiering

Activa	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
(im) Materiële vaste activa	47.238	53.682	56.334	56.664	56.427	55.845
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	822	822	822	822	822	822
Financiële vaste activa: Leningen	36	36	36	36	36	36
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar		0	0	0	0	0
Totaal Vaste Activa	48.096	54.540	57.192	57.522	57.285	56.703
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen INCL faciliterend deel DBZ	4.903	2.429	1.181	-4	-4	-103
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen						
Uitzettingen <1 jaar	4.214	4.214	4.214	4.214	4.214	4.214
Liquide middelen	258	0	0	0	0	0
Overlopende activa	17.483	16.095	14.428	14.186	9.969	9.989
Totaal Vlottende Activa	26.857	22.737	19.824	18.396	14.178	14.100
Totaal Activa	74.953	77.277	77.016	75.917	71.464	70.803
Passiva	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Eigen vermogen	32.338	30.080	30.052	30.255	30.278	30.298
Voorzieningen	7.360	7.424	7.543	7.688	7.472	7.532
Vaste schuld	21.375	24.390	22.680	20.970	19.360	17.750
Totaal Vaste Passiva	61.073	61.894	60.276	58.913	57.111	55.581
Vlottende schuld	9.544	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Overlopende passiva	4.336	5.384	6.740	7.004	4.353	5.222
Totaal Vlottende Passiva	13.880	15.384	16.740	17.004	14.353	15.222
Totaal Passiva	74.953	77.278	77.016	75.917	71.464	70.803

2.13 Kasstroomoverzicht

x € 1.000

RESULTAAT na mutaties reserves		173
<i>Afschrijvingen</i>		
Afschrijvingen immateriële vaste activa	70	
Afschrijvingen materiële vaste activa - economisch nut	802	
Afschrijvingen materiële vaste activa - economisch nut heffing	386	
Afschrijvingen materiële vaste activa - maatschappelijk nut	581	
<i>Totaal afschrijvingen</i>		1.839
<i>Reserves/voorzieningen</i>		
Toename reserves/voorzieningen	1.351	
Afname reserves/voorzieningen	-1.259	
<i>Totaal mutaties reserves/voorzieningen</i>		92
KASSTROOM		2.105
<i>Bouwgrondexploitaties (incl faciliterend deel)</i>		
Toename voorraad bouwgrond	3.897	
Afname voorraad bouwgrond	-4.280	
<i>Totaal mutatie Bouwgrondexploitaties</i>		-383
<i>Werkkapitaal</i>		
Mutaties vlottende activa	0	
Mutaties vlottende passiva	0	
<i>Totaal mutatie werkkapitaal</i>		0
KASSTROOM VOOR INVESTERINGEN ACTIVA		1.721
INVESTERINGSRUIMTE O.B.V. FIN. VISIE EN RENTEBELEID (40% VV)		2.869
<i>Netto-investeringen vaste activa</i>		
Toename immateriële vaste activa	0	
Investeringen materiële vaste activa - economisch nut	1.687	
Investeringen materiële vaste activa - economisch nut heffing	1.259	
Investeringen materiële vaste activa - maatschappelijk nut	4.241	
<i>Totaal investeringen (i)MVA</i>		7.188
OVERSCHOT AAN LIQUIDE MIDDELEN		-4.319
Dit is als volgt aangewend:		
<i>Leningen (u/g) Financiële vaste activa</i>		
Aflossingen / afschrijvingen	0	
Verstekte financiële vaste activa	0	
		0
<i>Leningen (o/g)</i>		
Opgenomen langlopende leningen	-5.000	
Afgeloste langlopende leningen	1.710	
		-3.290
<i>Liquide middelen</i>		-1.029
		-4.319

Kasstroomoverzicht t.b.v. investeringsplanning

	2024	2025	2026	2027
	(x € 1.000)			
RESULTAAT na mutaties reserves	173	509	-1.535	-1.281
<i>Afschrijvingen</i>				
Afschrijvingen immateriële vaste activa	70	72	75	78
Afschrijvingen materiële vaste activa - economisch nut	802	846	907	903
Afschrijvingen materiële vaste activa - economisch nut heffing	386	405	430	431
Afschrijvingen materiële vaste activa - maatschappelijk nut	581	739	755	783
<i>Totaal afschrijvingen</i>	1.839	2.062	2.167	2.195
<i>Reserves/voorzieningen</i>				
Toename reserves/voorzieningen	1.351	1.257	1.086	1.067
Afname reserves/voorzieningen	-1.259	-910	-1.279	-987
<i>Totaal mutaties reserves/voorzieningen</i>	92	347	-192	80
KASSTROOM	2.105	2.919	439	994
<i>Werk kapitaal</i>				
Mutaties vlottende activa	0	0	0	0
Mutaties vlottende passiva	0	0	0	0
<i>Totaal mutatie werkkapitaal</i>	0	0	0	0
KASSTROOM VOOR INVESTERINGEN ACTIVA	<u>2.105</u>	<u>2.919</u>	<u>439</u>	<u>994</u>
INVESTERINGSRUIMTE O.B.V. FIN. VISIE EN RENTEBELEID (40% VV)	3.508	4.864	732	1.657
<i>Netto-investeringen vaste activa</i>				
Toename immateriële vaste activa	0	0	0	0
Investeringen materiële vaste activa - economisch nut	1.687	162	90	0
Investeringen materiële vaste activa - economisch nut heffing	1.259	630	600	0
Investeringen materiële vaste activa - maatschappelijk nut	4.241	1.247	0	0
<i>Totaal investeringen (i)MVA</i>	-7.188	-2.039	-690	0
VERSCHIL INVESTERINGSRUIMTE VERSUS INVESTERINGEN	<u>10.695</u>	<u>6.903</u>	<u>1.422</u>	<u>1.657</u>

* In bovenstaand overzicht is nog geen rekening gehouden met winsten vanuit de grondexploitatie.

2.14 Overzicht van reserves en voorzieningen

Naam/omschrijving	31-12-23	2024 toevoeging	2024 onttrekking	2024 ntr. kap. istr.	31-12-24
Reserves					
Algemene reserve	10.520.037	0	0	0	10.520.037
Totaal algemene reserve	10.520.037	0	0	0	10.520.037
Bestemmingsreserve					
Eigen Risico Soc. Verz. Wetten	87.993	36.000	-31.000	0	92.993
Sociaal domein	1.448.874	254.000	0	0	1.702.874
Openbare verlichting	287.630	64.400	-6.500	-67.942	277.588
Wegen	3.457.812	452.000	0	-320.646	3.589.166
Compensatie rente wegenonderd	251.744	0	-26.559	0	225.185
Scholenbouw c.a.	927.383	70.000	0	-30.240	967.143
Waterbeheerplan	968.726	90.000	-352.034	-3.388	703.304
Voorzieningenniveau B- H'veld	114.324	0	0	-12.696	101.628
Aanpak wateroverlast	736.029	0	0	-29.616	706.413
Begraafplaatsen	112.754	18.000	0	-3.917	126.837
Bouwgrondexploitaties	1.258.745	0	0	0	1.258.745
Sociale woningbouw	123.500	0	0	0	123.500
Kazeme Rijnstraat 1C	32.400	0	-16.200	0	16.200
Individuele trajecten	65.187	60.000	0	0	125.187
Werkplaats	1.315.041	0	0	-26.932	1.288.109
Verkeersveiligheid	446.373	25.000	-15.000	0	456.373
Speelplaatsen	435.974	58.000	0	-59.721	434.253
Duurzaamheid vastgoed	2.406.756	0	0	-3.434	2.403.322
Ruimtelijke ontwikkelingen	4.256.000	0	0	-87.650	4.168.350
Sportvelden	743.030	0	0	-41.759	701.271
Duurzaamheid energietransitie	63.339	0	0	0	63.339
Totaal bestemmingsreserve	19.559.614	1.127.400	-447.293	-687.941	19.531.780

Totaal reserve	30.079.651	1.127.400	-447.293	-687.941	30.051.817
-----------------------	-------------------	------------------	-----------------	-----------------	-------------------

Naam/omschrijving	31-12-23	2024 toevoeging	2024 onttrekking		31-12-24
Voorzieningen					
Voor van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel					
4. Riolering	5.532.766	-12.540	0	0	5.520.226
5. Reiniging	127.533	-11.840	0	0	115.693
Voor risico's en verplichtingen					
1. Pensioenverplichtingen	701.275	0	-7.260	0	694.015
2. Bijdrage civiele werken uit actieve grondexploitatie	898.832	0	0	0	898.832
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
3. Onderhoud gebouwen	163.612	267.892	-116.789		314.715
Totaal voorzieningen	7.424.018	243.512	-124.049	0	7.543.481

Naam/omschrijving	31-12-24	2025	2025	2025	31-12-25
Reserves		toevoeging	onttrekking	onttr. kap. lstr	
Algemene reserve	10.520.037			0	10.520.037
Totaal algemene reserve	10.520.037	0	0	0	10.520.037
<u>Bestemmingsreserve</u>					
Eigen Risico Soc. Verz. Wetten	92.993	36.000	-31.000	0	97.993
Sociaal domein	1.702.874	157.000	0	0	1.859.874
Openbare verlichting	277.588	64.400	-6.500	-71.009	264.479
Wegen	3.589.166	455.000	0	-365.024	3.679.142
Compensatie rente wegonderh	225.185	0	-14.964	0	210.221
Scholenbouw c.a.	967.143	90.976	0	-30.142	1.027.977
Waterbeheerplan	703.304	90.000	-15.000	-3.388	774.916
Voorzieningenniveau B- H'veld	10.1628	0	0	-12.825	88.803
Aanpak wateroverlast	706.413	0	0	-30.948	675.465
Begraafplaatsen	126.837	18.000	0	-6.896	137.941
Bouwgrondexploitaties	1.258.745	0	0	0	1.258.745
Sociale woningbouw	123.500	0	0	0	123.500
Kazeme Rijnstraat 1C	16.200	0	-16.200	0	0
Individuele trajecten	125.187	60.000	0	0	185.187
Werkplaats	1.288.109	0	0	-27.942	1.260.167
Verkeersveiligheid	456.373	10.000	0	0	466.373
Speelplaatsen	434.253	58.000	0	-65.721	426.532
Duurzaamheid vastgoed	2.403.322	0	0	-3.434	2.399.888
Ruimtelijke ontwikkelingen	4.168.350	0	0	-106.400	4.061.950
Sportvelden	701.271	0	0	-41.759	659.512
Duurzaamheid energietransitie	63.339	0	0	0	63.339
Totaal bestemmingsreserve	19.531.780	1.039.376	-83.664	-765.488	19.722.004

Totaal reserve	30.051.817	1.039.376	-83.664	-765.488	30.242.041
-----------------------	-------------------	------------------	----------------	-----------------	-------------------

Naam/omschrijving	31-12-24	2025	2025		31-12-25
Voorzieningen		toevoeging	onttrekking		
<u>Voor van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel</u>					
4. Riolering	5.520.226	-38.655	0	0	5.481.571
5. Reiniging	115.693	-11.342	0	0	104.351
<u>Voor risico's en verplichtingen</u>					
1. Pensioenverplichtingen	694.015	0	-7.260	0	686.755
2. Bijdrage civiele werken uit actieve grondexploitatie	898.832	0	0	0	898.832
<u>Onderhoudsegalisatievoorzieningen</u>					
3. Onderhoud gebouwen	314.715	267.892	-65.785	0	516.822
Totaal voorzieningen	7.543.481	217.895	-73.045	0	7.688.331

Naam/omschrijving	31-12-25	2026 toevoeging	2026 onttrekking	2026 ntr. kap. istr.	31-12-26
Reserves					
Algemene reserve	10.520.037	0	0	0	10.520.037
Totaal algemene reserve	10.520.037	0	0	0	10.520.037
<u>Bestemmingsreserve</u>					
Eigen Risico Soc. Verz. Wetten	97.993	36.000	-31.000	0	102.993
Sociaal domein	1.859.874	0	0	0	1.859.874
Openbare verlichting	264.479	64.400	-6.500	-71.009	251.370
Wegen	3.679.142	455.000	0	-385.024	3.749.118
Compensatie rente wegonderh	210.221	0	-14.964	0	195.257
Scholenbouw c.a.	1.027.977	90.976	0	-30.040	1.088.913
Waterbeheerplan	774.916	90.000	-15.000	-3.388	846.528
Voorzieningsniveau B- H'veld	88.803	0	0	-12.953	75.850
Aanpak wateroverlast	675.465	0	0	-32.341	643.124
Begraafplaatsen	137.941	18.000	0	-6.934	149.007
Bouwgrondexploitaties	1.258.745	0	0	0	1.258.745
Sociale woningbouw	123.500	0	0	0	123.500
Kazeme Rijnstraat 1C	0	0	0	0	0
Individuele trajecten	185.187	60.000	0	0	245.187
Werkplaats	1.260.167	0	0	-28.990	1.231.177
Verkeersveiligheid	466.373	10.000	0	0	476.373
Speelplaatsen	426.532	58.000	0	-71.721	412.811
Duurzaamheid vastgoed	2.399.888	0	0	-3.434	2.396.454
Ruimtelijke ontwikkelingen	4.061.950	0	0	-106.400	3.955.550
Sportvelden	659.512	0	0	-41.759	617.753
Duurzaamheid energietransitie	63.339	0	0	0	63.339
Totaal bestemmingsreserve	19.722.004	882.376	-67.464	-793.993	19.742.923

Totaal reserve	30.242.041	882.376	-67.464	-793.993	30.262.960
-----------------------	-------------------	----------------	----------------	-----------------	-------------------

Naam/omschrijving	31-12-25	2026 toevoeging	2026 onttrekking		31-12-26
Voorzieningen					
<u>Voor van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel</u>					
4. Riolering	5.481.571	-52.767	0	0	5.428.804
5. Reiniging	104.351	-11.307	0	0	93.044
<u>Voor risico's en verplichtingen</u>					
1. Pensioenverplichtingen	686.755	0	-7.260	0	679.495
2. Bijdrage civiele werken uit actieve grondexploitatie	898.832	0	0	0	898.832
<u>Onderhoudsegalisatievoorzieningen</u>					
3. Onderhoud gebouwen	516.822	267.892	-412.468		372.246
Totaal voorzieningen	7.688.331	203.818	-419.728	0	7.472.421

Naam/omschrijving	31-12-26	2027 toevoeging	2027 onttrekking	2027 nttr. kap. Istr	31-12-27
Reserves					
Algemene reserve	10.520.037	0	0	0	10.520.037
Totaal algemene reserve	10.520.037	0	0	0	10.520.037
<u>Bestemmingsreserve</u>					
Eigen Risico Soc. Verz. Wetten	102.993	36.000	-31.000	0	107.993
Sociaal domein	1.859.874	0	0	0	1.859.874
Openbare verlichting	251.370	64.400	-6.500	-66.111	243.159
Wegen	3.749.118	455.000	0	-419.674	3.784.444
Compensatie rente wegonderh	195.257	0	-14.964	0	180.293
Scholenbouw c.a.	1.088.913	90.976	0	-29.980	1.149.909
Waterbeheerplan	846.528	90.000	0	-3.388	933.140
Voorzieningenniveau B- H'veld	75.850	0	0	-13.082	62.768
Aanpak wateroverlast	643.124	0	0	-33.796	609.328
Begraafplaatsen	149.007	18.000	0	-6.973	160.034
Bougrondexploitaties	1.258.745	0	0	0	1.258.745
Sociale woningbouw	123.500	0	0	0	123.500
Kazeme Rijnstraat 1C	0	0	0	0	0
Individuele trajecten	245.187	60.000	0	0	305.187
Werkplaats	1.231.177	0	0	-30.077	1.201.100
Verkeersveiligheid	476.373	10.000	0	0	486.373
Speelplaatsen	412.811	58.000	0	-77.721	393.090
Duurzaamheid vastgoed	2.396.454	0	0	-3.434	2.393.020
Ruimtelijke ontwikkelingen	3.955.550	0	0	-106.400	3.849.150
Sportvelden	617.753	0	0	-41.759	575.994
Duurzaamheid energietransitie	63.339	0	0	0	63.339
Totaal bestemmingsreserve	19.742.923	882.376	-52.464	-832.395	19.740.440

Totaal reserve	30.262.960	882.376	-52.464	-832.395	30.260.477
-----------------------	-------------------	----------------	----------------	-----------------	-------------------

Naam/omschrijving	31-12-26	2027 toevoeging	2027 onttrekking		31-12-27
Voorzieningen					
<u>Voor van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel</u>					
4. Riolering	5.428.804	-71.648	0	0	5.357.156
5. Reiniging	93.044	-11.307	0	0	81.737
<u>Voor risico's en verplichtingen</u>					
1. Pensioenverplichtingen	679.495	0	-7.260	0	672.235
2. Bijdrage civiele werken uit actieve grondexploitatie	898.832	0	0	0	898.832
<u>Onderhoudsregalisatievoorzieningen</u>					
3. Onderhoud gebouwen	372.246	267.892	-117.842		522.296
Totaal voorzieningen	7.472.421	184.937	-125.102	0	7.532.256

2.15 Taakveldmatrix

Door middel van bijgevoegde taakveldenmatrix kan aansluiting worden gevonden tussen de cijfers uit de programmabegroting en de taakvelden.

Omschrijving Programma	Taakveld
P01 Bestuur	0.1 Bestuur 0.10 Mutaties reserves 0.4 Overhead
P02 Leven, reizen en documenten	0.2 Burgerzaken
P03 Openbare orde en veiligheid	0.10 Mutaties reserves 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer 1.2 Openbare orde en Veiligheid
P04 Verkeer en vervoer	0.10 Mutaties reserves 2.1 Verkeer en vervoer 2.4 Economische Havens en waterwegen 2.5 Openbaar vervoer 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
P05 Ondernemen en bedrijvigheid	0.10 Mutaties reserves 0.5 Treasury 3.1 Economische ontwikkeling 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen
P06 Scholing	0.10 Mutaties reserves 4.1 Openbaar basisonderwijs 4.2 Onderwijshuisvesting 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken
P07 Samenleven	0.10 Mutaties reserves 5.1 Sportbeleid en activering 5.2 Sportaccommodaties 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie 5.4 Musea 5.6 Media 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
P08 Werk en inkomen	6.3 Inkomensregelingen 6.4 Begeleide participatie

Omschrijving Programma	Taakveld
P09 Zorg en welzijn	0.10 Mutaties reserves 1.2 Openbare orde en Veiligheid 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie 6.2 Wijkteams 6.3 Inkomensregelingen 6.6 Maatwerk-voorzieningen (WMO) 6.71a Hulp bij het huishouden (WMO) 6.71b Begeleiding (WMO) 6.71c Dagbesteding (WMO) 6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO) 6.72a Jeugdhulp begeleiding 6.72b Jeugdhulp behandeling 6.72c Jeugdhulp dagbesteding 6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig 6.73a Pleegzorg 6.73b Gezinsgericht 6.73c Jeugdhulp met verblijf overig 6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf 6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf 6.74c Gesloten plaatsing 6.81a Beschermd wonen (WMO) 6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO) 7.1 Volksgezondheid
P10 Gezondheid en milieu	0.10 Mutaties reserves 7.2 Riolering 7.3 Afval 7.4 Milieubeheer 7.5 Begraafplaatsen
P11 Bouwen, wonen en gebruiken	0.10 Mutaties reserves 8.1 Ruimtelijke Ordening 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) 8.3 Wonen en bouwen
P12 Woonomgeving	0.10 Mutaties reserves 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
P13 Financiering / Alg. dekkingsmiddelen	0.10 Mutaties reserves 0.5 Treasury 0.61 OZB woningen 0.62 OZB niet-woningen 0.64 Belastingen Overig 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds 2.1 Verkeer en vervoer 0.8 Overige baten en lasten
P14 Bedrijfsvoering (kostenplaatsen)	0.10 Mutaties reserves 0.4 Overhead